

L ü h i k e

P i i b l i = R a m a t

ehk

need sündinud asjad ja Sppetussed,
mis pühhasst Kirjast keigeennamis,
te tulles, tähhele panna.

Lühhidelt ülespantud, ja muist ärraselletud.

Nende Ma rahwa heaks,

tes

ei jousa Piibli ramato osta, ehk sedda keik
läbbi luggeda.

Tartolinnas, 1791.

trükkitud ja müa Grentsiusse jures,

2. Timot. 3 peat. 15:17 salmt.

Et sinna lapsest sadik pühhad kirjad tun-
ned; need woimad sind targaks teha õn-
nistusseks usso läbbi, mis Kristusse Jesusse
sees on. Keif pühha kirri on Jummalast
sisse antud, ja sadab kasso, õppetusseks, no-
mimiseseks, parrandamiseseks, juhhatamiseseks,
mis õigusse on, et üks Jummalala inimenne
woiks täieste kõlbolinne, ja keige hea töle
täieste walmistud olla.

Armas Ma rahwas.

Niid on otse wiiskümmend aastad möda läinud, sest ajast, kui se pühha kirri, mis Jummal Prohwetide, Ewangelistide ja Apostlide läbbi, innimestele andis, ja mis enne muiste Ebreä ja Kreka keles on ülleskirjotud, ka teie Ma keles, sai üllespantud.

Minna ollen jo monda aastad õppetaja sin maal. Kullade ja Perrette katsmiseses ja loetamiseses minna näggin, et se kallis warra, Piibli ramat, on wägga arwaste teie seas leida. Kullab woib ennani kui sadda innimest arwada, kennel se Piibli ramat ei olle, ühhe wasto, kelle käes se on. Ja nenda se kallis walgus ja künal on teie surema hulga eest otsego kui wakka al, nenda kui Matteusse Ewangeliummi ramato. 5 Peatükis, 15. salmis ööldakse.

Kül minna kuulsin monnedest teie seas, et neil ep olle joudo, sedda Piibli ramato osta. Ehk woib ka monnel aeg kasfin olla, keik sedda suurt ramato labbi luggeda.

Pealegi on Piibli ramatus paljo asjo ja kasfusi, issearranis wannas Testamentis, mis üks päinis Israeli rahwale nende maal ja nende ajal on sõldud, ja mis meisse meie ajal, ja issearranis ma rahwasse ennam ei putu. Agga need teie seas, kannel ka Piibli ramat on, ei moista sedda wäljawallitseda, mis keige ennamiste nende õppetuseks ja heaks tulleb.

Paljo asjo on ka Piibli ramato sees, mis teie ilma laiema ärraselletamiseta ei woi õiete moista, egga sest arro sada.

Mul olli siis halle meel sest, et teie surem hulk ni mitimest kallist õppetusest pididi ilma jama; sest et nemmad ei jowa Piibli ramato osta, ehk neid Pea õppetuse wälja otsida.

Se pãrrast tulli se nou minno sũddamesse,
pũhha kirja sũndinud asjust ja õppetushist sedda
wãlja kirjotada, mis teie ilma sure selletamiseta
woite moista, ja mis keige ennamiste teie õp-
petusfeks, rõmustamisfeks ja parrandamisfeks
sũnnib.

Ning sedda kirjotasin selle piisofesse rama-
to sisse, et teie sedda woikõite õiete alwa hinna-
ga osta, ning et ka waesed sedda woitsid kãtte
sada.

Monnes paikas, kus se tarwis lãks, pannin
ma ka monned sannad jure selletamisfeks. Need
sannad, mis selletamisfeks jure pantud, on wãh-
hema tãhtedega trũkkitud.

Ramato hakkatusfes kirjotasin minna uht õp-
petust, kus teie woite sedda aega arraarwada, mil
need ramatud on kirjotud, ja mil need Peamehed
on ellanud, kennest Piibli ramato sees rãkitakse.

Selle pãrrast woib se ramat, ka neile kasfeks
olla, kennele Piibli ramat on, et nemmad sedda
siis selgeminne woitwad moista.

Kui teie nüüd selle ramato jure weel sedda wottate, mis jo teie Paulo ramato sees, koddo õppetusses, Ewangeliummide ja Epistlide sees, ning Jeesuse Kristusse kannatamisest, surmast, ülestoustmisest ja taewa minnemisest on üllepantud; siis on teil ennamiste keik Piibli ramat kääs.

Sepärrast se, mis laulo ramato sees pühhas kirjast on trükkitud, (et kül need ka Pea sündinud asjad ja õppetused on,) ep olle keik selle ramato sees, wälja kirjutud; et se ramat ei peaks suremaks, ning siis ka temma hind kallimaks sama.

Ugga sellega, et ma siin pühhas kirjast, neid Pea sündinud asjad ja õppetused wälja kirjotasin, ep olle mul koggone mitte se nou, et teie nüüd suurt Piibli ramato ei pea ennam prugima. Need teie seas, kannel se joud, aeg ja moistus on, ostko ja luagego sedda ikka, ja wotko sest rohkemat õppetust. Waid, nenda kui jo esimesse lehhe peäl on ööldud, sesamma lühhike Piibli ramat on nende heaks kirjutud, kannel ep olle joudo egga aega,

ga, suurt Piibli ramato osta ja läbbi lugge-
da.

Se ramat woib ka teie koddos Jummalas te-
nistusseks hea olla, et need, kes Pühha päwal ei
woi kirriko tulla, sest loewad.

Ja kui teie iggapäwa, wahhest hommiko
palwe järrel, ikka ommas majas, ühhe tükki
sest wottaksite luggeda, ja omma tö juures sedda
meles pidada, ning sedda järrele mõtelda; siis
se tulleks wissiste teie hinge kassuks ja juhata-
misses õigusse sees, et teie ikka woiksite targe-
maks, parremaks, teie waewas rõmustud, ning
sedda wiisi iggawesses õnnistusses kõlbawa-
maks sada.

Nüüd minna sowin ja pallun Jummalas kääst
keigest süddamest, et ka se Jummalas sanna, mis
ses ramatus on üllespantud, teie keikide südda-
mes head maad leiaks, juurduks ja head wilja
kannaks, ning et Jummalas tootus, mis meie
Prohweti Jesaja ramato 55 Peatükis leiame, teie
keikide sees tõeks saaks:

„Mo sanna ei pea mitte tühjalt mo jure taga
„gasi tulles, waid teggema, mis mo mele pär-
„rast on, ja forda saatma, mispärast ma sed-
„da ollen läkkitanud“ et keif woiksid tõe tunde
misjele tulla ja meleparrandamist, ning se läbbi
tõssist õnnistust kätte sada.

Kirjotasin Billandi Jani Kirriko jure,
Küünla Ku II. päwal 1790. aastal.

Johann Georg Schnell

Billandi Jani Kihhelkonna
Õppetaja.

Tuhhataja

ehk lühhike õppetus, kuidas se aeg veab arwatama, mil need asiad on sündinud, ja need peamehhed on ellanud, kennest Piibli ramato sees rägitakse.

Reik se Wanna Seadusse aeg Ma ilma lomissest Kristusse tullemisest sadik on nelli tuhat aastad. Neid woite teie kahheksa pool tuhat ehk wie sadda aastade ja - uks jaggada ja tähhelepanna, mis iggaühhe aja ja - us on sündinud.

Ennam kui kolm ja - ud, se on Pool teist tuhat ja poolteist sadda aastad lähhawad selle aja peäle mis ma ilma lomissest, wee upputussest sadik on möda läinud. Selle aja sees ellasid need Peawannemad enne Weeupputusst Adamast - Noahst sadik.

Nende pool neljat sadda aastade sees, mis weel tarwis, et nelli neid ja - ud ehk kaks tuhat aastad

aastad täis sawad, ellasid need peawannemad parrast wee upputust Noahst - Abraamist sadik.

Wiendamas pool tuhhat aastade ja - us ellasid need peawannemad Abraamist, Mosessest sadik, ning Abraami suggu Israeli rahwas kaswis sureks rahwaks, Egyptusse maal. Selle aja sündinud asjad on nende wie Mosesse ramatude sees leida.

Kuendamas pool tuhhat aastade ja - us, elas Israeli rahwas Kanaani maal, kuhho Josua parrast Mosesse surma, neid sisse wiis, ning selle aja ja - us on sündinud, mis Josua, Kohto - moistjatte ja Samueli ramatude sees on üllespan - tud, Kuningast Dawetist sadik.

Seitsmemas pool tuhhat aastade ja - us ellasid Kuningad Dawet, Salomon ja nende järrele - tullejad Juda ja Israeli rikide Kuningad, Pabeli wangi põlwest sadik, kui Assiria ja Pabeli Kuningad Juda ja Israeli rikidel otsa teggid, ja rahwast Assiria ja Pabeli male wangi wiisid.

Selle

Selle aja jao otsas, ellasiid ka Esras ja Nehe-
mias, kes Israeli rahwa Würsitud ollid, ning
rahwa muist Pabeli maalt Israeli male taggasi
wisid. Selle aja jao sündinud asjad on 2. Kun-
ningatte ja 2. Uja ramatude, ka Esra ja Neemia
ramatude sees kirjutud.

Selle seitsemema pool tuhhat aastade ja-us
ellasiid ja kirjotasid ka need Prohwetid, kenne ra-
matud Piibli ramatus leitakse, nelli suremad: Je-
saias, Jeremias, Esekiel, Daniel; ja kaksteist-
kümmed teised, kenne nimmed: Osea, Joel,
Amos, Obadja, Jona, Mika, Nahum, Ha-
bakuk, Sewanja, Aggai, Sakaria, Malakia.

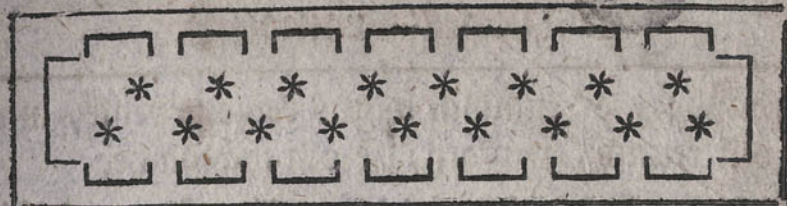
Kahheksamas pool tuhhat aastade ja-us, el-
lasiid Israelitid würsitide ja illematte Preestride
wallitusse al. Sel ajal on Tarkusse- ja Jesus
Siraki, ka Tobia ja Juditi ramatud Kreka keles
kirjutud, ning selle aja sündinud asjad juttustak-
se muist 2 Makkabeide ramatude sees.

Kui nelli tuhhat aastade aeg täis sai, siis
tulli se Lunnastaja Jesus Kristus ma ilmale, kes

Prohweride ramatude sees on ennekulutud ja too-
tud, ning se on wanna Seadusse ots, ja lle Seä-
dusse Algminne.

Kristusse tullemisest on nüüd üks tuhhat
Seitse sadda ja ühheksa kümme aastad.

Mis selle aja sees pärast Jesusse Kris-
tusse taewaminne on sündinud, leiate teie
selle ramato otsas lühhidelt ülles pantud.

Wanna Testamenti.

Esimesest Mosesse ramatust,

1. ja 2. Peatükki.

Algmisest loi Jummal taewast ja maad. Aga Ma ei olnud kohhe ni kaunis ja illus, kui ta nüüd on. Muld ja wessi olli alles segaane.

Siis Jummal, omma keigewäggewama wotmusse läbbi, teggi wahhet, pimmedusie ja walguse wahhel ja lahbutas Ma merrest ärra.

Siis Jummal käs kis rohto, poasab, ja puid mullast kaswama, ja seadis sedda nenda, et igga üks neist omma ennese seme läbbi pid di ühhest aastast teise kaswama ja sigginema.

Jummal loi päwa, ku, ja taewa tähhed, ja Ma peäl loi Temma keik sugused ellajad, linnud, lojuksed, ja kallad, ja wimati, kui se keik walmis olli, loi Jummal innimest, kes sedda keik omma rõmuks ja kasuks pid di prugima.

Kui Jummal sedda keik nenda olli lonud ja

A

seadi

seadnud; siis Jummal watas teige se peale, mis-
ta olli teinud, ja wata, se olli wägaa hea.

(Mõtlemissed ülle sedda esimest peatükki.)

Algmisses loi Jummal taewast ja maad.
Pisut sannad, agga mis jures woib paljo mõttelda.
Jummal on Päikesest lonud, et ta piddi meie maad wal-
gustama ja sojendama, ja se läbbi tedda kõlbawaks teg-
gema, teif suggused rohjud, wiljad ja puid siggitama.
Ku teeb ka ennamiste meie ööd walgeks, ja temma wah-
hetamiste läbbi, õppisid innimesed aega jaggada ning
selle wahhet ärraawada.

Need tähhed mis meie õsel taewas näme, ei olle
mitte ni pisofessesed, kui nemmad wäljanäitwad, sest et
nemmad ni märkamatta kaugel paljo tuhhat furd tuh-
hat pennifoormad meilt ärra on, waid nemmad on teif
muist nisuggused ma ilmad, kui se, mis peäl meie ella-
me, ja muist päikesed. Ning et Jummal ei te ühtegi
ilma asjata, siis woime kül arwada, et ka nende peäl,
ellawad moistlikkud lomad kes woiwad Jummalat tun-
da ja tenida. Ehk meie wahhest tulles iggawesses
põlwes sest ennam same teada.

Se ma ilm, mis peäl innimeste suggu ellab, on
ümargune, nenda kui meie kuud taewas näme, ning
meie ma ilm on nenda suur, et wiis tuhhat ja nelli sad-
da pennifoormad on, ühhest otsast teise tulla, ja üks
tuhhat, seitse sadda ja kakskümmend pennifoormad on
temma paksus. Et kül nüüd meie ma ilm nenda suur
on; siiski se päike ja need taewa tähhed on muist weel
paljo suremad.

Sest woime märko sada, kui meie sedda märgiks
woottame. Üks nup mis ühhe kõrge kirriko tormi peäl,
näitab alt maast nähha ni pisofe, kui lähhäks agga
wahhest

wahhest üks toop wet sisse, agga tõe sees lähhäb kül wahhest liggi üks waat sisse. Arwage nüüd se järrele, mis sured need taewa tähhed peawad ollema, kes ni paljo tuhhat ferd tuhhat pennifoormad meist ärra on, ja süiski meie näggemisfeks tullewad; kui ühhe tormi peäl se nup ni mitto ferd surem on kui ta alt maast wälja näitab, ning se torm on agga wahhest kolm kummend silda kõrge.

Meie innimesed, kannel Jummal meest ja moistust on annud, peame nende asjade peäle mõtlema, et meie neist Jummalaga feigewäggewama woi must, tarkust, ja heldust öppime tundma, ning et meie Tedda sepärrast kidade ja auustame. Sega saab meie jures tõeks, mis Laweri 19. laulus böldud: Taewad juttustawad Jummalaga, ja taes wa lautus fulutab temma kätte tõ.

Junnimesse lomissest.

Jummal ütles: tehkem innimest ennaste nõo järrel, ennaste sarnatsfeks, et nemmad wallitsewad ülle kallade mis merres, ja ülle lindude mis taewa al, ja ülle lojüste, ja keik ülle se Ma, ja keik ülle romajatte, mis Ma peäl romawad.

Ja Jummal loi se innimesse omma nõo järrele, Jummalaga nõo järrel loi Ta tedda, mehheks ja naesfeks loi Temma neid.

Mõtlemisfed ülle neid sannad.

Siin kuleme meie, mis ausa paika Jummal innimesel teiste lomade seas on annud, et Ta innimest, nende moistmatta ja ellotumatte lomade wallitsejaks on seädnud. Ennese sarnatsfeks ja omma nõo järrele loi Jummal innimest. Mis

Sees woiks kül se sarnadus olla? Jummal on üks Waim. Meie hing on ka üks waim, moistusse ja tahtmisfega. Agga meie waimo ja Jummal wahhel, on se suur wahhe, et Jummal keif teab ja naab, meie agga ka middagi woime teada ja arraarwada.

Jummal on feige wäggewam, woib keif tehha. Innimenne woib ka monda asja tehha, mis temma moistus tedda oppetab.

Möttelgem isseennaste peäle, kui immelikkult ja targaste Jummal innimest on lonud. Nahtawa ja näggematta loma, waimo ja ihho on Jummal meie sees kokko pannud.

Mis immelinne on meie ihho lihhasf, soontest ja luist kokko pantud! Mitmesuggused liikmed on meie ihho külges, ja iggaüks parremal paigal! Näggemisse, kuulmisse ja teiste meledeläbbi, teeb Jummal meie tuhhatfordse römo ja head, kui meie sedda agga tähhele panneme. Ja mis suur immelinne loom on meie waim, sedda Jummal meie ihhoga on kokkopannud, mis läbbi meie woime möttelda, moista, arraarwada, meles piddada! Kui meie feige se peale mötleme; siis peame kül Lawatiga ütles 139. Iaulus: Minna tännan sind sepärrast, et ma ni immelikkult ollen tehtud, et ehmatus peale tulleb; immelikkud on sinno teud, ja mo hing teab sedda hästi kül.

Agga sesamma mötte, et Jummal meid ille teiste lomade nenda wägga üllendanud, peab meid ka juhhatama, et meie ka piame nenda möttelda, tehha ja ellada, kui neil sünnib, kenne Jummal ni suurt au teiste lomade eest on annud. Need innimesed, kes muud ühtegi ei te, kui et nemmad söwad,

wad, jowad, maggawad, suggu ja ihholikko tööd te-
wad, mis tewad need ennam, kui need moistmatta
ellajad, kes sedda keif ka tewad? Agga se läbbi on
innimenne ükspäinis parrem ja üllem kui teised lo-
mad, kui ta omma meelt ja moistust prugib, Jum-
malat öiete tundma ja tenima, ikka targemaks, par-
remaks, ja nenda ikka ennam Jummalat sarnatseks
sama.

3. Peatükist.

Jummal panni esimesesed innimesesed, Adā-
mat ja Ewa, ühhe kohta, mis Paradisi aiaks
hütakse, kus nemmad ilma waewata keif said,
mis nende toiduseks ja rõmuks tarwis läks.
Keif olli neile lubba süa, jua ja prugida, mis
neile agga tarwiduseks ja heaks olli. Agga seal
aedas olli ka üks pu mis kahjo teggewa wilja kan-
dis. Ötse se pärrast olli Jummal tedda neile
ärakeelnud, et nemmad ei peaks sest wotma.

Ewa sees tousis essite himmo se järrele,
ning et temma ei möttelnud warsti, et se kahjo-
teggew olli, ning selle kurja himmo wastä ei pan-
nud; siis se himmo kaswis kangeks ihhaldamis-
seks. Temma teggi siis sedda, mis kange ihhal-
damisje peäle tulleb, kui innimenne sedda ei läm-
mata. Temma uskus eksitajat ennam, kui Jum-
malat, löppetäs omma kurja himmo, ja söi jelle
kahjo teggewa pu ouna, mis Jummal olli ärra-
keelnud, ja eksitas ka Adamat nendasammoti teg-
gema. Nenda se pat, et nemmad Jummalat

wasto uskumatta ja sannatuulmatta said, olli täieste tehtud.

Se peäle tulli siis häbbi, kurb meel, kah-
hetseminne ja hirno tundminne Jummalala eest.
Sedda laskis Jummal kui nuhtlust nende peäle
tulla.

4. Peatükkiß.

Rain ja Abel, Adama poiad töid Jumma-
lale ohwit. Et Abel parrem olli kui Rain, siis
ollu temma ennam Jummalala mele pärrast, ning
Jummal andis sedda ka teada. Sest toufis Rai-
ni sees kadde wiha, et ta omma wenda selle pä-
rast wägga wihas, ja kurja nou temma wasto
wottis.

Jummal ütles temmal, eß se olle nenda,
kui sa hea olled ja head teed, siis olled sa Jum-
mala melepärrast. Agga kui sa ei te head, siis
maggab pat ukse ees, ja temma himmo kätib so
peale, agga sinna pead temma ülle wallitsema.

Rain ei lasknud ennast se nomimisese läbbi
parrandada, waid andis kurja wihaile maad om-
mas süddames, ja laskis ennast fest ärrawoita.
Kui ta üksford omma wenna Abeliga üksi wäljal
ollu, siis kippus ta temma peäl, ja tappis tedda
ärä.

Mi wägga kurri himmo on se kadde wiha, kui
innimenne ei woi sedda head ehk önnne nähha, mis
liggimesfel on. Kui inimenne pahhal mehel omma
liggi-

liggimesse wasto maad annab ommas süddames, siis touseb sest wihha, ja wihhast wihhastelleminne. Siis innimenne ei tea ennam mis ta teeb, ja woib nisuguste hirmsade pattude sisse langeda, mis Jummal ja üllematte läbbi peawad nuhheldud sama. Kadde wihha läbbi sai Rain omma wenna mõrtsufaks.)

5. Peatükkist.

Nende Peawannematte seas, Udamaast Noahst sadik, peab isfiärranis Enoh tähhele pantama. Temmast on sõldud: Enoh kõndis allate Jummalaga, ja tedda ep olnud ennam (siin ma peäl nähha) sest Jummal olli tedda ärrawotnud.

Kui mele ka igga ühhe Jummal loma jure, mis meie näme, kuleme, maitseme, haiseme ja tunneme, Jummal peäle mõtleme, kes sedda ni kawniste ja targaste on lonud, ning se läbbi ennast Jummal auustamisfeks lasseme juhhatada; siis woime ka allate Jummalaga kõndida, ning se läbbi rõõmsa ja õnsa ello ajada.

6—8. Peatükkist.

Innimeste suggu sai ni koggone kurjaks, et nemmad Jummalat hopis unustasid, ning üks päinis omma kurjade himmude järrele meletumate weiste wisil ellasid. Sepärrast wortis Jummal nou, sedda pahha suggu ärrarikkuda, ja laskis wee upputust tulla, mis sees keik innimeste suggu ärraupputi. Üks ainus õige ja jummalakartlik mees leiti, nimmega Noah. Sedda kaskis Jummal ühhe laewa ehhitama, ning om-

ma perrega ja ellajattega sisse minnema, et ta woiks ellus jada. Sest sammast Noahst ja temma kolm poegadest, tulli siis jälle innimeste suggu Ma peäle, pärrast wee upputust.

Ja Jummal seadis: „ei pea eddespidi keik „ma ilma päwil mitte löpma, ei semendaminne „egga leikus, ei külma egga pallaw, ei sui egga „talwe, ei päaw egga ö.“

12. Peatükkist.

Kui innimesed pärrast wee-upputust jälle ollid suggu teinud, paljusk sanud, ning ennast Ma peäle la-utanud; siis nemmad langsid woaks ratte Jummalatte tenistusse patto sisse, kummarasid päwa, ku ja taewa tähtede, puust ja kivist tehtud kwiinde ette.

Siis Jummal kutsus, kolmandama ma ilma aastade tuhhandama algmisses, Abraamit, ilmutas ennast temmale, ja seadis, et temma perre ja suggu rahwa sees, selle ainsa ja tõsise Jummalala tundminne ja tenistus pididi jama.

Se Abraam olli üks dieg ja wagga mees.

Se on, temma teggi sedda hea melega, mis Jummalala mele pärrast on, ning jättis sedda kurja mahha, mis Jummalala meele wasto. Se olli ka selle sees nähha, kuis temma liggimestega ellas.

Temma jures ellas ka üks temma suggulasest, nimmega Lot, kennel ka isse perre ja karjad ollid. Lotti ja Abraami karjatsed said rio sisse, ühhe sõte ma pärrast. Ugga Abraam, kes kül teadis,

teadis, et Jummal tahhab, et innimesed peawad
 kui wennad, rahho sees ühes kous ellama, ja ei
 mitte rio läbbi omma ello raskemaks teggema,
 teggi ka siin töeks, et ta wagga ja tassasse mele-
 ga mees olli. Abraam ütles Lotti wasto: Argo
 olgo rido minno ja sinno wahhel, sest meie olle-
 me mehhed, kes wennaksed. Eks keik se Ma ei
 olle sinno ees? Lahku nüüd minnust ärra. Läh-
 häd sa parremat kät, siis minna lähhän wassakut
 kät, ja lähhäd sa wassakut kät; siis lähhän ma
 parremat kät.

17. 18. 19. Peatükkiß.

Abraami ajal sündis ka se hirmus nuhtlus,
 mis Jummal Sodoma ja Komorra linnade peäle
 laskis tulla. Need innimesed, kes nende linna-
 de sees ellasid, teggid hirmsad ja tullised pattud.
 Iseärranis pruugisid nemmad sedda sünnitamisse
 himmo (sedda Jummal kül heast ja targast nouust
 innimesse sees lonud, et innimeste suggu ma peäl pid-
 di üllespetama) sedda himmo pruugisid nemmad ho-
 pis teist wiisi, kui Jummal olli seadnud. Nende
 hirmsade pattude pärrast, Jummal laskis tuld ja
 weewlit saddada nende linnade peäle (ehk sütas seda
 da maad, mis weewlit ja ma waito täis olli, walgo
 lömissega põllema) nenda et keik nende linnade rah-
 was ja ümberkaudsed maad hopis tullega said ä-
 rarikkutud.

Nenda näitis Jummal ülles, mis hirmsad tema
 ma melest, keik need roppud lihha teud, kui inni-

messed sedda sünnitamisse himmo teist wiisi prušiwad, kui Jummal on seadnud, ükspäinis laste sünnitamiseks abbiello sees.

Jummal ütles Abraami waeto: Minna ollen se keige wäggewam Jummal, (kes ka keikis paikus on, ja keik näab ja teab) kái minno palle es, ja olle täieste wagga.

24. Peatükkist.

Abraamil olli üks wagga hea tru ja uštam fullane, Elieser nimmi, kes ei mitte ükspäinis omma Jēšanda kāsso noudis, ja omma tööd truište ja holerikkult teggi, waid ka omma Jēšandat süddames armastas, ja auustas. Kui temmal üksford forda lainud, omma Jēšanda asjad hästi ajama, siis ütles temma: Kuidetud olgo Jummal, kes omma heldust minno Jēšandal on näitnud. Ugga Abraham elli ka hea Jēšand ja wagga perremees, sest Jummal annab temmale tunnistust, 18. Peatükki: Ma tunnen tedda se polest, et ta wottab ommad lapsed, ja omma perret kāsvida, kes pärrast tedda on, et nemmad tewad õigust ja mis kōhhus on.

32. Peatükkist.

Kui Abraami poia Jēšaki poeg Jakob, paljo warrandust, sured hulgad lojuksid ja puddo lojuksid olli sanud; siis ütles ta Jummalal palwes: Minna ei olle middagi, keigide heateggemiste ja keige truusse wasto, mis Sa omma sullasel oled teinud. Sest ma ollen omma keppiga ülle
 Jordani

Jordani jõe läinud, ja nüüd ouen ma kahheks hulgaks sanud.

37. Peatükki f.

Sellammal Jakobil ollid kaksteistkümmend poiad. Ugga temma effis omma laste kaswatamisses se läbbi, et temma neid kaks noremad neist, ennam armastas kui teised. Need noremad ollid Josep ja Benjamin. Josepil andis temma kallimad ja parremad rided, ja piddas tedda seks, et ta piddi ikka temmal juttustama, mis teised wendad teggid. Sest tousis siis teiste wendade sees, kadedus ja wihhawaen Josepi wasto, ja nemmad wotsid nou, tedda eest ärrasata.

Nemmad said seks ka pea parrast aega. Sest kui nemmad üksford kangel metsas ollid karjad hoidmas; siis läkkitas Jakob Josepit nende jure, et ta piddi nende järrele kulama. Siis juhtus et kaupmehhed otse sedda teed käisid, kes tahtsid Egiptusse male miina. Neile müsid nemmad Josepit orjaks, ja need wisid tedda Egiptusse male. Ugga Jakobi kätte widi Josepi werrine kuub. Sest tulli nüüd Jakobil raske süddame kurbus, et ta arwas, et üks kurri metsalinne ellajas tedda olleks ärrasõnud ja ta ütles: kü ma lähhan leinades omma poia jure hauda.

Ugga Josep kannatas ka paljo ilmasüta ommas orjuses. Keigest sest olli ka wannal Jakobil sü, et temma omma laste kaswatamisses, ep olnud foggone moistlik.

Ugga

Agga otsekui Jummal monnikord heaks kã nab, mis innimesed kurja tewad, nenda sündis ka siin. Jummal laskis Josepi ilma süta wangipõlwe sündida, agga se läbbi üllendas Ta pãrast tedda, ja satis temma läbbi, surel nãlja ajal, paljo tuhhat innimestel toito, et nemmad ellus jãid. Nenda teeb Jummal wimati keik hästi, mis meie eßsite ei arwa head ollewad.

39—41. Peatükkiß.

Agga enne kui Josep sai üllendatud, piddi temma paljo hädda ja willeisust kannatama. Omma Issanda, ühhe sure ja rikka Egiptusse mehhe koias, sai temma kange kiusatusse sisse, sest et temma Issanda abbikasa tedda tahtis horussekß ja abbiello rikmissekß eßitada.

Agga Josep ei heitnud selle kurja nousse, waid ütles temmale: Wata minno Issand on keik omma kooda ja maia minno kãtte usknuud, ja ep olle mulle ühtegi ärrakeelnud, kui sind, et sa temma naene olled, ja kudda peakßin ma sedda suurt kurja teggema, ja Jummal wãsto patto teggema?

Sest sai se kurri naene wihhasekß, põras sedda asja ümber ja wãlletas, et Josep tedda ollekß tahtnud eßitada. Sepãrrast temma Issand sai wãgga wihhasekß Josepi peãle, ja kãskis tedda wangitorni heita.

Agga õigus saab ommeti wimati arwõllekß,
kufß,

kus, ning siis on pärrast rõõm sedda surem, sedda raskem enne se hädda ja fiusatust olli.

Zummala wallitsennusse läbbi sai Josep häddast peästerud, ning temma tarkusse ja headusse pärrast sureks Jssandaks.

Egiptusse kuningas, kenneel temma se taga nou annud, et ta peaks hea wilhaliste aastade ajal, wilja kogguma, se teggi tedda omma aitade illewaatjaks, ning nälja ajal uskus ta wilja mümist temma kätte.

42. Peatükki.

Nüüd olli Josep sure au sees Egiptusse maal, se esimesenne Würst kuningaga järrel, ning kuningas andis keik woimust temma kätte. Agga nälg tuli ka Kanaani male, kus Jakob omma perre ja sugguwõdsaga elas.

Et ta nüüd kulis, et Egiptusse maal wilja müti, läkkitas temma kümme potad senna wilja ostma. Agga noremad, Penjaminit, piddas ta ennese jure.

Kui nüüd Josepi wennad Egiptusse male tullid; siis tundis temma neid kül warsi, agga teggi ennast woaraks, ja nemmad ei tunnud tedda mitte. Josep küsis, kust nemmad ollid ja miks nemmad tulnud, agga tulk käis nende wahel. Nemmad ütlesid siis, et nemmad ühhe mehhe potad Kanaani maalt, ning et neil üks wanna Jssa, ja norem wend olleks, kes koddus jänud.

Josep

Josep käs kis siis neile wilja anda, agga finnitäs neile, et nemmad piddid omma norema wenda ennestega toma. Sest tahhaks temma nähha, kas nemmad töt räqisid, muido wottaks temma neid fallajaks Ma kulajaks piddada, agga üks neist piddi nenda kaua wangiks jäma, senni kui nemmad taggasi tullesid.

Koddo tulles, kulutaksid nemmad siis sedda keik wanna Israle, ning et Egiptusse Ma wallitseja neid olleks kowwaste käsknud, omma norema wenda ennestega tua.

Küllab Jakob kelas kaua, Penjamineit nendega läkkitada, kartes, et temmal woiks ka kahjo sündida, nenda kui Josepil, kedda ta arwas ammogi surnud ollewad.

Agga kui nähja hädda ikka kangelaks läks; ja temma poiad ütlesid, et nemmad ei tohtnud selle sure Egiptusse Ma wallitseja ette tulla, kui nende norem wend ep olleks nendega, siis Jakob lubbas wimati, siiski sure süddame murrega, üteldes: kui teie mulle tedda taggasi ei to, siis teie sadate mo hallid juuksed se õnnetusse läbbi hauda.

43 — 45. Peatükki st.

Nemmad läksid siis tele Egiptusse male, ühtlasse omma norema wennaga Penjaminega.

Mi pea kui Josep neid näggi, siis küsis neilt, kuidas kässi piddi kaima, ja ütles: Kas teie wanna Issa kässi hästi käib, kedda teie rääk site;

site; ons ta alles ellus? Agga omma norema wenna Penjamini pärrast, temma halle meel põles, ja laks kambri ja nuttis seal.

Kui ta ommad silmad pesnud, siis tuli ta jälle nende jure wälja ja piddas ennast. Agga et se riggedus, et nemmad tedda orjaks ärramünud ei peakš koghone karristamatta jäma; siis ta teggi ennast nenda, kui tahhaks ta Penjaminit ennese jures taggasi piddada. Siis olli neil hädda ká, ja nemmad rákisiš issekeskis ommas kelles, mis nemmad ei arwand Josepit moistmaz. Tõeste meie olleme si allused, omma wenna pärrast, kelle hinge kitsikust meie nággime, kui ta meid allandikkult pallus, ja meie ei wotnud kuulda, se pärrast on sesinnane kitsikus meie peäle tulnud.

Agga Josepil ütlesid tulki lábbi, et se wottaks nende wanna Jsta murrega hauda sata, kui nemmad temmale omma wenda taggasi ei tooks.

Siis Josep ei woinud ennast ennam piddada, waid hakkas sure heálega nutma, ja ütles: Minna ollen Josep teie wend; kas mo isä alles ellab? Ja ta wennad ei woinud temmale mitte wastada, sest nemmad tundsid wägga suurt hirmo temma silma ees.

Siis ütles Josep neile, et nemmad ei peakš kartma, et ta selle pärrast wottaks nende kátte maksta, et nemmad tedda ärramünud. Sest Jummal olleks tedda nende, ja ni mitto mu inimeste ello üllespiddamiseks ellus hoidnud.

Nem-

Nemmad olleksid kül noudnud kurja teggema, agga Jummal olleks sedda heaks käännud. Siis ta käs kis neid omma wanna Jäsa keige temma sugguga ennese jure tua, ja las kis neid miina, se maenitussega: Arge wihhastage mitte tee peäle.

45. 46. Peatükki st.

Nemmad tullid siis keif, omma wanna Jäsa jure taggasi, ja kulutasid temmale neid rõõmsad sannumed: Sinno poeg Josef ellab alles, ja on Egiptusse Ma wallitseja. Agga se rõõm olli surem, kui et ta sedda olleks usk nud. Temma südda kohmetas, sest ta ei usk nud neid mitte. Agga kui temma neid wanfrid näggi, mis Josef olli läkkitanud, tedda ennese jure toma; siis hakkas temma waim jälle ellama, ja ütles: kül sest on: mo poeg Josef ellab alles: ma tahhan minna, ja tedda näha, enne kui ma surren. Temma läks siis ruttoga Egiptusse male Josepi jure, ja kui ta tedda näggi, siis hakkas temma ümber kaela, ja nuttis kaua rõmo pärrast, temma kaelas, ja ütles: nüüd tahhan minna rõmoga surra, et ma so filmad ollen näinud, et sa alles elue lled. Nenda tulli Jakob keige omma suguwõssaga Egiptusse male ja Josef andis neile wilja ja karja maad, et nemmad hästi woiksid ellada.

* * *

Teisest Mosesse ramatust.

1. ja 2. Peatükkist.

Kui Jakob, kennele ka se nimmi Iisrael olli, ja Josep ollid ärrasurnud, siis sai Jakobi suggule ehk Iisraeli rahwale wägga raske luggu Egiptusse maal. Otseskui se monnikord ma ilmas juh-
tub, nenda ka se hea, mis Josep omma tarkusse ja truusse läbbi keige Egiptusse male olli teinud, se unnuštati pea ärra.

Iisraeli rahwast waetwati wägga. Kui se rahwas wägga paljuks sai; siis Egiptusse Kuningas kartis et nemmad wahhest woiksid kange-
maks sada, kui temma omma rahwas, ja nende peäle woimust wotta. Sepärrast wottis temma nou neid wähhändada ja allandada.

Neid sunniti ilma armota fige raskesteks ja kangemaks tööks, ja Kuningas andis koggo-
ne sedda kowwa käske, et keif nende poeglapsed, warsi pärrast nende sündimist, piddid ärratappe-
tama. Ugga se olli ilmaasjata. Iisraeli rahwa arto sai siiski ikka suremaks, sest et need ämmad, kennele se käske olli antud, ei wotnud sedda hirm-
sa tapmisse patto tehha, ning ütlesid Kuningal, et Ebrea naesed enne kui äm nende jure saaks, jo olleksid lapse sanud.

Wimati, otseskui Jummal ikka teeb, kui in-
nimenne kannatab ja omma kütämisse tede peäl

ustawalt jääb, nenda satis Jummal ka siis abbi seält, kust wähemalt sedda woinud odata.

Üks Ebraea ehk Israeli rahwa naene, kes ühhe poeglapse olli ilmale tonud, ning sedda ei woinud enam sallajas piddada, panni sedda ühhe laeka sisse, mis pilltroost tehtud, ning mäe waisgoga ja piggiga tõrwatud, ning panni tedda kõrkiatte sisse jõe ääres.

Tedda leidis seäl Kuninga Warao tüttar. Se wottis tedda ennese jure, ja andis temmale se nimmi Moses. Lapse emma, kes liggilähhidel olli jäänud, et ta saaks nähha, mis temma lapses peaks sama, woeti siis omma ennese lapse ammeks, et ta seäl essimenne käes olli. Kuninga tüttar kaswatas siis Mosesi sure hõlega, ja temma õppis keit Egiptusse rahwa tarkust ja kunstid.

Agga se ei jäänud temmal teadmatta, ennast Israeli rahwa suggust ollewad. Selle kange orjus ja waew teggi temmal haiget, ning ta katsus monnikord neid, nende sundjatte wasto kaitsta, ja nende polel seista, piddi agga otse sepärrast Egiptusse maalt ärrapõggenema.

Agga Jummal kutsus tedda immelikult, et ta piddi omma wägga waewatud rahwa ärrapeastia ollema, neid Egiptusse maalt wälja, ning se hea Kanaani Male wima, mis Jummal nende wannemille olli tootanud. Kullab Kuningas Warao panni kangeste wasto, ja ei annud enne järrele,

järkele, sennui kui ta isennast ja omma rahwa mitmesugguse willestusse siise olli saatnud.

Kui Jummal mongesugguste nuhtluste läbbi Egiptuste Kuningat olli sundinud, et ta Israeli rahwast piddi ommast maast lastma wäljamina; siis wiis Moses neid Arabia Male, mis Egiptusse ja Kanaani Ma wahhel on, ning pühha Kirja sees, kõrbe's hütakse. Seal ellasiid nemmad leris, telgide sees nellikümmend aastad. Mis siis sel ajal sündinud ning kuis Jummal neile Mosesse läbbi mitmesuggused käsud annud, se juttustakse Mosesse 2. 3. 4. 5. ramatude sees.

Need käsud, mis Jummal Mosesse läbbi Israeli rahwale andis on kolmesuggused. Se esimene suggu on Israeli rahwa Kirriko käsk. Selle sees seati, kuidas uende ohwridega, seatud Pühha päwadega, Sakramentidega, puhhastamistega, ja mu wäljas piddiste Jummal tenistusse wiisidega piddi peatama.

Teine suggu on Israeli rahwa ilmlikko wallitusse käsk, mis sees olli seatud, kuidas nemmad ilmlikkus seisuses ja seltsis piddid ellama, ning ka trahwid seatud, mis käskude ülleastmiste peäle piddid tulles. Need kaks suggu käsud, Israeli rahwa, Kirriko ja ilmlik käsk, piddid Jerusalemma linna Templis, ja Israeli Maal petama. Agga Jummal on neid lastnud ärrarikkuda. Need käsud piddid agga Kristusse tullemisest sadik jäma ning siis lõpma. Ja neist kahhe suggust käsust peame sedda moistma, kui ue Seadusse ramatude sees on ööldud, et Jesus Kristus meid käsust on peastnud.

Ugga se kolmasfuggune kask on keigidel innimestel, iggal ajal ja iggas paigus antud. Se on nende kumne kaskude sees.

Need on wiendamas Mesesse ramatus wiendammas Peatükis sedda wisi ülles pantud.

Sul ei pea teisi Jummalaid ollema minno kõrwas.

Sa ei pea mitte Jehowa omma Jummalanimme ilma asjata suhho wotma, sest Jehowa ei pea tedda ilma süta, kes temma nimme ilmaasjata suhho wottab.

Pea hingamisse päwa, et sa tedda pühhisseb.

Auusta omma Jäsa ja omma Emma, et sinno kaski hästi käib, ja sinna kaua ellad Ma peäl.

Sa ei pea mitte tapma.

Sa ei pea mitte abbiello rikkuma.

Sa ei pea mitte warrastama.

Sa ei pea mitte omma liggimesse wasto räkima, kui walletunnistusse mees.

Sa ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest.

Sa ei pea mitte ihaldama omma liggimesse kodda, ei temma põldo, ei temma sullast egga ümmardajat, ei ta härga egga ta eesli, egga mingisuggust, mis so liggimesse pärralt on.

6. Peatükis.

Ja Jummalat omma Isjandat pead sa armastama

maštama keigest ommast siidamest, keigest ommast hingest, keigest ommast melest, ja keigest ommast wäest.

Ja neid sannad pead sa meles piddama ja omma lastele kinnitama, ja neist kōnnelema, kui sa ommas majas istud, ehk tee peäl kaid, kui sa ennast mahhahaidad ehk üllestousted; et sa teed, mis õige ja hea on Jummalala ees, et sinno käsfi woiks hästi kãia.

* * *

Josua ramatust.

Pãrrast Mosesse surma sai Josua Israeli rahwa üllempealik.

Temma wiis neid se tootud hea Kanaani Ma sisse, jaggas Maad neile 12. Israeli rahwa suggu arrudele, ja maenitšes keik, et nemmad peafsid Jummalala mele pãrrast ellama.

Jggauks peaks isse mõtlemä, mis temma tõssiseks heaks ja käsfiuks olleks. Agga minna, ütles temma, ja minno perre, tahhame Jehowat tenida.

* * *

Siobi ramatust.

Siob olli üks wagga ja Jummalala kartlik mees, sest et ta ennngst kurja eestihoidis, ja ni paljo

head teggi, kui ta agga joudis. Jummal olli tedda sure warrandussega õnnistanud, ja temma majas ei pudund temmal rõmo, et temmal ka hea suggused lapsed olli. Siis olleks woinud arwada, et se rõmus ja hea põlli, temmal peaks ikka jääma.

Agga ühhel hobil tulli keiksuggune willetsus temma peäle.

Temma lapsed said ühhe hone kofkolangumisse läbbi ärrasurmatud, ja temma karjad ja wiljad, lüksid muist waenlaste läbbi, kes neid risusid, muist walgolõmisse läbbi, hukka, nenda et ta ühhel hobil keikist ilma jäi. Et küll se willetsus nenda raske olli, siiski andis Hiob ennast Jummalatahtmisse sisse ja kannatas sedda kannatliko süddamega. Se on neist sannust nähha, mis ta siis ütles: „Allasti ollen ma omma emma-
„ihhust wälja tulnud, ja lähhän allasti jälle sin-
„na taggasi. Jehowa on annud, ja Jehowa on
„ärrawotnud: Jehowa nimmi olgo kidetud.“

Agga se willetsus ei jänud üksi, waid temma langes ka ühhe pahha haigusse sisse. Temma naene ep olnud mitte nenda kannatlik, waid tahtis tedda ka eksitada, et ta peaks Jummalatahtmisest nurrifema, üteldes: mis sa hoiad ennast Jummalatahtmisest, kui sa nääd, et sa sinnust ennast ei holi, ning ni paljo willetsust sinno peäle lasseb tulla. Agga Hiob ei heitnud siiski omma lo-
tust Jummalatahtmisest peäle egga omma armastust ärra,
waid

waid ütles: Olleme head Jummalala käest sanud, efs meie ei peaks willetsust temma käest ka heaks wotma?

Temma sõbrad tullid ka tedda trööstima. Agga nemmad kaswatasid weel temma kurwas-
tust, sest et nemmad ütlesid, et temma ello sees kúl middagi kurja pidid ollema, mispärast Jum-
mal tedda nenda nuhtleks. Se jätkas weel tem-
ma willetsust. Teie ollete waewalissed trööstiad,
ütles temma. Hallastage ommeti minno peäle,
kui mo sõbrad ollete. Sest minna ep olle omma
sü läbbi sedda willetsust ennese peäle saatnud,
waid Jummalala kässi on sedda minno peäle pan-
nud. Ja minna lodan ka, kui mitte sesinnat-
ses ellus, ommeti tullesas põlwes sest peästetud
sada. „Sest minna tean, et mo lunnastaja el-
„lab, kes mind wottab mullast jälle üllesärrata-
„da. Ehk kúl ussid mo nahhaga sedda lihha sa-
„wad ärrakorinud, siiski saan ma omma lihha
„seest Jummalat nähha. Kedda minna saan en-
„nesele nähha, ja minno silmad sawad tedda näh-
„ha, ja mitte woaras.“

Ja se lotus wois temmal olla, sest et ta
kurja wihtas ja head teggi. Ta woinud ütelda:
Ei wotta mo südda mind mitte laidata mo ello
päwade pärrast. Minna peästsin waest, kes kis-
sendas, ja waest last, kennel ep olnud abbimees.
Se willets, kedda minna aitsin, sowis mulle
Jummalast teik head, ja miuna rõmustasin lesse

süddant. Digust arwasin kallimaks warraks, ja suremaks auuks. Minna ollin selle pummada film, ja jallotuma jalg. Minna ollin waeste is-
sa, ja otšisin häddalissed üles, neid aitma. Kus ma wäggiwaldsed näggin, pannin ma neile was-
to ja kaitsefin neid kannel liga tehti.

Misuggune hea ja wagga mees olli Hiob. Kui temma siis kül olli läbbi katusitud, ja tem-
ma ust siiski kindlaks jänud, siis temma sai jäl-
le häddast peästetud, ning surema õnnega rõ-
mustud. Temma sai jälle terveks, kust temma
ei olleks ni paljo rõmo turnud, ning sedda ni
kalliks arwanud, kui temma ep olleks enne haige
olnud. Jummal õnnistas tedda jälle, et tal en-
nam lapsed karjad ja warrandused ollid, kui
temmal enne ollid. Temmaep olleks sest nenda
paljo rõmo turnud, kui ta ep olleks enne kur-
wastud sanud.

Hiobi ramato 5. Peatükki.

Eliva kõnneft kes olli tulnud Hiobit temma willes-
susfes trööstima.

Ma tahhan nüüd Jummalat nouda ja om-
ma kõnne Jummalala pole pöörda. Kes sured
asjad teeb, mis ei woi ärramoista, ta teeb im-
measjad, mis ei woi ülesartwada.

Kes wihma annab Ma peäle. Kes allan-
dikud panneb kõrgesse, ja kurwad üllendab.
Kes

Kes kawatatte mõtlemisest tühja's teeb,
et nende kaed ei woi tehja tõssist asja.

Kes targad kinniwottab nende kawatatus-
se sees, et saltalikkude nou lähhab ülle pea ülle
kaela.

Wata wägga õnnis on se innimenne, ked-
da Jummal nomib, sepärrast ärra põlga mitte
selle teigewäggema karristust.

Seest temma sadab wallo, agga seub ha-
wad kinni, ta pekjab waeseks, agga temma kaed
parrandawad.

Kue ahhaatusse seest peästab ta sind ärra,
ja kui seitsmes kä, ei pea middagi hädda sin-
nusse putuda.

Sa lähhab wägga ellatand hauda, otsego
nabra üllestehhakse ommal ajal.

7. Peatükkiist.

Hiobi kõnnest.

Eks waesel innimeses ei olle otse kui sõddi-
misse waewa, Ma peäl? ja eks ta päwad olle,
kui palgalisese päwad?

Otsego sullane iggatses päwa warjo, ja
kui palgalinne otab omma töö palka. Nenda ol-
len ma tühjad kuud ennese pärris õsaks sanud,
ja waewalisesed õõd on mo kätte arwatud.

Kui ma maas ollin ja mõtlesin: Millal ma
saan ülles tonsta, ja millal õhto otša saab? siis
olli mul kül sedda pöörlemist puhtest sadik.

10. Peatükkisf.

So käd on mind sure holega walmistanud, ja mind teinud. Nahha ja lihaga olled sa mind katnud, ja lükontide ja soontega olled sa mind ühtepannud.

Ello ja head olled Sa mulle teinud, ja so üllewaatminne hoiab mo waimo.

14. Peatükkisf.

Innimesel, kes naesest sündinud, on lühikešsed ello päwad ja tülli kül.

Ta touseb kui lillike ja leikatakse ärra, ja põggeneb ärra kui warri, ja ei ja mitte seisma. Sest temma päwad on jo ärramäratud, temma kude arro on sinno ká, temma seätud aega olled Sa teinud, et ta ei woi se ülle minna.

36 — 38 Peatükkisf.

Wata Jummal on keigeüllem, ja meie ei tunne tedda ärra. Temma aastade arroge on ilma arwamatta.

Kui Ta wee pisad wáhhemaks teeb, siis wallawad nemmad wihma, párrast temma uddo. Kuulge öiete temma pitkse mürriseminne ja kónneleminne, mis temma suust wälja tulleb. Sedda lasseb Ta wälja keige taewa alla, ja temma walgo walgust ma-ilma otsani.

Se járrele mõirab pitkne, Ta mürristab omma kõrge mürrinoga.

Ta ütleb lummile ja wihma saule, ja omma
Kange wihma saule: Olle Ma peäl.

Jummala õhhust teeb se jeat, ja sured weed,
Kui Ta lasseb sullama.

Ta ajab paksud pilwed ärra, et ilm selgeks
saab. Temma Känab pilwed, Kuhho Temma tah-
hab, et nemmad tewad, mis ta Kässib Ma peäl,
olgo ühhe suggu rahwa peäl, ehk ühhe Ma peäl.

Panne tähhele ja moista Jummala imme-
teud.

* * *

Kohthomoistiatte ramatust,

ja

Samueli ramatudest.

Tulleb lühhidelt se tähhele panna.

Nende wie sadda aastade ajal, mis Mosesest
Kuningatte Dawite ja Salomoni ajast sadik
möda läksid, ep olnud Iraeli rahwal ikkaja-
wad Kuningad ehk Wallitsejad, waid wallitsus
olli sugguarrude wannematte ja perre Isade
käes. Kui nemmad siis Jummalast ärratagga-
nesid ning wõära Jummala tenistusse ehk mu-
pattude sisse langsid; siis Jummal andis üm-
berkaudstel paggana rahwadel woimust nende
peäle, kes siis neid waewasid ja suurt makso
nende peäle pannid.

Kui

Kui nemmad siis jälle Jummal pole pöörsid, ning Tedda abbi hüüdsid; siis Jummal är ratab nende seas wahwad mehed, kes neid jälle nende waenlaste käest ärrapeastsid. Reid nimmetakse Kothomoistsjaks.

Se wiinne neist olli Samuel, kennest kaks ramatud Piibli ramatus leitakse.

Temma ajal küssisid Israeli rahwas, et üks kuningas nende üle peaks seätama.

Se esimese kuningas olli Saul, kes küt esite woinust waenlaste peale sai, Tedda Jummal agga pärrast ärrapõlgas, sest et ta ei wotnud Jummalat kasso järrel tehha. Temma järrel tulli siis Kuningas Dawet.

Se Dawet olli ühhe Israeli mehhe Isai ehk Jesse noorem poeg. Agga jo temma wägga nores põlwes olli nähha, et temmast pididi wahwamees sama.

Israeli rahwas sõddisid siis Wiliisti rahwaga, Sauli ajal, ja nemmad seisid leris teine teise wasto. Daweti wannemad wennad, ollid ka teiste Israeli meestega leris. Siis läkkitas Isai Dawetit, et ta pididi omma wendadel mona wima lerisse.

Nüüd olli Wiliistide leris üks wägga suur pits mees, Kohat nimmi, kes keik hirmsa sõarius-tadega olli ehitud.

Se seisid ja hüdisid Israeli seatud sõawäe hulkade wasto ja ütles: Mispärrast ollite teie wälja

wäljalainud endid taplussele jeadma? Eks minna ollen Wilisti mees ja teie Sauli sullased? walitjege ennastel üks mees ärra et ta alla tulles mõ jure. Kui ta woib minno wasto tappelda ja lõõb mind mahha, siis tahhame meie teie sullased jada: agga kui minna temma peäle woimust saan, ja lõõn tedda mahha, siis peate teie meile jama sul lasiks ja meid tenima.

Agga ei ükski Iisraeli rahwa lerist ei julgend temma wasto miina, waid keif ehmatasid ja kartsid wägga temma eest.

Kuningas Saul tootas siis, kes wottaks miina temmaga taplema ja tedda mahhalõõma, tedda tahhaks temma rikkaks tehha, omma tütre temmale panna, ja temma Jõsa mata maksust ilma jätta Iisraelis.

Se noor Dawet räkis siis nende meeeste wasto kes ta jures seisid, et ta küll wottaks temma wasto miina.

Kui se Kuningal Saulil kulutati, siis ta käskis Dawetit ennese otte tua.

Ja Dawet ütles Sauli wasto: Argo lõpko ühhegi innimesie südda ärra selle pärrast; so sul lane tahhab miina ja selle Wilisti mehhega tappelda.

Ja Saul ütles Daweti wasto: Ei sa woi selle Wilisti mehhe wasto miina, temmaga taplema, sest sa olled noor mees, agga temma on sõbdamees ommaast norest põkwest.

Dawet

Tawet ütles Sauli wasto: so sullane olli karjane omma issa jures lambus, ja üks loukoer tulli karroga, ja wiis ühhe lamba karjast ärra. Ja ma läksin wälja ta järrele, ja löin tedda mahha ja teggin temmale surma, ja peästin lamba ta suust ärra.

So sullane on ni hästi loukoera kui karro mahhalõnud ja se Bilisti mees on kui üks neist.

Jehowa kes mind loukoera ja karro käest peästinud, küll sesamma peästab mind ka selle Bilisti mehhe käest.

Saul ütles siis: Minne, ja Jehowa olgo sinnoga. Siis andis Saul Tawetile raudrie, wass kübbara ja omma moõga, agga kui Tawet sedda keik ümberpannud; siis ta ütles: Ei ma woi nendega kätä, sest ma ep olle nendega õppinud, ja panni neid ennese peält ärra.

Nende raud sõariistade assemel, wottis Tawet omma keppi ennese kätte, ja wallitses ennesele wiis silledad kiwwi jõest, ja panni neid karjatse pauna, mis temmal olli, ehk kotti sisse ja temma ling olli ta kätä, ja läks se Bilisti mehhe liggi, kennele raudried ja sõariistad ümber ollid. Se ei pannud tedda mißski, sest Tawet olli noor mees ja punnaks illusa näõga. Ja teine ütles temmale: Kas minna ollen koer? et sinna keppe dega mo jure tulled, ja sajatäs Tawetit omma Zummalatte jures.

Tawet ütles: Sinna tulled minno jure
moõgaga

moõgaga ja pigiga ja oddaga; agga minna tul-
len so jure wäggede Jehowa Jummalala nimmel,
kedda sinna olled laimanud.

Siis Dawit pistis omma kät pauna, ja wot-
tis sealt kiwwi wälja, ja wiskas lingoga, ja os-
kas se Wilistimehhe Pea otsa, ja se kiwwi läks
ta Pea otsa sisse, et ta omma silmili mahhalan-
ges. Siis wottis Dawet se Wilisti mehhe om-
ma moõka ja rajus ta Pea otsast ärra.

Kui Wilistid näggid, et nende wäggen
mees ärrasurnud, siis põggenesid nemmad ärra
ja Israeli mehhed said suurt woimust nende peäle.

Dawet sai siis pärrast kunninga Sauli wät-
mees ning üks sõa pealik.

Agga kui siis rahwas Dawetit selle wahwa
teo pärrast wägga ja ennam kutsid kui Saulit;
siis kadde wihha tousis Sauli süddames ning ta
püas Dawetit ärratappa. Agga Dawet põggenes
ärra. Kui Saul omma sõameestega tedda tak-
kaajas, siis juhtus ükskord et Dawetil olleks par-
ras aeg olnud Saulit ärratappa. Sedda nou
andsid temmale ka need mehhed, kes temma üm-
ber ollid. Agga Dawit ei tahtnud omma kät om-
ma Kunninga külge pista, et kül ta teadis, et
Saul kowwaste tedda tahtis ärratappa.

Wimati jäi Saul ühhe taplusse sees Wilis-
ti rahwaga, surnuks, ning Dawet jäi Kunnin-
gaks temma assemel.

Temma wallitses siis monda aastad Israeli
rahwa

rahwa ülle, teggi paljo wäggewad teud, ja ſat woimust keigide kunningatte ja rahwade peäle, kes ümberkaudo ollid.

Temma ſeädis ka kaunist Jummalat teniſtuſt Jeruſalemma linnas, kus ta ellas, ja mis temma aial Pealinnaks ſai. Temma teggi ka neid kaunid laulud, kenneſt on nähha mis wägga temma Jummalat auuſtas, armastas ja temma peäle lotis.

Agga ſiiski langes temma üksford raſke patto ſiſſe. Temma näggi ühhe wägga illuſat naeſt, himmuſtas tedda, ja wottis tedda enneſele, ning ſe olli ühhe mehhe Uria naene, kes ſõa wäes olli. Ning et ta temma meeſt woiks eeſt ärraſata ſiis temma kirjotas omma üllema ſõa-pealikkul Joabile, kes ſiis ſõawäega waenlaſſe waſto ſeiſis, et ta pididi nenda teggema, et ſe Uriaſ tapluſſes waenlaſtega pididi ſurnuks jääma.

Se aſſi olli ſiis wägga pahha Jummalat meleſt. Jummal läkkitas Prohwetit Natanit temma jure, kes temmal eeſſite ſedda tähhanda miſſe ſanna ütles: koks meeſt ollid ühhes linnas, teine rikkas ja teine kehwa.

Sel rikkal olli wägga paljo lambo ja weikſid. Agga ſel kehwal ei olnud muud middagi, kui agga üks ainus piſſike utto tal, mis ta olli oſnuud, ja toitis ſedda, et ſe temma jures ja ta laſte jures ühtlaſe ülleſkaſwis: ſe ſõi ta pallo-keſſeſt, ja joi ta karrika ſeeſt, ja maggas temma ſülleſ,

jüles, ja olli ta jures kui tüttar. Kui nüüd se rikka mehhe jure üks tee káia tulli; siis ei raatsind ta mitte wotta, ennese lammasest egga ennese weikst, selle tee káiale roga tehha, waid ta wot- tis selle kehwa mehhe utto talle, ja teggi sest roga selle mehhele, kes ta jure olli tulnud.

Taweti wiha süttis siis wägga põllema se mehhe wasto, ja ütles Natani wasto: Ni tõest, kui Jehowa ellab, se mees, kes sedda teinud, se on tõest surma wáart. Ja ta peab se utto talle nelja wõrra jálle árramaksma, sepárrast et ta sed- da asja on teinud, ja ei olle mitte armo annud.

Sis ütles Natan Taweti wasto: Sinna olled se mees, ja nomis tedda wägga ja kulutas temmale sepárrast Jumala wiha ja nuhtlust.

Tawet tundis siis omma raske patto, ja ütles Natani wasto: Ma ollen patto teinud Je- howa wasto. Ta kahhetes sedda ka keigest sü- damest, kui temma 51. laulust on náhha, mis ta siis teggi.

Sis ütles Natan temma wasto: Jehowa on ka so patto lasknud möda minna, sinna ei pea surrema. Ommeti et sa se asja lábbi Jeho- wa waenlased olled saatnud kurjaste laimama (ja ni suurt pahhandustanud) siis peab se poeg, kes sulle (sest naesest) on sündinud (kedda Tawet wäg- ga armatses) wiisiste surrema.

Tawetil tulli siis ka se nuhtlus, et üks tem- ma poegadest, Absalom, temma wasto üllesas-
 tus,

tus, ennast kuningaks teggi, sest et rahwas temma pole hoidis, nenda et Dawet Pea linnast, Jerusalemmast, pididi temma eest arrapõggenema.

Daweti üllem sõapealik Joab woitis kül Absalomit ja temma sõawäe ärra, ja kui ta põggene mas omma juustega ühhe tamme pu külges, kel kerud oksad ollid, kiini jäi, siis wottis Joab kolm odda, ja aias neid Absalomi süddame sisse, et ta surri. Ka sest tulli Dawetil suur süddame kurbdus. Ta tulli siis Jerusalemma linna taggasi, jäi kuningaks omma surmani, pididi agaa ommas maias ommast poegadest weel paljo melehaigust näggema ja kannatama.

* * *

Kuningatte ramatudest.

Närrast Daweti surma sai temma poeg Salomon kuningaks temma assemel, kedda keigetargemaks ja rikkamaks kuningaks arwatakse.

Temmast tulleb tähhele panna, et, kui ta omma wallitsust pididi hakkama, ning Jummal temmale unnenäus ütelnud: Pallu, mis ma sulle pear andma! siis Salomon pallus: Wotta nüüd omma sullasel anda ühhe süddame, mis sanna kuleb, et ta so rahwale woiks kohhut moista, ja ärramoista, mis hea ja mis kurri on.

Ta se sanna olli hea Issanda melest, et Salomon seddasinnast asja pallus. Ja Jummal

ütles

ütles ta wasto. Sepärrast, et sa olled sesinnatse asja pallunud, ja ep olle ennesele pallunud, ei pitka igga, egga rikkust, egga omma waenlaste hinge: waid olled ennesel pallunud, et sa moistaksid õigust järrele kulada.

Wata ma ollen so sanna järrele teinud, ja sulle annud ühhe targa ja moistlikko süddant, et enne sind ep olle so sarnast olnud, ja pärrast sind ei pea so sarnane tullesma. Ja seddagi, mis sa mitte ei pallunud, ollen ma sulle annud, ni hästi rikkust kui au, et ükski Runningatte seast ei pea so sarnane ollesma keige so ello aja.

Sesamma Salomon ehhitas ka sedda suurrt ja kaunist Tempeli eh^t Jummalala kodda, Jerusalemmas, mis keigel louna maal kulus olli.

Taweti Paulo ramatust.

I. Paul.

Wägga õnnis on se inimenne, kes ei kõi õalatte nou järrel, egga seisa pattuste tee peäl, egga istu pilkiate järre peäl.

Waid kel hea meel on Jehowa kässo õppetusest, ja mõtleb ta kässo õppetusse peäle õõd ja päwad.

Süis on temma otsego pu, mis wee soonte äre istutud, mis omma wilja kannab õmmal ajal,

ja kelle lehhed ei puddene, ja keif, mis temma wot-
tab tehha, lähhäb forda.

Agga nenda ep olle need, kes däläd, waid
nemmad on kui agganad, mis tuul laiale ajab.

Sepärrast ei woi däläd mitte kohtus seista,
egga pattused õigede koggodusfes.

Sest Jehowa tunneb õigede teed, agga dälä-
latte tee lähhäb hukka.

4. Paulust.

Kahho sees tahhan ma ühtlase mahhaheita,
ja uinuda maggama, sest sinna Jehowa üksi sa-
dad, et ma woin julgeste ellada.

5. Paulust.

Sinna ep olle Jummal, kel hea meel on
dälüssest; kes pahha, se ei woi so jures asset olla.

Hullud ei jä so silma ette seisma, sa wihkad
keif kes nurjatuma tõ ette wotwad.

Sa hukkad neid ärra, kes waltet rägimad,
Jehowa melest on se hirmus, kel werresü, ja kes
kawwal on.

Agga rõõmsad olgo keif, kes so jure kippu-
wad. Sest sinna Jehowa, õnnistad sedda, kes
õige, ühhe hea melega ehhitad sa tedda kui kilbiga.

8. Paulust.

Oh Jehowa meie Jssand, mis aulinne on
so nimmi keikis ma ilmas, kes Sa omma sure au
pannud ülle taewaste.

Mis on innimenne et sa temma peäle mõt-
led?

led? ja innimesse poeg, et sa tuled tedda kats-
ma? Sa olled tedda wähhemaks teinud kui in-
glid, agga (siiski) wottad ja tedda au ja auustus-
sega kui Kroniga ehhitada. Sa olled tedda pan-
nud wallitsema omma kätte tõ ülle; keif olled sa
temma jalge alla pannud. Buddolojuksed ja
härjad keif puhhas, ja ka metsa lojuksed. Linnud
mis taewa al, ja kallad mis merres, mis merre
kohhad läbbi käiwad.

Oh Jehowa meie Jõsand, mis aulinne on
so nimmi keikis ma ilmas.

19. Paulust.

Taewad (need sured ma ilmad, mis meie tae-
was, kui tähhed näme) juttustawad Jummal a, ja
ja taewa lautus kulutab temma kätte töödd.

Jummal lomadaft ja teggudeft, woib innimen-
ne ärraarwada, mis suur, feige wäggewam, feige tar-
gem ja feigeheldem se Jummal on, kes sedda keif
nenda targaste ja kauniste on lonud.

Jehowa kässo õppetus on ilma laitmatta ja
jahhutab hinge, Jehowa tunnistus on tõssine,
ja teeb sedda rummalat targaks.

23. Paul.

Jehowa on mo karjane, ei mul posse ühte-
gi waia. More rohho made peäl lasseb ta mind
maas seista, ta sadab mind hingamisse wee jure.
Ta jahhutab mo hinge, ta sadab mind õigusse
jälgede peäle omma nimme pärrast.

Ka siis kui ma käin surma warjo orgus, ei

Karda ma kurja, sest et sinna moga olled; sinno kee ja so sau, needsammad trööstiwad mind. Hea-
dus ja heldus agga peawad mind tagga aiama kei-
ge mo ello aja, ja ma jään Jehowa kotta kauaks
aiaks.

24. Paulust.

Jehowa pärralt on se Ma ja selle täius, ma-
ilm, ja kee seal peäl ellawad.

Kes lähhäb ülles Jehowa mäe peäle, ja kee
jääb seisma Ta pühha paiaa peäle?

Kes on Jummal meele pärrast ja saab õnsaks.

Kelle käed ilmasita, ja kelle südda puhhas,
kelle hing tühja ei himmusta, egga pettisel wiisil
ei wanneru.

Se peab õnne sama Jehowa käest, ja õigust,
omma õnnistusse Jummal käest.

25. Paulust.

Mo Jummal! sinno peäle lodan ma, ärra
lassse mind mitte häbbi sisse sata.

Ei sa ka mitte häbbisse ei ükski neist, kee
sind otawad; häbbisse sawad need, kee ilma aego
pettust tewad.

Jehowa anna mulle teada ommad teed, õp-
peta mind omma tee raad.

Sada mind kaima ommas töes ja õppeta
mind, sest sinna olled mo õnnistusse Jummal,
sind ma otan keige se päwa.

Ärra mõtle mitte mo nore ea pattude peäle,
egga mo illeasfimeste peäle; omma heldusse järre-

le mõtle sinna mo peäle, omma headusse parrast, oh Jehowa.

Wata mo willetsust ja mo waewa, ja anna andeks keik mo pattud.

Üks ilmalaitmatta ja õiglane meel hoidko mind.

32. Paulust.

Wägga õnnis on se, kelle ülleastminne on andeks antud, kelle pat on kinnikaetud.

Wägga õnnis on se innimenne, kellele Jehowa üllekohhut ei arwa süüks, ja kelle waimo sees ei olle kawwalust.

Kui ma patto kinnipiddasin, siis läksid mo luud kontid wannaks iggapäwa, minno oigamisese parrast.

Sest so kässt olli raske mo peäl õõd ja päwad, mo toidusse rammo on ärrakuinud, otsego suise poua läbbi.

Omma patto andsin ma sulle teada, ja omma üllekohhut ep olle ma kinnikatnud; ma ütlesin: ma tahhan isseennese peäle ommad ülleastmised tunnistada Jehowale; siis andsid sinna mo patto üllekohhut andeks.

Sa ütled: Ma tahhan sind targaks tehha, ja sind õppetada sedda teed, mis sa pead kaima, ma tahhan sulle nou anda omma silmaga sind juhhatades.

Urge olge kui hobbone, kui hobbo-esel;

need on moistmatta; nende suus on sulisfed ja waljad, neid taltsiks tehha, ei nemmad muido ei tulle so liggi.

Pahjo wallo on sel, kes däl: agga kes Jehowa peäle lodab, saab rohkeste heldust.

33. Paulust.

Rõmuštage ennast, teie õiged Jehowa sees, õiglastele on se kitus üks kaunis asst.

Laulge Lemmal uut laulo. Sest Jehowa sanna on õige, ja keik temma tõ on tõsitudusleks.

Lemmal armastab õigust ja kohhut, Ma on täis Jehowa heldust.

Jehowa sanna läbbi on taewad tehtud, ja temma su waimo läbbi keik nende wäggi.

Keik Ma auustago Jehowat, keik kes Ma peäl ellawad, kartko temma eest.

Kui temma ütleb, siis se sünnib; kui temma käsib, siis se seisab walmis.

Jehowa nou jääb seisma iggaweste, Lemmal süddame mõtted põlwest põlweni.

Jehowa watab taewast, ta nääb keik innimeste lapsed. Kes nende süddamed walmistab ülleültsa, se moistab ärra keik nende teud.

Sinno heldus, Jehowa! olgo meie peäl, nenda kui meie so peäl lodame.

37. Paulust.

Loda Jehowa peäle ja te head, ella ommal maal, ja toida ennast ussoga. Ja Jehowa olgo

go armas so melest, siis annab ta sulle, mis so südda kutsub.

Wereta Jehowa peäle ommad teed ja loda temma peäle; küll ta toimetab keik hästi.

Olle wait Jehowa ees, ja ota tedda ifka.

Ärra wihhasta ennast selle pärrast, kelle te korda lähhäb, egga se mehhe pärrast, kes teeb kurdade noude järrel.

Seisa wihhast ja jätta sedda tullist wihhamahha; ärra wihhasta ennast nenda, et sa kurja teed.

Se nattoke mis õigel on, se on parrem, kui mitme dala suur warrandus.

Se kes däl on, wottab laenuks, ja ei tasu jälle ärra: agga kes õige, se on armolinne ja annab.

Kui õige langeb, ei heideta tedda mitte ärra, kui temma ümberpörab, sest Jehowa toetab temma kät.

Ma ollen noor olnud, ollen ka wannaks saanud, agga ma polle mitte näinud, et se kes õige, on mahhajäetud, ja et temma suggu on leiba otsinud.

Lahku ärra kurjast ja te head, siis ellat sa iggaweste.

Hoia mis ilma laitmatta, ja wata se peäle mis õige, selle mehhe wiimne järg on rahho.

39. Paulust.

Ma ollen mõitelnud, ma tahhan omma ello

wisid hoida patto teggemast omma telega.

Jehowa anna mulle teada mo ello otsa, ja mo päwade moõto, mis saggune se on, et ma tunnen, kui sant ma ollen.

Wata sa olled mo päwad pannud kãmla laiusseks, mo ello kord on, kui ei ühtegi sinno ees.

Kül iggaurks kõnnib otsekui warjo sees, kül nemmad mõllawad tihjalt: iggaurks panned kofko, ja ei tea, kes sedda ärra korrastab.

Agga mis pean minna nüüd ootma, oh Jõsand! mo lotus se on sinno peale.

49. Paulust.

Ärra karda, (kaetse) kui kegi rikkaks saab, kui temma saggu au sureks saab.

Sest ta ei wotta ühtegi ennesega ommas surmas; ta au ei lähã alla ta järrele.

51. Paulust.

Jummal, olle mulle armolinne omma heldusse pärrast, kustuta mo ülleastmised omma rohke hallastusse pärrast.

Sest minna tunnen ommad ülleastmised, ja minno pat on minno ees allati.

Sinno, sinno wasto ütspainis ollen ma patto teinud, ja sedda, mis so silma ees pahha, ollen ma teinud.

Panne ommad silmad mo pattude eest warjule, ja kustuta ärra keit mo üllekohhus.

Lo mulle, Jummal, üks puhhas südda, ja uenda mo sees kindla waimo.

Ärra heida mind mitte ärra omma palle eest, ja ärra wotta omma pühha Wimo mitte minnult ärra.

Anna mulle jälle omma õnnistusse rõmusust, ja heamelelinne waim toetago mind.

Ma tahhan sinno wiisid õppetada need ülleastujad, et pattused so pole pöörowad.

Oh Jummal! mo õnnistusse Jummal! peästa mind ärra werresüüst; siis mo keel laulab rõõmsaste so õigust.

Ohwrist ep olle sul hea meel, muido minna annaksin neid.

Jummala melepärralised ohwrid on üks rõhhitud waim; üht rõhhitud ja rusufis peksitud süddant mis omma patto õiete kahhetseb ja separest hirms tunneb, ei laida sa mitte, Jummal!

62. 63. Paulust.

Lootke temma (Jummala) peäle iggal ajal, oh rahwas! Wallage wälja omma süddant temma ette. Jummal on meile warjo paigaks.

Jummal, sinna olled mo Jummal, ma tahhan sind warra otsida.

Minna tulletan sind ennese mele ommas säugis, mo wahhikordade aeges mõtlen ma sinno peäle. Sest sa olled mulle abbits olnud, ja so tibade warjo al tahhan ma õiskada.

73. Paulust.

Jummal on siiski hea neile, kes puhtad on süddanest.

Agga minno jallad ollefsid pea kôr wale lâi-
nud, kui ma dâlatte rahho pôlwe nâggin, kes
hulluste hooplisid. Agga diged on monnikord
hâddas ja waesuses.

Sepârrast noudfin ma sedda ârramoista, ag-
ga se olli mo melest üks waewalinne asfi.

Senni kui ma pannin tâhhele nende wimist
otfa. Sinna panned neid tõeste libbeda peäle.
Nemmad sawad otfa, nemmad lõpwad ârra sure
hirmoga.

Otskui ka-ub selle unnenâggo kes üllesâr-
kab, nenda lâhhâb nende ajalif ön môda.

Siiski ollen ma ikka so jures; (oh Jummal)
sa hakkad kinni mo parremast kâest.

Omma nouga juhhatad sa mind, ja wote-
tad mind wimaks auga wasto.

Kes on mulle taewas armsam kui sinna?
Kui ma sinno jures ollen, ei himmusta ma ühte-
gi sin Ma peäl.

Kui mo lihha ârralõppeb ja mo südda ka;
siis olled Sa, Jummal, mo süddame kaljo, ja
mo ossa iggawest. Mulle on se hea, Jummal
liggi olles.

90. Paulust.

Jâsand sa olled meile ello asfemeks olnud
põlwest põlweni.

Enne kui wâed sündsid, ja enne kui Ma ja
ma ilm lodi, siis olled sinna Jummal iggawesest
iggaweste.

Sinna teed et innimenne jälle põrmuks saab ja ütled: tulge jälle innimesse lapsed.

Sest tuhhat aastad on sinno melest kui eilne päaw, mis möda läinud.

Meie aastade päwad, neid on seitsekümmend aastad, ja kui kegi wägga tuggew on, siis on kahheksakümmend aastad; ja nende üllem aäsi on waewalinne ja willets: sest need sawad otsego äkkiselt ärranidetud, ja meie lähhāme lendes ärra.

Et meie woiksime ommad päwad üllesarwada, anna meile nenda teada, et meie tarkust süddamesse same.

Jēsandal meie Jummalal olgo lahke meel meie wasto, ja kinnitago meie kätte tööd meie jures.

102. Paulust.

Mo Jummal ärra korrista mind mitte ärra keß mo ea sees; sinno aastad keßwad põlwest põlweni.

Sa olled jo wannast Male allust pannud, ja taewad on so kätte tõ.

Nemmad lähhāwad hukka, agga sinna iääd seisma, ja keiß sawad wannaks kui kuub: sa wottad neid muta kui rided, ja nemmad sawad mudetud. Agga sinna olled sesamma, ja so aastad ei lõppe ärra.

103. Paulust.

Mo hing! kida Jehowat, ja keiß mis minno sees temma pühha nimmi.

Mo hing! kida Jehowat, ja ärra unnusta keif temma heateggemissi ärra.

Temma on se, kes keif so üllekohhut au-
beks annab, kes ärraparrandab keif so wigga-
dusfed. Kes so ello lunnastab hukkatustest, kes
sind ehhitab heldusse ja hallastusfega kui Kroniga.

104. Paulust.

Kida mo hing Jehowat. Jehowa mo Jum-
mal, sinna olled wägga suur, sure au ja auus-
tusfega olled sa ennast kui ridega ehhitanud.

Ta kattab ennast walgusfega, Ta la-utab
taewad kui tekki wälja.

Mäed tousewad kõrgekš, orgud on nende al.

Sinna sadab orgude seest hallitad wälja,
nemmad jooksewad mäggede wahhel.

Nemmad jootwad keif mersalisseb, mets-
eeslid ajawad omma janno ärra.

Linnud, mis taewa al, tewad nende äre
pešsa, oksade wahhel laulwad nemmad.

Ta kastab mäed ommast üllemist tubbadest,
sinno tehtud asjust saab sesinnane Ma kül.

Ta lasseb rohto kaswada lojustel, ja or-
raksid innimeste tarwidusfeks, et Ta ma seest lei-
ba wälja sadab. Et wiin waese innimesse süds-
dant rõmustab, ja leib waese innimesse süddant
kinnitab.

Ta on teinud ku seätud aeguks, päike teab
omnia lojaminnemist.

Sa teed pimmedat, et õ saab, siis roma-
wad wälja keik metsa ellajad. Touseb pääw,
siis lähhawad nemmad omma teed, ja heitwad
mahha omma pessasse.

Siis lähhab innimenne wälja omma tõ kal-
lale, ja omma teggemist teggema õhtoni.

Kui sured on sinno teud, Jehowa! sinna
olled neid keik targaste teinud. Ma on täis sin-
no parrandusfi.

Siin on suur merri, ja lai keigelt polest.

Seäl on, mis likuwad, ja need on ilma-
arwamatta, pissufessed ja jured ellajad.

Keik need ootwad sind, et Sa nende roga
annad ommal ajal. Annad Sa neile, siis nem-
mad korjawad kokko. Teed sa omma kät lahti,
siis sawad nende kõhhud täis heaga.

Panned Sa omma palle warjule, siis nem-
mad tundwad hirmo; korristad sa ärra nende
waimo, siis heitwad nemmad hinge ja sawad jäl-
le ommaks põrmuks.

Lapsed sa omma waimo wälja, saab so wäg-
gi teggewaks, siis luakse neid, ja Sinna teed Ma
näggo ueks.

Au olgo Jehowale iggaweste. Jehowa
wottab ennast rõmüstada omma teggude sees.

Ma tahhan Jehowale laulda, omma ello
aial, ja omma Jummalat kites laulda, kuni
ma alles ellus ollen.

Olgo mo järrelemõtlemine temma melest
armas.

armas. Minna tahhan Jehowa sees römusa-
tada.

Lõpko pattused Ma peält ärra, ja dälad ärra
go olgo ennam teps. Kida mo hing Jehowat.
Halleluja.

III. Paulust.

Sured on Jehowa teud, kes neid tähhele
panneb, tunneb sest suurt rõmo. Temma on
lakkitanud ärralunnastamist omma rahwale.
Temma on lakknud omma Seadust iggaweste
jäma.

Jehowa kartus on tarkusse hakkatus: hea
moistus on neil keikil, kes iggawhhe järrele tewad.

II 9. Paulust.

Wägga õnsad on need, kelle ello tee on ik-
malaitmatta, kes kätwad Jehowa kässo õppetuse-
se järrele.

Need ei te kõwwerust, ja kätwad temma
tede peäl. Misga teeb üks noor inimenne om-
ma teeradda selgekš? Kui ta ennast peab sinno
sanna järrele.

Se on mulle hea, et mind on allandatud,
et ma so seadmised õppin.

So su kässo õppetus on mulle kallim, kui
mitto tuhhat kulla ehk hõbbe tükki.

Kui sinno sanna ep ollekš mo jahhutamine
olnud, siis ollekš minna õymas willetsusšes
hukka lainud.

So käskude läbbi teed sa mind targemaks, kui mo waenlased on, sest need on mo kä iggaweste. Sinno sanna on mo jallale lampiks, ja walgušeks mo jalgte peäle iggawesse ello pole.

128. Paulust.

Wägga õnnis on iggamees, kes Jehowat kardab, kes temma tede peäle käib.

Kui sa omma kätte waewast sõõd, siis olled sa wägga õnnis, ja sul on hea põlli.

So naene on kui winapu, mis wilja kannab, so poiad on kui õlli pu wõšsud so laua ümber. Wata nenda õnnistakse wišsiste se mees, kes Jehowat kardab.

139. Paulust.

Jehowa sa kiusad mind läbbi, ja tunned mind.

Sinna tead mo maggamist ja ülleštoušmist; sinna moistad mo mõtted kaugelt ärra.

Sa pirad mo käinnise ja mo maas ollemise ümber, ja olled keik mo teed õppind läbbikatsuma.

Kui ey olle weel sannage mo kele peäl, wata siis tead sinna Jehowa sedda keik ärra.

Takka ja eest olled Sa wägga liggi mo ümber, ja panned omma kät mo peäle.

Kuhho pean ma minnema sinno Waimo eest? ja kuhho pean ma pöggenema so palle eest? Kui ma astušin taewa, siis olled sinna seäl; kui ma

peaksin asjet teggema süggawuſſes Ma al, wata ſiis olled ſinna ſeäl.

Kui ma wottakſin koido tiwad, ja ellakſin wiimſes merre otſas; ſiis ſeälgi ſo kääſi mind juh-
hataks, ja ſinno parrem kääſi peaks mind kinni.

Ja kui ma wottakſin üttelda: ommeti woib pimmedus mind katta; ſiis õ on walguſ minno ümber. Ei te ka pimmedus ſinno ees õõd pimmedaks, ja õ teeb walget kui pääw.

Seſt ſinno kää on mo nerud, ja olled mind katnud mo emma ihhuſ.

Ma tännan ſind ſepärraſt et ma ni immelik-
kult ollen tehtud, et ehmatuſ peäle tulleb; inime-
likkud on ſinno teud, ja mo hing teab ſedda häſti
kül.

So ſilmad on mo ihho näinud, kui ta ſeg-
gane alles olli, ja ſo ramato ſeēs olled ſa mo pä-
wad kirjotanud.

Kui kallid on ſepärraſt mo meleſt ſinno mõt-
ted, oh Jummal! kui wägga suur on nende arro?

Kui ma peaksin neid ülleſärwama, ſiis on
neid ennam kui liwa: Kui ma ülleſärkan, ſiis
ollen ma alles ſinno jures.

Oh Jummal kiuſa mind läbbi, ja wotta
tunda mo ſüddant; katsu mind läbbi, ja wotta
tunda mo mõtted.

Ja wata, kaſ wallo te, on minno ſeēs, ja
juhata mind iggaweſſe õnniſtuſſe tee peäl, ee
ma nenda ellan et mul ep olle tarwis ſedda iggaweſte
kahhetſeda.

141. Paulust.

Zehowa panne wahti mo su ette, panne hoidjat siina jure, mis mo uledest tulleb.

Urta lasse mo süddant mitte kurja asjade pole kallada, et ma teeksin õalad teud nende mees-tega, kes nurjatuma tõ tewad, et minna ei sõ nende majusfest.

143. Paulust.

Peasta mind Zehowa! mo waenlastest, sinu nule rāgin ma sallaja omma hädda.

Oppeta mind teggema, sinno mele pärrast, sest sa olled mo Jummal.

Sinno hea Waim juhhatago mind tassase õige õnnistusse tee peäle.

* * *

Runninga Salomoni.

Oppetusse sannadest.

I. Peatükist.

Kes tark, se wõttab kuulda, ja kes meistab, se saab targa nou kätte. Meletumad ei panne tarkust ja õppetust mikski.

Kule, mo poeg! omma isä õppetust, ja ärra jätta mitte mahha omma emma kässo õppetust.

Sest need on sinno Peas üks armo ehte, ja keed so kurgo ümber.

Mo poeg! kui pattused sind arwatavad; siis ärra wotta nende nou. Sest nende jallad jookswad kurja ja hukatusse pole.

3. Peatükist.

Mo poeg! ärra unnušta mo kässo õppetust ärra, ja so südda piddago mo käsud meles.

Sest need lissawad sulle päwade pitkendamist, ja ello aastad ja rahho. Siis pead ja leida ma armo Jummal ja innimesse melest.

Loda Jehowa peäle keigest ommast süddamest, ja ärra toeta ennast mitte omma ennese moistusse peäle.

Keige omma tede peäle õppi Tedda tundma, sinna naad ja kuled keiki piddi Jummal lomad, kes nende lojat woiwad so mele tulletada, jus teev temma so tee raad õiget.

Ärra olle ennese melest tark, karda Jehowat, ja lahku kurjast ärra.

Ärra põlga, mo poeg, Jehowa karristust, ja ärra tüddi mitte ärra temma nomimisest.

Sest kedda Jehowa armastab, sedda nomib Ta, ja Temmal on temmast hea meel, kui Issal ommast poia.

Wägga õnnis on se innimenne, kes tarkust leiab, ja se innimenne, kes moistust kätte saab.

Siis woid sa omma teed kãia julgeste, et sa omma jalga ei tou a.

Kui sa mahhabeidad, ei sinna siis wãrrise; waid

waid sinna maggad, ja so unni on maggus.

Ei sa karda äkkust hirmo, egga dälatte är-
rahawitamust, kui se tulleb.

Sest Jehowa wottad olla sinno lotussega,
ja hoiab so jalga, et se paelasse ei sa.

Arra kela head mitte neile, kellel se tarwis
on, kui sinno kâ joud on, head tehha.

Arra üttele mitte omma liggimesel: minne,
ja tulle jälle, homme ma tahhan anda, ja omme-
ti on se nüüd so kâ et sa woid anda.

Arra pea kurja nouud so liggimesse wasto,
kui ta sinno jures julgeste ellab.

Arra riidle ühhegi innimessega ilma aego,
kui ta sulle kurja ei teinud.

Targad sawad au pärrisoõsaks; agga ig-
ga halp saab häbbi naero kätte.

6 Peatükkiist.

Arra anna ennese filmi tiaste maggama, eg-
ga omma silma laugid wägga paljo tuffkuda.

Minne sippelka jure, sinna laisk! wata tem-
ma wisid, ja ja targaks.

Et temmal kül polle peäliskut, egga üllewaat-
jat, egga wallitsejat: suski walmistab ta omma
leiba suil, ja korjab kotte omma toidust leikusse
aial. Kui kaua olled sa maas, sinna laisk! mil-
lal tahhad sa illestousta ommast maggamisest?

Tahhad sa weel nattukke maggada, nattuke

tukkuda, nattukke maas seieta käd koue: Siis tulleb waesus so kätte, kui jalla mees, ja so tühi, kui kilbiga mees.

Need kuus asjad wihtab Jehowa, kül seitsemes on hirmus temma hingele:

Surelised silmad, walsk keel, käd mis wagga werd ärrawallawad, südda mis nurjatunud mötted mötleb, jallad mis tötwad jooksmakurja pole, üks walle tunnistus mees kes waltet wälja aiab; ja kes rido tõstab wendade wahhele.

Ärra himmusta wõarat naest. Gest hora naese läbbi tulleb leiba pallokest kerjada, ja abbiellorikja naene piab kallist hinge wõrgusse sada.

Kas woib kegi tuld omma poue wotta, et temma rided ärra ei põlle? Kas kegi ellawatte sütte peäl woib kätä, et temma jallad ei peaks kõrwema.

Nenda on se, kes omma liggimesse naese jure lähhab; ükski ei jä ilma süta, kes temmasse putub.

Kes teise naesega abbiello rikkub, sel ep olle meelt peas; kes omma hinge tahhab ärrarikkuda, se teeb sedda.

Ta leiab nuhtlust, ja häbbi naero, ja temma teotus ei sa kautud.

8. 10. Peatükki.

Zummala kartus on kurja wihtama.

Kõrkust ja uhkust ja pahhad wiisid, ja põratse su wihtan minna. Olled

Olled sa tark, siis olled ennesele tark; agga olled sa pilkja, siis kannad sa üksi sedda.

Üks tark poeg rõmustab isä, agga halp poeg on omma eemale mele härmiks.

Dalusse warrandused ei sada kasso.

Kehwaks lähhab se, kes pettisel wiisil töö teeb; agga kermede kassi teeb rikkaks.

Se on tark, kes suul kofko korjab; agga kes leikusse aial raskes unnes, se saab waesusse ja habbi sisse.

Selle mallestus, kes õige on, jääb õnnistamiseks; agga õalatte nimmi maddaneb ärra.

Kes täieste waggas ellus käib, se käib julgeste, agga kes kõwwerust teeb omma tede peäl, sedda tunnukse ärra.

Kus paljo sanno on, seal ei lõppe ülleastminne; agga kes omma uled kelab kurja ja tühja rakimast, se on moistlik.

Jehowa õnnistamine teeb rikkaks, ja Ta ei panne wallo siina jure.

Jehowa kartus annab ello päiwil jätko, agga õalatte aastad lühhendakse.

II. 12. Peatükki.

Pettised wae-kausid on üks hirmus asja Jehowa melest; agga terve lood on temma mele pärrast.

Kes kelekandmise peäl õppind, se ilmutab sallaja nou; agga kes ustawa waimoga on, se kattab sedda asja finni.

Kui

Kui legi wdära eest käämehheks heidab, siis tulleb diete pahha luggu.

Üks õige teab omma lojusse waewa, agga õalatte südda on hallastamatta omma lojusse wasto.

Kes omma maad harris, se saab leiba kül; agga kes tühjäd asjad takka aiab, sel ep olle meelt peas.

Monni on, kes suust wälja ajab, kui peaks mõõgaga pistma, agga targade feel sadab ohto.

Pettus on nende süddames, kes kurja nou pidawad; agga neile, kes rahhuks nou andwad, on rõõm.

13. Peatükki st.

Laisa hing iggatsseb kül, ja ei sa ühtegi; agga kermede hing wottab rammo.

Monni on rikkas, ja temmal ep olle mingi sugaust, kui temma ep olle sega rahhul ja ei tohhi sedda prugida; teine on waene ja temmal on warra kül kui ta sellega rahhul on, mis temmal on.

Kes targadega ümberkäib, se saab targaks, agga kes halpide seltsi heidab, sellel tulleb pahha luggu.

Kes omma witsa ei prugi, se wihtab omma poja; agga kes tedda armastab, se wottab tedda aegsaste karristada.

14. Peatükki st.

Tark naene ehhitab omma koiä üles; agga meletu naene kistsub sedda omma kättega mahha.

Kes

Kes pitka melega, sel on suur moistus; agga kes äkki melega on, se tõstab meeleruma wiisi kõrgesse.

Warrandatud südda on innimesse ello; agga kaddedus on mädda lufontide sees.

Kes alwale liga teeb, se laimab temma teggia, agga kes waeste peäle armo heidab, se auustab tedda.

Kes õal, likkatakse ärra temma õnnetusse sisse; agga õigel on warjopail ka ommas surmas.

Õigus tõstab rahwast kõraeks; agga pat on rahwale tiggedaks asjaks hukatuseks.

15. Peatükki.

Tasfane kostminne põrab tullise wiisiga tagasi; agga kibbe sanna kihhutat wiisiga.

Õhhe willetsa kurwalisse melega innimesse päwad on keif pahhad; agga hea meel on kui jõdud, mis allati on. Piisut on parrem, Jehowa kartusse, kui se õigel wiisil sadetud ning tännoga ja rõmoga prufitakse, kui juur warrandus ja karrin seal jures.

Parrem on üks keet kapsta, kus armastus jures, kui nuumharg, kus wiiskaminne jures.

16. Peatükki.

Piisut õigussega on parrem, kui paljo wõse illekohtoga.

Innimesse südda mõtleb omma tee peäl; agga Jehowa kiinitab temma sammud.

Kõrkus tulleb enne kui mahharõhhutakse, ja enne kui kegi koministab, on ta isseennast täis.

Pitka melega inimenne on parrem, kui se kes wäggew; ja kes omma wiha mele, ja mu kurjade hõmmude ülle wallitseb, on parrem, kui se kes linna kätte saab.

19. Peatükki.

Se kehwa, kes ommas waggaduses ellab, on parrem, kui se, kes omma uledega põrane ja isse halp on.

Ei se pollege hea kui hingel ep olle moistust, ja nobbedatte jalgega inimenne kes mõtlematta teeb eksib ärra.

Kes kehwa peäle armo heidab, se laenab Jehowale, ja se tassub temma kätte, mis ta head on reinud.

Kes issa raisko sadab, kes emma sadab ärra põggenema, se on üks poeg, kes häbbi teeb ja naero.

20. Peatükki.

Wiin teeb pilkama, kange joma aeg teeb mõllama, sepärrast iggamees, kes seal sees eksib, ei sa targaks.

Laiß ei künna maad külma pärrast, agga leikuse ajal otsib ta middage, ja ei sa ühtegi.

Kes õige se ellab ommas täies waggaduses;

see; ta lapsed on parrast tedda wägga õnsad, sest et nemmad heast isfast head õppiwad ja heaks sawad, misparrast nende käsfi ka hästi käib.

Maggus on monnele leib, mis walskussega sadud; agga parrast jääb temma su täis sommeraid.

21. Peatükki st.

Tegga mehhe wiis on temma melest õige, agga Jehowa arwab süddamed ärra, kas nemmad tõeste head ehk kurjad on.

Teggema mis õige ja kohhus on, se on üllem Jehowa melest, kui õhwer.

Kes omma kõrwa kinnisulles alwa innimese se küssendamisse eest, sesamma peab ka küssendama, kui temmal ka hädada on ja ei mitte sama kuuldud.

Sedda teggema mis kohhus, on rõõm sel lele kes õige; agga ehmatusseks on se neile, kes nurjatuma tõõd tewad.

Laiß sures omma iggatsemisese ülle, sest temma käed ei wiitsi tõõd tehha.

22. Peatükki st.

Alus nimmi on kallim, kui suur rikkus; ja arm on kallim, kui hõbbe ja kuld.

Rikkas ja wäene tullewad teine teise wasto: neid keik on Jehowa teinud.

Oppeta omma last, nenda kui temmale sünnib, siis ei lahku temma ka mitte sest ärra, kui ta wannaks saab.

Kes kõwwerust külwab, se leikab willetsust,

ja omma ennese hirmsa wiha witja läbbi löpseb
ta ärra Temma üllekohhus sadab temmal kahjo ja
nuhtlust.

Kes laist, se ütleb: Loukoer on ulitsa peäl,
pahha ilm on oues, mind tappetakse ärra turrude peäl.

23. Peatükki st.

Ärra aia mitte wanna rata ülle, ja ärra tul-
le mitte waeste laste pöldude peäle neid ihhaidades.

Ärra hoia mitte poisi karristamist taggasi,
fui ta sanna kuulmatta on ehk wassetab; kui ja ted-
da witsaga peksad, ei ta sest surre.

Sa peksad tedda kül witsaga, agga küssud
temma hinge põrgo seest ärra.

Ärra olle nende seas, kes wina lakkuwad,
ja lihha sües prassiwad ennese himmo pärrast.

Sest lakkuja ja prassia saab waejekes, ja
tuffuminne teeb, et peab ride hilbud selga pannema.

Anna mo poeg! ütleb tarkus, omma süddat
mulle, ja so meel hoidko muuno wisid.

Kellel on oi oi! kennele woi woi! kellel paljo
rido? kel kaebdus? kel harwad ilmaasjata? Kel-
lel sinnised silmad? Neil on, kes aega witawad
wina jure, kes tullewad pohjani ärrajoma segga-
tud wina.

Ta lähhäb otse kohhe sisse, agga wimak-
ta hammustab, kui maddo.

So silmad waatwad siis woära naeste jär-
rele, ja so südda rägib põratsjed asjad.

Ja sinna ollid kui se, kes keel merre peal
maggab, ja kes pele-pu ladwas maggab.

24. Peatükkiist.

Nige innimenne langeb kül wahhest ekfib nõ-
drusfest ehk foggematta, agga ta touseb jälle ütles
kahhetseb ja parrandab ennast jälle, agga õõlad kom-
mistawad ja sawad õnnetusse jisse.

Arra rõmusta mitte, kui so waenlane mah-
halangeb, ja argo olgo so südda wägga rõmus,
kui ta kormistab.

Arra ütle mitte: nenda kui teine mulle on
kurja teinud, nenda ma tahhan temmale jälle teh-
ha, ma tahhan mehhe kätte tasjuda temma tõõd
mõda.

Ma läksin laisa mehhe põllust mõda, ja wa-
ta, seal ollid ülleüldes ohhakad tousenud, nõgge-
fed olkid sedda katnud, ja aed olli mahhakistud.

Ma waatsin ja wotsin sest õppetust.

26. Peatükkiist.

Nenda kui lind lähhab hulkuma, ja kui pä-
soke aralennab, nenda ei tulle ilmaaego arra-
wanduminne ei ühhegi külge.

Arra waista halbile mitte ta meletuma wist
järkele, et sinna ka temma sarnatseks ei sa.

Raäd sa meest, kes ennese melest tark on,
siis on ennam lotust halbist, kui temmast.

27. Peatükkiist.

Arra kiitle homset päwast, sest sinna ei tea
mitte mis se päaw jadaab.

Küt

Kiitko sind teine, agga ei mitte so omma su, üks woaras, agga ei mitte so ennese uled.

Otsego lind, kes ommast peesast lähhäb hulkuma, nenda on se mees, kes ommast paigast ärralähhäb hulkuma.

Omma söbra ja omma isä söbra ärra jätta mitte mahha; naber kes liggi, on parrem kui wend kes emal.

28. Peatükki.

Däl innimenne pöggeneb, ja ep olle tagga aiaiat; sest et temma süddame tunnistus tedda hirmustab; agga kes öige, se on julge kui noor loutber.

Kes omma kõrwa ärrapörad, kässo öppetust kuulmast, selle palwege on hirmus asfi.

Kes omma ülleastmisesed kinnikattab, ei lähhä se temmale korda; agga kes tunnistab ja mahhajättab, selle peäle hallastakse.

29. Peatükki.

Wihhane innimenne kihhutas rido, ja kes tullist wihha täis, se astub paljo ülle kässo.

Innimesse surustus allandab tedda; agga se saab au kätte, kes waimus allandik on.

Kes wargaga jaggab, wihkab omma hinge.

30. Peatükki.

Kals asja pallun ma sinno käest, Issand, ärra kela neid mulle mitte, ennego ma surren.

Tühja ja walle kõnne, sada kaugele must ärras

ärä: waesust ja rikkust ärä anna mulle mitte; söda agga mind leiwaga, mis mo osaks seätud.

Et ma sind wahhest ärä ei salga, ja mötlen: kes on Jehowa? et ma kadduwa warrandusse pärrast Jummalat ei unnusta, ja et ma ei warrasta, kui ma kehwa's saaksin, ja omma Jummalat nimmesse kurjaste ei putu, Jummalat ärä põlgades.

Sedda silma, mis isja irwitab, ja ei tahha emma sanna kuulda, peawad kaarnad jõe äres wälja nohkima, ja Kotka poiad sedda ärä söma.

Kes lapse põlwes ei õppi wannematte sanna kuulma, saab wimati üllematte kohto sundimisse al, et tedda hukkatakse.

31. Peatükki.

Te omma suud lahti selle ees, kes keletu, ja keifide nende kohto: asja eest, kes on kaddumas.

Wahwas naene on palju ennam wäart kui perlid. Temma mehhe südda lodab ta peäle.

Ta otsib willo ja linno, ja teeb tööd omma kättega heal mehel.

Ta touseb ülles, kui alles õ on, ja annab omma perrele roga, ja seätud oska omma ümmardajatele.

Ta teeb omma kät laiale lahti willetsale, ja pakkub ommad käd waestele.

Ei ta karda lund omma perre pärrast, sest keigel ta perrel on kahhefordsed rided selgas.

Ta wahhib keik kohhad ommas maias ärä, ja ei sõ laiskusse leiba.

Eahke wiis on pettus, ja illo on tühhine; üks naeste rahwas, kes Jehowat kardab, sedda peab fiitma. ja abbielluks ärrawallitsema.

* * *

Salomoni Kogguja ramatust.

Minna ütlen, et ep olle parrem assti, kui et innimmenne rõmuus ja rahhul on, omma töö jures.

Ka se on üks Jummal heldus ja hea jaggo, et Ta innimestel on seadnud tööd tehha. Kui iggaw jääks se aeg, kui meil ei olleks ühtegi teggemist? kui innimmenne omma tööd teeb, sest et Jummal sedda käsknud, ning se nouga, et ta isseennesel ja teistel tahhab head tehha; siis on ka temma ajalif tö üks Jummal meelepärallinne Jummal tenistus. Paljo patto ja kurja eest same ka tö läbbi hoitud, mis sisse laisad langewad.

Heal päwal olgo sul hea meel, ja kurjal päwal ja watama. Loda ja ota et parremaks saab. Jummal on sedda teise kõrwa teinud.

Ärra arwa ennast liaks õige ollewad, ja ärra arwa ennast liaks targaks; miispärrast tahhad sa ennast hukkasata.

Wata sedda ükspäinis ollen ma leidnud, et Jummal innimest on lonud õiglaseks; agga niemmad isse otsiwad paljo kurje ärramõtlemissi.

Mõttele omma loia peäle omma nore mehhe põlwes, enne kui weel ep olle tulnud need kurjad päwad, ja need aastad liggi ei sanud, kui sa ütled: Need ei olle mo mele pärrast, haigusse ja wannadusse päwad.

Kuuls

Kuulgem keif, mis sellesinnatse sanna otsus on: Karda Jummalat, ja pea temma käsud, sest se on igga innimesse kohhus.

Sest Jummal wiib keif, mis tehtud, kohto ette, ka keif, mis sallaja, olgo se hea ehk kurri.

* * *

Prohwetide ramatudest.

Prohwetid ollid õppetajad, kes Jummalast läkitud Iisraeli rahwa jure, Jummalat tahtmist neile kuulutama, neid nende pattude pärrast nomima, ja meeleparrandamisefeks maenitfema, ka tullemad asjad ennekuulutama. Nemmad ellasid ja kirjotasid neid ramatud, Iisraeli ja Juida rahwa Kuningatte aial, nende nellisadda aastade sees, mis Daweti ja Salomoni aiaft, Iisraeli ja Juida Kuningrikide ärrarikmissest sadik, möda läksid, kenne otsas Assiria ja Pabeli Kuningad, rahwast Pabeli wangi põlwe wisid, mis sees nemmad seitse kummend aastad jäid, ning pärrast Esra ja Neemia juhhatamisse al, muist omma Male taggasi tullid, pool tuhhat aastad enne Kristusse tullemist.

Prohweti Jesaia Ramatust.

I. Peatükist.

Kuulge taewad, ja Ma! panne tähhele, sest Jehowa rägib: ma ollen lapsi kaswatanud ja suureks tõstnud; agga nemmad on mo wasto ülleastunud.

Härg tunneb omma perremehhe, ja esel omma

ma Jēfanda sõime; Iſrael ei tunne mind mitte, mo rahwas ei wotta mitte moista.

Kui teie ommad kãed wãlja lautate, hoian ma ommad ſilmad teie eest warjul; kui teie ka mitto pahwed loete, ei kule ma mitte: teie kãed on tãis werrefiind.

Peſke ennast, puhhastage ennast, ſaatke ommad kurjad teud mo ſilma eest ärra, ſeiſke kurja teggemaſt. Oypige head teggema; noudke mis kohhuſ, ſaatke ülleannetumad õige tele, moiſte kohhut waeste laſtele, ſelletage leſke naeste aſjad ärra.

Et tulge ſiis, ja ſelletagem ommad aſjad iſſe keſkeſ, ütleb Jehowa: kui teie pattud on kui elle-punnased rided, ſiiski peawad nemmad ni walgeſ sama kui lummi: kui nemmad punnased on, kui werre karwa rie, peawad nemmad ommeti walge willa ſarnatſeſ sama.

Kui teie tahhate ja wottate ſanna kuulda, ſiis peate ſelle Ma headuſſeſt ſiia sama.

Ugga kui teie tõrkute ja pannete waſto, ſiis peab teid moõyaga ärralõppetadama.

3. Peatükkiſt.

Üttelge õigele, et temmal hea põlli tulles; ſeſt nemmad peawad omma teggude kaſſo kãtte sama.

Hãdda õalale ja kurjale, ſeſt temma kãtte peab taſjutama ſedda mõda, kui ta wãart on.

5. Pea:

5. Peatükki st.

Hädäda neile kes kōdda kōia kōrwa ennese pole kiskuwad, ja pōldo pōllo kōrwa ennestele saatwad, kunni ep olle ennam maad, et teie üksi jeäl maal piddite sama ellada.

Hädäda neile, kes kurja heakš, ja head kurjakš hüüdwad; kes pannewad pimmedust walgussekš, ja walgust pimmedussekš, kes pannewad wihha maggusakš, ja maggusat wihhakš.

Hädäda neile, kes enneste melest targad, ja enneste arwates moistlikkud on.

Hädäda neile, kes wäggetwad mehhed on, wina joma, ja wahwad mehhed, kanger joma aega hästi seggama. Kes däladele digust moistwad mele hea pärrast, ja saatwad digede digust nende käest ärra.

33. Peatükki st.

Kes digussekš käib, ja rägib diged asjad; kes pōlgab kasso mis liateggemissest tulles, kes omma käed puistab, et nemimad melehead finni ei pea; kes omma kōrwa finnisulgeb et ta werressi nou ei kule, ja pannes ommad silmad finni, et ta rōmoga kurja ei nä.

Se peab üllewel kōrges ellama, temma leib antakse temmal, temma wessi on temmal wiisiste.

40. Peatükki st.

Kes on Jehowa waimo juhhatanud, ja kes woib kui nouandja temmale middagi teada anda?

Kellega on ta nou pidanud, et se remmale
pidi moistust andma, ja tedda õppetada sedda
teeradda, mis kohhus on?

Lõstke ommad silmad ülles kõrgeese, ja wa-
dage kes on neid ma ilmad, mis kui tähhad näitwad,
lonud, ja sadab nende sõawägge hulga wälja ar-
ro pärrast?

Ta kutsus neid keik nimme pärrast: Temma
jou ja tuggewa rammo pärrast ei olle ühteainust
waia.

Eks sa ei tea? eks sa olle kuulnud? igga
wenne Jummal Jehowa ei wässi egga tüddi är-
ra, temma moistus on ilma arwamatta.

Temma annab sellel, kes wäsinud rammo,
ja joutumille annab Ta palju joudo.

Kes Jehowat ootwad, need sawad ue rami-
mo, ja lähhawad ülles tibadega, kui kottad: nem-
mad jookswad ja ei tüddi mitte ärra. Nemmad
käitwad, õigusse tee peäl, ja ei wässi mitte ärra.

51. Peatükki st.

Kes sa olled et sa innimesed kardad, kes
surrewad, ja innimesse lapsed, kes heina sarnat-
seks sawad?

Ta sa unustab ärra Jehowat, kes sind teis-
nud, kes taewad on laiale wännitanud, ja maad
kindlaste rajanud.

53. Peatükki st.

Enne kulumamine Jesusse kannatamisest, surmast
ja üllestoumisest.

Lõeste

Lõeste meie haigusjed on temma ennese peäle wotnud, ja keif meie wallo kannud.

Temma on meie ülleastmiste pärrast hawatud, ja keif meie üllekohhto pärrast ärrarõhhutud: se karristus olli temma peäl, et meil piddi rahho ollema, ja temma muhkude läbbi on meile terwis tulnud.

Meie keif eksisime kui lambad, meie waatsime iggäiks omma tee peäle: agga Jehowa on meie keifide üllekohhut lasknud temma peäle tulla.

Patto wõlg on takkaetud temma käest, ja tedda on waewatud; agga ta pelle mitte omma suud lahtiteinud: kui tal, mis wiakse ärratappa, ja kui lammaš, mis suud kinnipeab omma niitjatte ees, nenda ei olle ta mitte omma suud lahtiteinud. Ahhastusfest ja kohhto alt on ta ärrawoetud, ja kes woib temma ello ea ülles räkida?

Se õige teeb paljo õigeks, se läbbi et nemmad tedda tundwad, sest temma kannab keif nende üllekohhut, ja nende ülleastujatte cest on ta palwet teinud.

55. Peatükkišt.

Tulge ello ja õnnistusse wee jure keif, kannel janno on.

Noudke Jehowat, et tedda woib leida; hüüdke tedda appi, et temma liggi on.

Däl jätke ommad wišid mahha, ja kes nurjato, ommad mõtted, ja pöörge Jehowa pole;

siis hallastab Ta temma peäle, ja meie Jummal pole, sest Ta annab wägga palju andeks.

Sest minno mõtted ep olle, kui teie mõtted, egga minno teed teie teed, ütleb Jehowa.

Sest otsekui taewad kõrgemad on kui Ma, nenda on minno teed kõrgemad kui teie teed, ja minno mõtted kõrgemad, kui teie mõtted.

Sest otsekui wihm ja lummi taewast mahhatulleb, ja ei lähha mitte senna taggasi, waid kas tab sedda maad, ja siggitab sedda, ja teeb et se kaswatab, ja annab semet külwjale ja leiba sellel, kes sööb:

Nenda peab mo sanna ollema, mis mo suust wälja lähhab; ei se pea tühjalt mo jure taggasi tulles, waid teggema, mis mo melepärrast on, ja korda saatma, mis pärrast ma sedda ollen läkitanud.

57. Peatükki 57.

Kes õige se kaub ärra, ja ükski ei panne sedda süddamesse, ja waggad mehhed korristakse ärra nenda et ükski sedda ei moista: sest sedda õiget korristakse õnnetusse eest ärra.

Ta lähhab rahhoga; nemmad hingawad haudas kui omma wõdide sees, iggawiks kes otse lohhe Jummal ees ellab.

Ugga õalad on kui merri, mis tulest aetakse: sest se ei moi wait seista, waid temma wõssi aiab wälja kõnna ja mudda. Õalattel ep olle ühtegi rahho, ütleb mo Jummal.

58. Peatükkiist.

Etš se olle paastminne, ehk õige Jummalale mele-
päärälinne Jummalale tenistus, mis minna wallitsen?
Peästa lahti dala tö sölmel, te lahti ikke juttad,
ja lasse lahti, kes on ärrarõhhitud.

Etš se olle paastminne, kui sa omma leiba
murrad nähatsese, ja wiid omma kotta need wil-
letsad, kes pelgus on: kui sa nääd, kes allasti on,
ja kattad tedda, ja kui sa ennast kõrwale ei hoia
omma liggimesse eest. Siis hüad pallud sa, ja
Jehowa kuleb.

59. Peatükkiist.

Wata Jehowa käsä ei olle lühikesseks läi-
nud, et ta ei jouakš ärrapeästa, ja temma kõrw
ei olle raskeks sanud, et ta ei jouakš kuulda.

Waid teie suur üllekohhus teeb lahutust,
teie ja teie Jummalale wahhel, ja teie pattud pet-
wad temma palle teie eest ärra, et ta ei wotta
kuulda.

Sest teie käed on rojastud werrega ja teie
sõrmed üllekohhoga: teie uled rägivad walskust,
teie keel kõnneleb kõrwwerust.

Jggauks lodab tühja peäle, ja rägib, mis
ei sünni.

Nemmad on käima peäl waewaga, ja kand-
wad nurjatunud tööd ilmale.

* * *

Prohweti Jeremia Namatust.

5. Peatükkist.

Eks teie mind ei tahha karta, ütleb Jehowa?

Agga sel rahwal on kangekaelne ja wasto-
panneja südda; nemmad on ärratagganend ja ärra-
ralainud, ja ei ütle ommas süddames: Et kart-
kem Jehowat omma Jummalat, kes annab wihi-
ma, warratse ja hillise wihma ommal aial, kes
meile hotiab need näddalad, mis on seatud leikus-
seks.

Teie üllekohto wisid põdrwad need asjad ärra-
ra, ja teie pattud feelwad sedda head teist ärra.

9. Peatükkist.

Argo kitelgo tark ommast tarkussest, ja är-
go kitelgo wägrew mees ommast wäest, argo ki-
telgo rikkas ommast rikkussest.

Waid kes tahhab kitleda, se kitelgo sest, et
ta targa melega on, ja mind tunneb, et minna ol-
len Jehowa, kes head teeb, ja mis kohhus ja õi-
ge on Ma peäl: sest need asjad on mo mele pär-
rast, ütleb Jehowa.

10. Peatükkist.

Nenda ütleb Jehowa: ärge õppige mitte
pagganatte wisi, ja ärge ehmatage mitte taewa
tähtede eest ärra, sest pagganad, kes tõsist Jumma-
lat ei tunne, ehmatawad nende eest ärra.

17. Peatükkist.

Südda on kawwalam perma, kui mingisugune mu assi, ja temma on koggone hukkas; kes woib sedda ärratunda?

Minna Jehowa urin süddamed läbbi, et ma annan iggamehhele temma tede järrel, temma teggude kasso järrele.

Te mind terweks, Jehowa, siis saan ma terweks; sada mulle abbi, siis saan ma abbi: sest sinna olled mo kitus.

22. Peatükkist.

Hädda sellele, kes ehhitab omma kodda, ei mitte õigussega, ja omma pealmised toad üllekohtoga, kes omma liggimest sunnib tenima ilma, ja ei anna temmale mitte temma töö palka.

23. Peatükkist.

Kas minna ollen Jummal liggidelt? ütles Jehowa, ja ei mitte ka Jummal kaugelt?

Kas kegi woib warjule miina warjopaiukse, et miina ei peaks tedda näggema? ütles Jehowa. Eks minna täida taewad ja maad, ütles Jehowa.

* * * * *

Jeremia Nutto laulust.

Jehowa suur heldus on se, et meie ep olle otsa sanud, et temma hallastused ep olle ärralõpnud.

Nemmad on ued igga hommiko, so tõsitudus on suur.

Jehowa on mo jaggo, ütleb minno hing; sepärrast tahhan ma temma peäle lota.

Se on hea et inimenne otab, ja wait on, Jehowa ärrapeästmisse järrel otes.

Hea on mehhele, kui ta ikket ommas nores eas kannab, waewa näab.

Se Issand ei heida mitte iggameeste ärra. Waid kui ta saab kurwastand, siis hallastab temma ka omma sure heldusse järrele.

Sest ta ei waewa ommast süddamest, kui ta innimesse lapsed kurwastab.

Miks pärrast nurriseb siis üks ellus inimenne? iggamees nurrisego omma patto pärrast.

Otsigem ja kuusagem ommad wisid, ja pöörigem Jehowa pole. Tõstkem ülles omma süddat kättega Jummalala pole kes taewas on. Meie olleme üleastunud ja wasto pannud.

Ma hüüdsin so nimme appi, Jehowa! sinna kuulsid mo heäle.

* * *

Prowehiti Esekieli Namatust.

33. Peatükki st.

Ütle nende wasto: Mi tõeste kui ma ellan, se on Issanda Jehowa sanna, mul ep olle head meelt

meelt selle surmast, hukatussest, kes däl, waid sest, kui se, kes däl on, pörab omma tee peält, et ta woiks ellada, õnsaks sada.

Pöörge ümber, pöörge ümber omma kurja tebe peält, sest mißspärrast tahhate teie surra, hukka miinna?

Kui ma ütlen õigele, ta peab tõeste ellama, ja temma lodab omma õigusse peäle, ja teeb kõwwerust; siis ei pea middagi temma õigussest mälletadama, waid omma kõwwerusse peab ta surema, mis ta teinud.

Ja kui ma dälale ütlen: Sa pead tõeste surema; ja ta pörab ommast pattust, ja teeb mis kohhus ja õigus on. Et se däl annab panti tagasi, ja taßub jälle, mis ta on risunud, ja kätib ello seadmiste sees, et ta mitte ei te kõwwerust: siis peab ta tõeste ellama, ei mitte surema.

Keif temma patto, mis ta teinud, ei pea mitte mälletadama temmale; ta teeb mis kohhus ja õige, ta peab tõeste ellama.

Prohweti Miika Namatus.

2. Peatükist.

Sädda neile, kes nurjatuma tõ peäle mõtlewad, ja omma wõdide peäl kurja nou pidawad, ja tegewad sedda, kui hommiko walge saab, et nende käsfi neil on Jummalaks, et neil woimus on.

Ja

Ja nemmad ihhaldawad wäljasid, ja kiskuwad neid wäggise käest ärra, ja koddasid, ja wotwad käest ärra; ja nemmad teiwad liga mehhele ja temma koiale, ja iggauhhele ja temma pärrisõssole.

Sepärrast ütleb Jehowa nenda: Wata, ma mötlen õnnetust sata sesinnatse sugguwõssa peäle, kust teie mitte ei pea omma kaela alt ärrasaatma.

6. Peatükki.

Jehowa on sulle teada annud, oh innimenne! mis hea on; ja mis nouab Jehowa so käest, muud kui et sa pead teggema, mis kohhus on, ja heldust armastama, ja ennast allandama käes omma Jummalaga.

* * * * *

Need ramatud, kust siit sadik on wäljakirjutud, on Ebraea keles üllespandud. Müüd tullemad need ramatud, mis pärrast Pabeli wangi põlwe selle kahhetfama pool tuhhat aastade ja us, enne Kristusse tullemist, krefa keles on ülleskirjutud.

Salomoni Tarkusse Namatust.

1. Peatükki.

Tarkus ei lähha mitte selle hinge sisse, mis kurja peäle kawwal; ei ella ka mitte seäl ihhus, mis patto al kinni on.

Sest pühha Waim, kes karristab, se põggenes kawwalusse eest ärra, ja lahkeb nende moijmatta mõttedest.

2. Pea-

2. Peatükkist.

Need öälad ütewad issikeskes, et nemmad diete ei arwand: Meie ello on lühhikenne ja kui warri mis möda lähhäb, ja surmast ei olle mitte taggatullemist.

Tulge siis, ja wotkem oösa neist häist asjust, mis kää on, ja kullutagem wahwaste omma warandust, otsego norel põlwele.

Ei ühhelegi meie seast pudugo surelinne ello, jätkem keiti paiko ennaste järrel rõõmsa mele mälestusse märgid, sest se on meie oösa, ja se on meie jaggo.

Wotkem woimust selle waese öige peäle: ärge hõligem neist wanna ellatand mehhe hallist juuksist.

Meie wäggi olgo öiguöse kääst, sest mis nõuder on, sedda petakse kõlwatumaks.

Agga warritsegem sedda kes öige, sest temma ei kõlba meile, ja seisab meie teggude wasto, ja laatab meie pattud, mis käästo wasto on, ja haukutab meid, nende pattude pärrast, mis meie õppind.

Sedda need öälad on mõttelnud, ja on ärraefsitud, sest nende tiggedus on neid söggedaks teinud.

Jummal on innimest lonud, et temma ei piddand surrema, ja on tedda omma ennese ollemisse sarnatseks teinud.

3. Peatükkist.

Agga waggade hinged on Jummal kää, ja ei mingisuggust wallo ei putu neisse. Me-

Meletumatte melest arwati neid ärrasurnud ollewad; agga nemmad on rahho sees.

Ja ehk neid k'ül inniweste nähhes nuhhel daksse, siiski on neil täis lotus, et hing on surematta.

Ja kui nemmad siin piisut sawad karristatud, tehakse neile pärrast rohkeste head, sest Jummal on neid kiusanud, ja leidnud ennese wäart oblemast.

Agga dälad sawad nuhtlust, kes J'ssandast on ärratagganend.

Sest kes tarkust ja õppetust miiksiki ei panne, se on willets, ja nende lotus on tühhine.

4. Peatükki st.

Agga kui üks õige enne aego sureb, siis on temma hingamis'es.

Sest aus wannadus ei olle se, mis mitme aastane on. Agga mele moistus on innimestel halli juuste eest, ja ilma wiggata ello, on wanna ea näggo.

5. Peatükki st.

Siis Jummalala kohto ees seisab se, kes õige, sure julgus'ega nende filmade ees, kes tedda on waewanud, ja temma töö ärrapõlnud.

Kui nemmad, need dälad, sedda näwad, siis ehmatawad nemmad wägga sure kartus'ega ärra, ja nende meel lähhäb tuimaks, se õnnistus'ega pärrast, mis nemmad ei arwand, et õige peak's sama.

Memmad, need oalad, ütlewad siis issekeskes, kahhetsedes, ja waimo abhastusie pärrast õhkades: Meie olleme tõe tede peält ärraeksinud.

Meil on wägga paljo üllekohto ja hullkatus: se tee raddasid olnud, agga Jõsanda teed ei olle meie mitte teadnud.

Mis kasso on meil nüüd uhkussfest, ja mis head on rikkus hooplimisfega meie saatnud. Se keik on möda lainud kui warri.

* * *

Tobia ramatus.

Tobias olli üks wagga ja Jummalala kartlik mees. Kui temma se willetjusse sise sattus, et ta pimmedaks jäi; siis temma ei wihhastand egga nurrisend, Jummalala wasto, waid kannatas omma hädda kannatlikko süddamega, jäi Jummalala kartusses ja kindlas lotusses Jummalala peäle, tänas ja tenis Jummalat keige omma ello aial.

Üksford todi üks kits temma kotta. Kui ta sedda kulis; siis ta ütles: katske, et se ei olle wahhest warrastud, wige tedda jälle temma perremehhe kätte, sest meil ei sünni warrastud warra piddada.

Kui se wagga Tobias pididi surrema; siis kutsus temma omma poega, kennel ka se nimmi Tobias olli, ennese pure ja ütles temmale: Poeg, kui ma süren, siis matta mind, ja ärra olle hõleta

leta omma enma wasto. Muusta tedda feige omma ello aia, ja te mis ta mele pärrast on, ja ärra furwasta tedda mitte.

Mõtle, poeg, et ta paljo hädda on näinud sind wõ al kandes. Kui ta surreb, siis matta tedda minno kõrwa ühte hauda.

Keik omma ello aia, poeg, mõtle Jõsanda meie Jummalä peäle, ja ärra püa mitte patto teha, egga ülle temma käskude miina.

Te õigust feige omma ello aia, ja ärra kät üllekohto tee peäl. Sest kui sa tõt teed; siis sawad sinno asjad hästi korda, feige teggude sees, ja keikile kes õigust teggewad.

Ommast warrandussest anna waestele andid; ärra pöra omma pallet ei ühheste waesest ärra, siis ei sa ka Jummalä pallet sinnust ärra pöördud.

Sedda wisi, kui sul täib, anna sest andi waestele: ons sul piisut joudo, ärra karda sest piiskust, waestele andes.

Hõia ennast, poeg! feige hora ello eest, ja wotta enneminne naest abbielluks.

Armasta ommad wennad, ja ärra panne ennast ommas süddames mitte kõrgemaks, kui wennad ja sinno rahwa poiad ja tütreid on, et sa ei tahhaks nende seltsist ennesele naest wotta.

Sest kõrkusse sees on huffatus, ja paljo pahhad wissid; ja kõlwatumast ellust, tulleb sant põlli, ja suur waesus, sest kõlwato ello on näsja emma.

Urgo

Ärgo jägo ühhegi innimesse palk, kes sulle tööd teeb, ülle õ sinno jure, waid anna sedda warsti temma kätte.

Poeg! panne isseennast tähhele keige omma teggude sees, ja olle hea sündis innimenne, keiges ommas ellamisses. Ja mis sa isse wihtad, sedda ärra te ühhelegi.

Ärra jo wina et sa saad joobnuks, ja ärra kái mitte joobnud peaga, tee peäle.

Otsi hea nou iggauhhe moistlikko innimesse kääst, ja ärra põlga ei ühhegi nou, mis kassuks tulleb.

Ja iggal aial, kida Jõsandat Jummalat, ja pallu temma kääst, et sinno teed woiksid õiged olla; ja et keik so teeraad ja nouud korda saaksid.

Ja nüüd, poeg, pea meles minno kääsüd, ja ärgo sago nemmad so süddames mitte ärraunustud.

Ja ärra kardad, poeg, et meie olleme kehwaiks sanud, sest sulle saab kúl, kui sa Jummalat kardad, ja tagganed keigest pattust, ja teed mis Jummalale mele pärrast on.

Ja se noor Tobias wastas ja ütles temmale: Jõsa! ma tahhan keik tehha, nenda kui sa mind olled kääsnud.

* * *

Jesusse Siraki tarkusse Namatust.

Sedda Jesusst Sirak, ei pea mitte seggama Jesusse Kristussega, meie Dnisteggiaga. Se nimmi Jesus olli monnel, Juda rahwa seas. Se Jesus Sirak olli üks tark mees, kes enne Jesusse Kristusse tullemist ellas, ning temma ramatus, leitakse paljo head õppetused, mis Jummalakartlikko, ausa ja moisklikko ello pole moiwad juhhatada. Sepärrast kirjutakse siin rohkemalt temma ramatust wälja.

I. Peatükkist.

Peik tarkus on Issanda käest, ja on temma jures iggaweste.

Kes woib üllesarwata merre liwa, ja wihma pisad, ja iggawesse aja päwad? Kes woib ärra arwata taewa kõrgust ja Ma laiust ja sügawust, nisammoti ka tarkust.

Kes on Jummalat ial õppetanud, mis ta pididi teggema?

Üks on tark, ja wägga sure kartusse wäart, se on Issand, keikide asjade loja se keigewägge wam.

Issanda armastus on tarkus, mis auustusse wäart.

Kes Issandat kardab, sel peab wimak's hea põlli ollema, ja ta peab armo leidma, omma surremisse päwal.

Issanda kartus kelab patto; kes selle sisse jääb, saab woimust wiha ja mu kurjade himmude ja wiwide peale.

Issan-

Jssanda kartus teeb lusti süddamel, ja annab head meelt ja rõõmu ja pitka ea.

Himmustad sa tarkust? pea käsjud, siis saidab Jssand sulle sedda.

Katsu et so Jummalat kartus ei olle üks päinist filmakirjaks, ja ärra tulle temma jure kahtlase süddamega.

Ärra olle kawwal innimeste su sanna möda, ja panne ommad mõtted, sannad ja teud tähhele.

2. Peatükki.

Voeg, kui sa tuled Jssandat Jummalat tenima, siis walmista omma hinge kiusatussele.

Wotta wasto keik, mis sulle juhtub, ja olle pitka melega nende monnesugguste asjade sees, mis läbbi sind allandakse.

Sest kulda katsutakse läbbi tullis, ja armsad innimesed allandamisse ahjus.

Uusu Jummalat, siis tulleb ta sulle appi, sea ommad teed hästi, ja loda temma peäle.

Waatke wanna põlwe rahwa peäle, ja katseke, kes on ennast Jssanda kätte uskunud, ja on häbbisse sanud? ehk kes on jänud temma kartusse sisse, ja on mahhajäetud? ehk kes on tedda appi hüüdnud, ja Jssand ei olleks temmast holind? Sest nenda kui temma surus, nenda on ka temma hallastus.

3. Peatükki.

Lapsed, kuulge mind omma Jssaga, ja tehke nenda et teie saaksite ärra peästetud, ja õnsaks.

Sest Jēsand on isſa auuſtanud ūlle laſte, ja emma melewalda ūlle poegade on temma kinnitanud.

Auūſta omma Jēſa tō ja ſannaga, et temma ōnniſtus ſo peāle tullekſ. Sest iſſa ōnniſtaminne kinnitab laſte kōiad; agga emma ārrawanduminne kiſſub nende alluſed ūmber.

Ārra kiitle omma Jēſa hābbiſt, ſeſt Jēſa hābbi ei olle ſulle auukſ.

Laps, olle abbikſ omma iſſale temma wanauſſeſ, ja ārra kūrwaſta tedda, temma ello aial.

Ehſ ta meleſt nōdrakſ lāhhākſ, ſiis ārra a-uttedda mitte, ja ārra teota tedda, keik omma jouddo mōda.

Sest halle meel iſſa waſto ei ſa mitte unnuſtud, ja ſo emma nōdruſte pārraſt, miſ ſa kannaſtanud, pead ſa ſiggima.

Laps, aia ommad aſjad taſſaſe melega, ſiis armāſtab ſind igga armāſ innimenne.

Sedda ſurem ſa olled, ſedda ennam allanda ennaſt; ka omma nōdruſte ja wiggaduſte peāle mōtteldes, ſiis leiad ſa armo Jēſanda eeſt.

Miſ ſind on kāſtud, ſedda mōtle ikka, ſeſt ſallaja aſjo ei olle ſulle tarwiſ.

Kui ſul on kōl teggemiſt, ſelle tōga, miſ Jummal ſind kutsnud, ſiis ārra aia tūhje aſjo tagga. Sest mitto on nende tūhhi mōtleminne ekſitanud, ja kūrri mōtte on nende meelt ārrarikkunud. Keſ

kāhjo

Kahjo armastab; se langeb se läbbi; üks kowwa südda peab wimaiks kurjaste sama waewatud.

Tullokest mis legitseb, kustutab wesi ärra, ja halle meel leppitab pattud ärra.

4. Peatükkiist.

Ärra kihhuta ennam selle suddant, kes wihi hastud, ja kurb on, ja ärra wihi andmast sellele kes häddas pallub.

Peasta sedda ärra kellele üllekohhut tehakse, selle käest, kes üllekohhut teeb, ja ärra olle arg, kui sa moistad, mis kohhus on.

Olle kui issa waeste laste wasto, ja nende emma wasto, kui temma mees. Siis olled sa kui keige kõrgema poeg, ja temma wottab sind ennam armastada kui so emma.

Panne aega tähhele, ja hoia ennast kurja eest, ja ärra häbbene mitte omma hinge pärrast, töt üllesträgides.

Sest häbbeneminne on, mis patto sadab, ja häbbeneminne on, mis au ja armo sadab.

Ärra panne tõe wasto, ja häbbene ennast omma harrimatta wisi pärrast.

Ärra häbbene mitte ommad pattud üllestunništades.

Ärra olle nobbe omma kelega, ja ärra olle laisk egga totter omma teggude sees.

Ärra olle kui loukoer ommas koias, egga kui meletu walli omma koddakondste wasto.

So käsfi ärgo olgo wäljasirrutud wottes,
egga kinni jälle andes.

5. Peatükkišt.

Ärra olle julge omma warrandusse peäle, ja
ärä ütle mitte: hooplimisfega: Mul on kül, et
woin ellada.

Ärra te omma hinge nou, egga omma wäe
järrele, omma süddame himmude järrel käies.

Ja ärä ütle mitte: kes saab mo teggude
pärrast mo ülle wallitseda. Sest Jssand wot-
tab tõeste so kätte maksta, so wallatusse pärrast.

Ärra ütle: ma ollen patto teinud, ja mis
hädda on mulle sest olnud? Sest Jssand on kül
pitka meelinne, agga ta ei jätta so kätte nägge-
matta.

Selle patto pärrast, mis on ärraleppitud;
ärä olle holeto, et sa wottaksid patto patto jure
kaswatada, Jssandat kiufades.

Ja ärä ütle mitte: Temma hallastust on
paljo! kül ta leppitab ärä mo pattude hulka.

Sest hallastus ja wihha on temma jures, ja
temma tulline wihha jääb pattuste peäle.

Ärra wibi mitte Jssanda pole pöördes, ja
meelt parrandades, ja ärä wita aega ühhest pä-
wast teise. Sest Jssanda wihha tulleb äkkitselt,
ja sind hukkatakse ärä, kättemaksmissse aial.

Ärra loda mitte üllekohto warrandusse peä-
le, sest se ei sada sulle ühtegi kasso, kui hädda
peäle tulleb.

Ärra

Ärra lasse ennast iggauhhest tulest ajada, ja ärra kät mitte iggauhhe tee peäl; nenda teeb se pattune, kes kahhekeelne.

Olle öiete kindel ommas moistmisses, ja so sanna olgo üks ikka.

Olle kerme head kuulmas, ja so ello olgo tõe sees, ja anna öiget wastust pitka melega.

Kui sul melemoistus, siis wasta liggimesel, kui mitte, siis panne kät su peäle. Sest au ja häbbi on kōnnes, ja innimesse keel sadab tedda langema.

Ärra olle kahtlase melega, ja ärra warritse mitte omma kelega. Sest wargale tulles suur häbbi, ja kahhekeeltsela suur hukkamoistminne.

Ärra olle rummal, ei suremas, egga wāh-hemas asjas.

6. Peatükki st.

Lahke su teeb ennesel paljo söbro, ja kes keik heaks kånab, mis lubba on heaks kånanda, sellele saab jälle keik heaks kånantud.

On sul üks söbber, siis olgo temma sulle kiusamisese peäle, ja ärra ussu ennast mitte warsti temma kätte.

Sest monni on söbber ommal aial, agga willetsusse päwal ei jä ta mitte söbra's.

Monni söbber on ka, kes hakkab waenlaseks sama, ja toetajaks; so häbbi ilmutab temma, pärrast.

Kui sul hea põlli on, siis on temma kui sinna, ja kui omma, sinno koddakonste wasto; agga kui sind allandakse, siis on temma sinno wastane, ja pettab ennast so silma eest ärra.

Lahku ärra ennese waenlastest, ja hoia ennast omma sõbrade eest.

Üks ustaw sõbber on üks tuggew warjo paik, kes tedda leiab, se leiab õnnistusse warrandust.

Üks ustaw sõbber ei sunni mingiwasto wahetada, ja ei sa ühtegi temma illo wasto.

Üks ustaw sõbber on ello rohhi, ja kes Jummalat kardab, se saab nisuggust kätte.

Kes Issandat kardab, se peab omma sõbrust siete.

Laps, wallitse ennesele ärra nomimist norelt põhwelt, siis leiad sa tarkust wannast east sadik.

Alstu tarkusse liggi, kui se kes põllo harris ja külwab, ja ota temma head wilja.

Temma sõ sees on sul kül nattokest waewa, agga siis saad sa pea temma wilja süa.

Tarkus on kui raske asji, neile kes ei wotta õppetust, ja kes rummal, se ei ja temma jures.

7. Peatükki st.

Ärra te kurja, siis ei sa kurjus sind kätte, siis ei sunni sulle kurja. Seisa rahho fest, kes üllekohtune, siis lahku üllekohhus so jurest ärra.

Mo põeg, ärra külwa mitte üllekohto waga gude sisse, siis ei sa sinna sebda mitte seitse wõrra leikada.

Ärra

Arra heida ennast mitte rahwa hulga sekka kes kurja ehk mäsamist noudwad.

Arra otsi wallet omma wenna peäle, ja ärra te seddasuggust omma sõbrale.

Arra wotta ette ei ühteainust wallet teise ette walletada, sest se ei tulle heaks, kui sa olled harjind se peäle.

Arra wiika tööd, mis waewaga tehakse, egga põllo tööd, mis keigekõrgemast on lodud.

Arra segga ennast pattuste hulka, ja ärra wabbanda ennast mitte, et teised ka kurja tewad.

Larga ja hea naese lahke meel on üllem kui kuld.

Arra te pahha orjale, kes diete tööd teeb, egga palgatsesele, kes teeb mis kohhus.

Ühhe hea sullase peab so hing armastama, ja ärra kela tedda lahtri samast.

On sul weiksid, siis hoiat neid, ja kui need so kasuks tarwis, siis jägo nemmad so kätte, ärra wahheta neid.

On sul lapsed, siis kaswata neid hästi ülles, ja kōwwerda nende selga norelt põlwelt.

On sul tütreid, siis wata hästi nende järrele, ja so filmad ärgo olgo lahked nende wasto, kui nemmad kurjad ehk roppud teud tahhawad teha.

Auusta omma Issa keigest süddamest, ja ärra unnusta omma emma lapsewaewa.

Mõttele et sa neist olled sündinud, ning et nemmad sinno kaswatamisses palju waewa näinud, ja mis

woid sa neile tassuda nenda kui nemmad sulle head teinud.

Urta minne mitte nende eest ärra, kes nutwad, ja leina leinajattega.

Urta arwa waewaks, kui sa lähhad haiget katsma, sest se läbbi kinnitakse sind armastuses.

Keige omma teggude sees, mötle omma wimiste asjade, surma ja sure kohto peäle, siis ei te sinna patto ei ellades.

8. Peatükki.

Urta taple ühhe wäggewaga, et sa temma kätte ei lange.

Urta riidle ühhe rikka innimessega, et ta ei wotta woimust so peäle. Sest kuld on mitto ärraririkunud, ja kunningatte, ja kohtomoistjatte südamed teisiti põornud.

Urta waidle ühhe lobbaga, ja ärra kanna puid temma lõkke peäle.

Urta teota sedda mitte, kes pattust ümberpöörab, ja mötle, et meie keik sü allused olleme.

Urta te innimessele häbbi temma wannas eas, sest monned meie seast sawad ka wannaks.

Urta olle käämees omma ülle jou, ja kui sa käämehheks heidad, siis murretse, kuida sa woid tassuda.

Urta minne tee konda kääma sellega, kes on jultund.

Sest ta wottab omma meelt möda tehha, ja sinna saad ka hukka temma rummalusse läbbi.

Urta

Urra ilmuta igga mehhele, mis so südda mes, siis ei ta sa sind kawwalaste tannama.

9. Peatükki.

Urra olle kahtlase melega omma naese wasto, ja ärra öppetä tedda mitte pahhaid wiisid is, siennese wasto, sind petma.

Urra anna omma hinge mitte horade kätte, et sa omma warrandust ja terwidust ei kauta.

Üged mehhed olgo so seltsiks so laudas, ja kiitle Issanda kartussest.

10. Peatükki.

Urra wiuhasta mitte iggauhhe tühja asja pärrast omma liggimesse wasto.

Issandal ja innimestel on wägga pahha meel uhkussest, ja mollematte melest on se täis üllekohhus.

Mis surustelleb se waene muld ning põrm?

Pattude hakkatus on uhkus.

Se ep olle õigust sedda waest põlgma, kes moistlik, ja ei sünni mitte pattust meest kita, olgo ta ka suur ja rikkas.

Se on parrem, kes tööb teeb, ja kel keikist kül on, kui se kes lähhab kõndima, ja kiitleb, ja temmal pudub leiba.

Kes woib sedda õigeks panna, kes omma ennese hinge wasto patto teeb? ja kes woib sedda kita, kes omma ello ärrateotab?

11. Peatükki.

Urra kida meest temma au illo pärrast, ja ärra põlga keddagi, kes sant peält nähha.

Messilane on pissoke lindude seast, ja temma willi on üllem, kui muud maggusad aejad.

Ärra otsi kitust riette pärrast, ja ärra surus selle au päwal.

Enne kui sa järrele kulad, ärra laida mitte, sedda möda, kui sa kuled: arwa enne hästi ärra kas se on kurri, ja siis sõitle.

Ärra wasta mitte, enne kui sa kuled, ja ärra tulle kõnnega wahhel, kui teine kõnneleb.

Ärra wotta mitto aēja toimetada, sest kui sa paljo ettemottad, ei jä sinna ilmasüta, sest et siis ei tehta ühtegi diete.

Monni teeb tööd ja nääb waewa, ja on uss sin; ja siiski on temmal sedda ennam pudo, sest et temma moismatta ja pöratsel wisil teeb.

Jä omma ammeti peäle, ja ella seäl sees, ja sa wannaks ommas teggemisses.

Ärra panne immeks pattuse surelisse teggusid, ussu Isfandat, ja jä omma tö jures.

Hea põlwe päwal mötle et kurjad päwad woivad tulla, et sa ei surustelle, ja kui kurjad päwad on, siis mötle et jälle head woivad tulla, et sa meelt ärra ei heida.

13. Peatükkiist.

Kes piggi kätte wottab, se saab sest rojaseks, ja kes surelisse, ehk mu kurjateggia, seltsis on, saab nende jarnatseks.

Kui rikkas ja wäggetw sinnust woib kasso sada, siis nouab ta sind takka; agga kui sul tühhi kä, siis wottab ta sind waewata.

Dns

Ons sul middagi, siis ellab temma soga, ja teeb sind paljaks, ja ei te isse mitte tööd.

Rui sa temmal tarwis lähhad, siis pettab ta sind, ja naerab so wasto, ja teeb sulle sind liaste fites häbbi, roga wottes.

Senni kui temma sind on paljaks teinud, ja wimaks ta pilkab sind.

Togga lojus armastab omma suggu, nenda ka innimenne omma liggimest. Keik lihha heidab omma suggu seltsi.

Mis hundil on teggemist lambaga, nenda ei olle pattusel teggemist Jumjala kartlikkoga, egga rikkal waesega.

Rikkus on hea, kus ep olle patto jures, ja waesus on pahha selle suus, kes Jumjala kartmatta.

Innimesse südda mudab temma näggo, ehk heaks, ehk kurjaks; ja südda, mis haljas on rõmo sees, teeb palle heaks, lahkeks.

Lahke palle näitab ülles head süddame kumbed; ja need mõtted mis tähhändamiste, ehk raske asje peäle mõtlewad, näitwad waewa.

14. 15. Peatükki st.

Sittkel mehhel ei kolba rikkus mitte; ja miks peab kadedal rahha ollema?

Kes sedda tallele panneb, mis temmal ennesel tarwis lähhäks, se koggub teistele, ja woarad rõmustawad enmast temma warrandusfest.

Kes isfennese wasto kurri on, kelle wasto peaks se hea ollema? ja se ei sa rõmo ommast warrandusfest.

Ükski polle kurjem, kui se kes ishiennast kaets
seb, ja se on temma kurjusse palk.

Innimesse ees on ello ja surm, õnnistus ehk
hukkatus, ja mis nende mele pärrast on, mis nemi-
mad ärrawallitfewad omma elloga, sedda antakse neile.

16. 17. Peatükki.

Jõsanda teud on algmisses, kui kohhus, ja
sest ajast, kui ta neid walmistanud, on ta nende
wisid seadnud, ei nemmad olle omma teggemist
mahhajätanud.

Teine ei olle teist waewanud, keelnud, ja
nemmad ei wotta ial temma sanna põlgada.

Jummal on innimesest lonud; nou ja keelt ja
silmad, kõrwad ja süddant on ta neile annud jär-
rele-mõtlemisest.

Moistusse tundmissega on ta neid täitnud,
ja neile head ja kurja näitnud.

Ja temma ütles neile: Hoidke ennast keige
üllekohhto eest; ja on iggaühhele käske annud tem-
ma liggimesse pärrast.

Nende teed on ikka Temma ees, need ei olle
temma silma ees warjul.

18. Peatükki.

Laps, ärra otsi süüd häist asjust, ja ärra kur-
wasta ial sannaga sedda, kellel sa middagi annad.

Enne kui kohhus tulleb, katsu ennast läbbi,
stis leiad sa ärraleppitamist, kui kättemaksmissse
tund tulleb.

Enne kui sa haigeks saad, allanda ennast, ja kui alles patto aeg on, siis võra ümber.

Ärra lasse ennast keelda aegaste pallumast, ja ärra wiibi surmani õigeks sades.

Mõttele nelja aia peäle sel ajal, kui küll kää on, ja waesusse ja püdo peäle, rikkusse päiwil.

Aeg võrab hommikust õhtoni, enne kui õhto tulleb, woib teine luggu olla.

Ärra kät omma ihhaldamiste järrel, ja seisa emalt omma himmudest.

Kui sa omma hinge annad omma himmude kätte, ja mis nende mele pärrast, siis ta teeb sind so wihhameeste naeruks, kes woõriti so peäle waatwad.

19. Peatükki.

Setõ mees, kes jodik, ei sa rikkaks, ja kes patust ei holi, mis pissut näitab, se langeb järk järgult.

Wiin ja naesed eksitawad moistlikkud ärra; ja kes horad takka hoiab, lääb jultumaks.

Rõied ja ussid on temma pärriad, ja jultund hing kautakse ärra, ja kuiwab ärra sureks teotusseks.

Kes rõimus on, et ta wapper on kurja tegemas, sedda moistetakse hukka; agga kes pattuste himmude wasto panneb, se ehhitab omma ello kauniste.

Ärra rāgi ülles woõraid ello wiisid, ei sßbrale egga wihhamehhele, ja kui sa ei te patto, kui ep olle wahhest tarwis, temma parrandamisseks sedda üllemattel teada anda, siis ärra ilmuta neid.

Sest kui ta sind saab kuulnud, ja tähhele pannud, siis wihtab ta sind ommal ajal, sest ta peab kartma, et sa temmast nendasammoti kurja rägib kui teisest.

Kula omma liggimesse käest se asja järrele, ehk ta sedda ei olle mitte teinud, ja kui ta middagi kurja on teinud, et ta sedda ennam ei te.

Kula omma sõbra käest, ehk temma ep olle sedda rākinud, ja kui ta sedda on rākinud, et ta sedda ennam ei te.

Kula omma sõbra käest, sest kurjat, walle kōnnet tõstetakse sagedaste, ja ärra ussu keik kōnnet.

Monni eksib sannaga, agga ei mitte süddamest, ja kes on, kes omma kelega ei olle patto teinud?

20. Peatükki st.

Parrem on nomima, kui sallaja wihtastama.

Tark innimenne on wait, kurni õige aeg saab; agga üks lobba ja moismatta käib ülle mārā.

Tolle ütleb: ma ei sa tanno omma heateggemiste ees: kes mo leiba sõwad on kelega laisad mind fites.

Walle on pahha asfi innimessele; agga se on sagedaste wāga, nurjatumatte suus.

Warras, kes wahhest üksford patto teeb, kui teine wallega kümme ford kurja teeb, on parrem, kui se, kes ikka peäle walletab; agga mollemad pärriwad huffatust.

Teotos jāāb wallelikko innimesse wiisiks, ja temma hābbi jāāb temmale lõpmatta.

Melehead ja annid tewad tarkade silmad pimmedaks, ja kallawad nomimissjed kõrwale, kui sulinne suus.

21. Peatükki.

Laps, olled ja patto teinud, siis ärra kaswata teys ennam süna jure, ja pallu omma endiste pattude pärrast, kui sa täieste põõrnud.

Põggene patto eest, kui ussi eest, sest kui sa temma liggi tulled, siis wottab ta sind kinni.

Pattuste te on kiwvine, agga nende ots on põrgo haud.

Se on pahha wiis ühhest innimesest, kui ta ukjetagaa sallaja kulab; agga kes moistlik, sellel on se häbbi-tõ koormaks.

22. Peatükki.

Se, kes laisk, on ühhe rojase kiwwi sarnane, ja iggamees esjitab tedda takka, temma häbbi pärrast.

Kes laisk, se on kui roe, mis sõnnikus, kes sedda üllestõstab, peab käd ärraripputama.

Kes annab mulle wahti mo ju ette, jo tõsist pitseri, mo ulede peäle, et ma ei lange äkkiste, ja et mo keel mind ärra ei rikku.

23. Peatükki.

Ärra õppeta omma juud mitte wanduma, ja ärra wotta wiisiks sedda kes pühha, nimmetada ilmaasjata.

Se mees, kes paljo wannub, saab täis üllekohhut, ja nuhtlus ei ja temma koiast mahha.

Kaks jaggü kaswatawad patto, ja se kolmas sadab wiha.

Uks hing mis on wihaast ehk roppust himmust põllewa melega, kui põllew tulloke, mis ei kustu ärra, kurni ta ärralõppeb.

Se innimenne, kes omma lihha ihhus horatõõd teeb ei seisa paigast rahho, kurni ta tuld on süü nud põllema.

Nenda on ka abbiello rikja innimenne, kes ommast wodist lahkeb, ja mõtleb ommas hinges: kes näab mind?

Pimmedus on mo ümberringi, ja seinad katwad mind, ja ükski ei nä mind, mis pean ma kartma? se keigekõrgem ei mõtle mo pattude peäle.

Ja temma kardab innimeste silmad, ja ei olle tunnud, et Jõsanda silmad tuhhat kord selgemad on kui päike, ja waatwad keige innimeste tede peäle, ja pannewad tähhele sallajad kõhjad.

Nisammoti on ka se naene, kes omma meest mahhajättab, ja saab lapse ühhest woõrast.

Sest esmalt on ta Jõsanda kässo wasto sanna kuulmatta olnud, ja teiseks on ta omma ennese mehhe wasto patto teinud, ja kolmandamaks, on ta horusses abbiello rikkujaks sanud, ja on woõrast mehhest lapsi sanud.

Temma peab koggodusse ette witama, ja nuhtlus tulleb temma laste peäle.

25. Peatükki.

Kolme asja pärast ollen ma rõmus kül, mis

mis Jõsanda ja innimeste melest armsad on: kui wennad ühhel meel on, kui sõbrus liggimessega naabredaga, ja kui mees ja naene hästi teine teisega leppuvad.

Mis sa nores põlvel ei olle koagunud, kuidas tahhad ja sedda wannas eas eest leida.

Wannade kroon, au on, et nemmad paljo näinud, ja Jõsanda kartus on nende kütleminne.

26. Peatükki.

Ühhe wagga naese mees on õnnis, ja temma päwade arvo on kahhewõrra.

Wagga naene on üks hea ossa, ja antakse selle ossaks, kes Jõsandat kardab.

Kui mehhel üks kurri naene on, siis on se abiello kui kolbmatta paar hãrgi.

Joobnud naene on suur wiha, ja temma ei woi omma hãbbi mitte katta.

Üht hãbbematta tüttart hoia wagga hästi, et ta sedda ei sa kurjaste prukida, kui ta melewad da kätte saab.

29. Peatükki.

Laena liggimessele jãl ajal, kui temmal tarwis on; aaga sinna kes, laenuks wottad anna ka omma liggimessele jälle õigel ajal.

Kinnita omma sanna, ja aia ommad asjad truište temma wasto, siis leiad sa iggal ajal, mis sul waja on.

Mitto on sedda, mis neile on laenatud, arwanud kui leitud, jo on waewa teinud neile, kes neid aitnud.

Ta annab temma káele suud, funni ta on sanud, ja ráigib tassase heálega liggimesse rahha párrast.

Ja sel aial, kui ta peakš tassuma, witab ta aega, ja jaggab weidraid sanno, ja lúkkab süüd aia peale.

Kui temmal joud on, siis toob ta waewaga poolst kátte, ja arwab sedda, kui leitud.

Kui agga mitte, siis pettab ta temma rahha káest árra, ja teine saab tedda ilmaasjata wihhamehhekš.

Needmist ja sáimamist tassub ta temmale jálle, ja teeb temmale hábbi se eest, et ta tedda peakš auustama.

Mitto on innimeste kawwalusse párrast keel- nud, ja kartwad, et nemmad saaksid ilmaasjata pettetud.

Dimmeti elle úhhe allandikko wasto pitka melega, ja árra wibi mitte halleda melega ollema temma wasto.

Kásso párrast aita waest, ja árra lasse tedda ennest árra túhjalt, sedda móda, kui temmal tarwis on.

Kulluta sedda rahha sóbra ja wenna párrast, ja árra matta sedda eest árra kiwvi alla, hukka- rúseks.

Kulluta omma warra feigefórgema faskude járral, siis sadab se sülle ennani kásso kui kuld.

Uks hea mees saab káemehhekš omma liggi-
messe

messe eest, agga se jättab tedda mahha, kes ei
mõista häbbeneda.

Ärra unnusta käämehhe armo, sest temma
on omma hinge so eest annud.

30. Peatükki st.

Kes omma poia armastab, se peab tedda
witsa hirno al, et temmal temma ello otsas woiks
hea meel olla.

Kes omma poia ellitab, saab palju hawo,
ja temma õhkaminne on pärrast tühhine.

Taltsimatta hobbone saab wirtsikaks; ja poeg,
kes omma meelt mõda ellab, lääb jultumaks.

Ellita omma last, siis teeb ta sind ärraehmatama.

Ärra anna melewalda temma kätte norel põl-
wel, ja ärra salli temma rummalussti mitte.

Rõwwerda temma selga nores põlwes, et ta
ei lähha kangekaelsiks, ja ei jä so sanna põlgma,
muido tulleb se sulle walluks so hinge sees.

Üks terwe waene, kes omma rammus kange,
on parrem, kui rikkas, kes ommas ihhus
hädada tunneb.

Terwis ja hea põlli on parrem, kui keik kuld,
ja tuggew ihho enam kui otsata warra.

Ärra anna omma hinge kurbdusesse, ja ärra
waewa mitte issiennast omma nouga.

Süddame hea meel on innimesse ello, ja meh-
he rõõm on temma pitk igga.

Armasta omma hinge, ja maenitse omma

süddant, ja sada kurbdust kaugele ennesest ärra.

Sest kurbdus on paljo tapnud ja ärrarikkunud, ja ei olle ommeti ühtegi kasso seal sees.

Kaddedus ja wihha lühhendawad päwad, ja tühhi murretseminne teeb wannaks enne aega.

31. 32. Peatükkist.

Urwa omma liggimesse asjad ärra, omma ennesse asjade järrele, ja panne keik asjad hästi tähhele.

Sõ kui inimenne, mis so ette pannakse, ja ärra panne keik nahka, et sind ei wihkata.

Se inimenne, kes hästi on õppetud, saab piiskust kül, ja omma wodi peäl ei läätjuta temma mitte.

Kas sin ihho maagab terwissega, ja touseb warra ülles, ja temma hing temmaga.

Ühhe täitmatta inimessesse peäle tulleb se waew, et ta ei woi mata, ja et ta saab wihhaseks ja wallo tunneb.

Keik omma teggude sees olle udris, siis ei juhtu julle ei ühtegi wiggadust.

Ärra olle kui mees wina jomas, sest wiin on paljo ärrarikkunud.

Se on hingele kibbe, kui wina rohkeste juakse, se kihutab riule ja õnnetussele.

Zoobnud meel teeb ühhe moistmatta wihha, kurjemaks pahhandusseks, wähhendab ramma, ja sadab temmale hawo.

Keige selle pärrast, mis sa sööd ning jood kida sedda, kes sind on teinud, ja kes sind omma annettega rohkeste täidab.

Ärra

Ärra te ühitegi ilma nouta, et sinnul ep olle
tarwis, pärrast kahhetseda.

Ärra minne siina, kus sa woid langeda, efsida.

33. Peatükki st.

Toidus ja piits ja foorm tulleb eeslile hobbosel;
leib, ja hirm, ja tõ tulleb sullajele.

Panne sullast tõ teggema, et ta ei jä laisaks,
sest laiskus on paljo kurja õppetanud.

Ommeiti ärra te ühitegi liga, ja ärra te
ühitegi kui meletu.

On sul koia sullane, siis pea tedda kui isennast,
sest ta lähhäb sulle tarwis, kui so omma hing.

Kui sa tedda waewad üllekohtoga, ja ta pögge-
neb ja kargab ärra, kust tahhad ja tedda jälle otsida?

34. 35. Peatükki st.

Moistmatta mehhel on tühjäd ja walle lotusjed,
ja unnenäud saatwad meletumad otsekui lendma.

Otse kui se on, kes warjo tautab, ja tuult takka
aiab, nenda on se, kes unnenäud tähhele panneb.

Lausumissjed ja tähte arraselletamissjed ja un-
nenäud on tühjäd.

Unnenäud on mitto petnud, ja kes nende
peäle on lootnud, on efsitusse siise sanud.

Käso õppetus saab kül ilma walleta forda,
ja Jõsanda tarkus sadab forda sedda, kes ustaw on.

Tarwidusse leib on waeste ello; kes sedda
rifub, se on werre-mees.

Kes toidust ärrawottab, se tappab omma lig-

gimest, ja se wallab werd ärra, kes päilisse palka kinni peab.

Kui kegi loeb, ja pärrast wannub, mis san-na wottab Jssand kuulda?

Kes ennast pessseb, pärrast sedda, kui ta saab surnusse puutnud ehk ennast rojastanud, ja putub sesse jälle, mis aitab tedda temma pesseminne?

Menda on se innimenne, kes omma patto pärrast paastub, ja lähhab jälle seddatamma teg-gema; kes wottab temma palwe kuulda: ja mis aitab tedda, et ta ennast on allandanud?

Kurjust mahhajätma, se on Jssanda mele pär-rast, ja üllekohtust lahkuma, se on leppitusse ohwer.

37. Peatükki st.

Laps, ommas ellus katsu omma hinge läbbi, ja wata hästi, mis temmale koormaks tulleb, ja ärra anna temmale sedda mitte.

Sest keik ei tulle keikile kassuks, ja igga hing ei wotta keik heaks.

Ärra wotta liaste keik suggu õrna roga, ja ärra sõ wägga ahneste.

Sest kui sa wägga paljo sööd, siis saad sa haigeks, ja ahne sõminne sadab kõhho wallo.

Ahne sõmistse läbbi on paljo surnud, agga kes kassin, pirkendab omma ello.

40. Peatükki st.

Mo laps ärra heida mitte laiskusse egga ker-jamisse peale.

Selle mehhe ello ei tulie elluks arwada, kes woõrast lauda wahhib.

Ubbe habbematta innimesse suus on kerjatud leib maggus, agga se põlleb temma kõhtus, kui tulloke.

Se on suur tülline asfi ja ristilinne ello iggaühhe Adama lapsela, sest päwast, kui nemmad emma ihhust ilmale tullewad, senni kui nemmad jälle mulda jawad, mis keikide emma on.

Seäl on ikka tühjad mõtlemised, ja südda me kartus, tühhi lotus ja surma pääw.

Mi hästi sellele, kes aujärje peäl istub auga, kui teisele, kes alwem on, ja ma ilmas maas ja põrmus seisab.

Mi hästi sellele, kel walwaka sinnised ribed ja Kronid on, kui teisele kel jämme rie selgas on.

41. Peatükki st.

Dh surm! kui kibbe olled sa, kui so peäse mõtleb se innimenne, kes rahhul on omma warandussega. Se mees, kel ep olle paljo teggemist, ja kellele keik asjad korda lähhawad, ja jouab hästi leiba wotta.

Dh surm! kui hea olled sa kehvale ja sellele, kes rammoto; kes wägga ellatand, ja kel paljo on murretssemist, ja kes parremat põlwe ei loda egga ota.

Urta karda mitte surma kõhht: mõtle omma hakkatusse ja otja peäle.

Sest se kohhus on Jssandast keige lihha pe-
äle moistetud, ja mis tõrkud sa selle keigekõrge-
ma tahtmisse wasto.

Katsu et sa olled hea nimme al, sest se jääb
sulle üllemaks, kui tuhhat suurt kuld warrandust.

Se ep olle hea, kui kegi ei tahha ial häbbeneda.

Häbbene ennast hora tõ parrast isä ja em-
ma eest, ja walle parrast würsti ja isända eest.

Ullekohto parrast kohtowannema ja wallitseja
eest, patto parrast koggodusse ja rahwa eest.

Liateggemisse parrast söbra ja seltsimehhe
eest, ja wargusse parrast.

Ja selle ärrasalgamast, mis sa wastowotnud.

Häbbene ennast hora naest takka hoidmast,
ja kurja himmoga waatmast ühhe naese peäle, mis
mehhel on.

Häbbene ennast temma tüdrukko kiusamast,
ja ärra seisa temma wodi eest.

42. Peatükki st.

Häbbene ennast need sannad wälja räkimaast,
mis sa olled kuulnud, ja sallaja kõnnet ilmutamast.

Suis olled sa tõeste häbbilik, ja leiad armo
iggauhhe inimisse eest.

Ägga ärra häbbene ennast mitte, keigekõrge-
ma kässo õppetusse ja seadusse parrast, egga koh-
to parrast, et sul õige moõt ja künarpu on, et sa
õiete arwad õstmisest ja mümisest, ja et sa lap-
sed hästi kaswatad, ja omma perre õiete wallitsed.

42. 43. Peatükki.

Müüd tahhan ma Jssanda tegude peäle mõtelda ja neist jutlustada, et kül nemmad suremad on, kui et innimenne woiks keif Temma immeteud ülesrääkida.

Süggawust ja süddant on Ta läbbikatsunud, ja nende katwalad mõtted on Ta ärramoistnud.

Sest Jssand tunneb keif ärra, mis tulles teada, ja watab iggawesses sallajad asjad läbbi.

Ta kulutab, mis jo möda lainud, ja mis tullewad asjad on, ja ilmutab mis sallaja on.

Ei ühteainustki mõttet ei olle temma ees sallaja, ei ühteainustki asja ep olle temma eest warjul.

Ta on omma tarkuuse sured asjad kauniste ehhitanud, Ta jääb ühhest iggawessesest ajast, teise.

Ei Ta woi suremaks egga wähhemaks sada, ja temmal ep olle nouandjat tarwis.

Kui wägga kallid on keif temma teud, ja mis neist tunnukse, se on kui üks sädde.

Keif need asjad ellawad ja jäwad allatsi, ja keif wotwad Ta sanna kuulda, ses kus neid ial tarwis on.

Se üpris suur kõrgus on üks selge taewa lautus, ja taewa näggo näitab temma au ülles.

Päike kui ta näikse touswad kulutab temma au, se on imme riist, selle keige kõrgema immetõ.

Suur on se Jssand, kes tedda on teinud, ja omma sannaga tedda pannud ni kermeste jooksuma.

Ta kum on Ta pannud paistma ommal ajal, et ta peab näitma, mis aeg on, ma ilma märgiks.

Kui

Ku aeg nimmetakse ku pärrast, ta mudab ennast immelikko wisil, kui ta kaswab.

Ta on taewa illo, tähtede au, üks kaunis ehte, mis Isand on pannud kõrges paissima.

Wata sinna wikkere peäle, ja lida tedda, kes sedda on teinud, sest ta paistus on wägga illus.

Ta pirab taewa ümber au pürega, selle keige kõrgema känd on tedda kui wännitanud.

Omnia kässo läbbi panneb Ta lund mahha ajama, ja läkkitab walgud ruttuste nuhtlusseks.

Sepärrast on taewa warrandus lahti, ja pilwed on kui linnud, mis lendwad.

Omnia au läbbi teeb Ta pilwed tuggewaks, ja rahhe kiwwid langewad seält mahha.

Kui Ta peäle watab, siis pörruwad mäed, ja temma tahtmisse järrele puhhub louna-tuul.

Temma pitse mürrin hirmutab innimesi ja siggitab maad, nisammoti ka suur pohja-tuul ja tulispa.

Ta heidab lund wälja kui lendawad linnud, ja temma saddo on kui rohhotirtsude peäle tulleminne.

Silm immetelles temma walge karwa pärrast, ja südda panneb temma saddo immeks.

Ta puistab Ma peäle ermetest kui sola, ja kui ta külmetab, siis on need wahhedad kui okkad.

Kui külm pohja tuul puhhub, siis külmetab jõggi, kui kristalli klaas.

Se jääb igga kōhha peäle, kus wessi koggunud, ja weab wet kokko kui raudriet.

Tem-

Temma sanna peäl seisab saggawus wait, ja
 Ta on nende sisse sared istutanud.

Need kes laewadega käiwad merre peäl, jut-
 tustawad mis hädda merre peäl on, ja kui meie
 sedda kuleme, siis panneme sedda immeks.

Ja seäl on immeasjad ja immelikud teud ja
 monnesuggused lojused, ja wallas kallade lomad.

Nendega lähhäb temma nou korda, ja Tem-
 ma läbbi jääb keik seisma.

Kui meie paljo sest rägime, siis ei moõdu se
 ommeti ei polegi mitte; et pisko sannadega ütlen:
 Temma isse on üllepea keik.

Kui meie sedda kädame, kas jouame sedda
 kül kita? sest Ta on surem, kui keik temma teud.

Issand on wägga suur ja kartusse wäärt,
 ja temma wäggi on immeliinne.

Kiitke Issandat, ja piddage tedda keigekõr-
 gemaks ni kõrgets, kui teie jouate, sest Ta on
 ommeti weel kõrgem.

Kes on Tedda näinud, ja woib sedda üllēs-
 räkida, ja kes woib Tedda ni sureks tõsta, kui
 Ta on?

Mitto sallaja asia on suremad, kui need sin-
 natsed, sest meie olleme need wähhemad temma
 teggudest näinud.

Sest Issand on keik teinud, ja Jummalas-
 kartlikkule tarkust annud.

50. 51. Peatükki st.

Ünnis on se, kes sedda oppib teggema;
 mis

mis sesinnatse ramato sees on õppetud ja kes sedda omma süddamesse panneb, küll se saab targaks.

Sest kui ta sedda wottab tehha, siis ta kõlwab keikile.

Sest Jõsanda walguš juhhatab tedda.

Wotke se õppetus wasto kui suur hõbbe warrandust, ja piddage se kallimaks kui paljo kulda.

Tehka omma teggemist, enne kui armo aeg möda lähhäb, siis annab se tarkus teile, teie armo palka ommal ajal.

Jkka sago Jummalale kitus, ja temma hallastus jägo meie keikide ülle. Amen.

Uus Testament

ehk

Ue Seadusse Ramat

Matteusse Ewangeliummi

1. 4. Peatükkišt.

Jesus Kristus, Jummal poeg, tulli ilmale kui inimenne, nelli tuhhat aastad pärrast ma ilma lomist, kui Augustus ülle Roma riki kui Keiser wallitjes, ning Herodes Juda maal Kuningas olli.

Jesusse emma olli se neitsit Maria, Kuninga Daweti soust. Selles lastis Jummal ühhe Inglise läbbi kulumada, et ta sedda tootud lunnastajad pididi ilmale toma, ja Temmal pididi antama se nimmi Jesus, sest et temma inimeste sugunende patto häddast pididi peästima, ja õnsaks teggema.

Neist targadest, kes hommiko maalt Jerusalemma linna tullid, sai Kuningas Herodes teada, et se lunnastaja kedda siis odeti, olleks sündinud.

Et nüüd Juda rahwas siis arwas, et se lunnastaja pididi suur ja wäggew ilmaliik kuningas ollema; siis kartis Herodes, et ta woiks Kuningrikist ilma jada, jo wottis sedda kurja nou, Jesusst ärratappa.

Agga

Agga Jummal käskis Jofepit, kes neitsi Maria peigmees ja Jeesuse wõaras Jõsa olli, unne nãus, et ta se lapse ja temma emmaga pididi Egiptusse male põggenema. Kui Kuningas Herodes Jeesus last ei woinud leida, siis ta käskis keik lapsed ärratappa, mis Petlemmas ja temma raiade peäl, kes ollid kahhe aastased ja nende järgmised, mõtteldes et se Jeesus laps wiisiste nende seas peakõ ollema.

Kui Herodes olli furnud, siis Jeesuse wõnemad tullid temmaga jälle taggasi Juda male, ja ellasid Naatsaretti linnas, ning Jeesus jäi nende jure nende sanna kuulmas ja neid tehimas.

Kui Jeesus kolme kümne aastaseks sai, siis laskis ta ennast ristiasst Joannesest ristida, ning Jummal tunnistas siis ühhe heäle läbbi, mis taewast olli kuulda: Se sinne on minno armas poeg, kellest mul hea meel on.

Jeesus kutius ja ärrawallitseeks siis omma Jüngrid, teggi paljo immeteud, ning hakkas omma õppetaja ammetit.

5. Peatükki.

Kui Jeesus omma Jüngrid ja paljo rahwast koggurud näggi, siis istus ta kõrges kohtas mahha ja õpetas neid nenda.

Õnsad on need, kes waimus waesed on kes ei arma ennast jo targaks ja heaks kül ollewad, ning sepärrast püüdwad ikka targemaks ja parremaks sada, seit nende pärralt on taewa riik, nemmad on eige tee peäl tõsiseks õnnistuseks.

Õnsad on need, kes kurtwad on omma hinge hädda pärrast; sest nemmad peawad sama rõmustud.

Õnsad on need tassased, sest nemmad peawad maad pärrima, omma tassase melega sawad nemmad ka ajalikkult parreminne forda, kui need kes wihyase ja äktilise melega on.

Õnsad on need, kennel nälg ja janno on õiguse järrele; kes nenda wägga noudwad õigeks ja waggaks sada, kui need kennel nälg ja janno on, süa ja jua himmustawad, sest nemmad peawad täis sama, nemmad peawad sama, mis nemmad iggatsewad.

Õnsad on need armolissed, sest nemmad peawad armo sama Jummalala ja innimeste polest.

Õnsad on need, kes puhtad süddames on; kes keikide ullekohtuste ja roppude himmude wasto pannewad ja neid ärrawoitwad, sest nemmad peawad Jummalat näggema, sawad tõsiseks õnnistuseks kõlbawaks.

Õnsad on need rahhonoudjad, sest neid peab Jummalala lapsiks hütama sest et nemmad selle sees Jummalala sarnatsed on.

Õnsad on need, kedda taffakiusatakse õiguse pärrast, et nemmad sest, mis õige ja hea on, ei tahha lahtuda sest nende pärralt on taewa riik.

Õnsad ollete teie, kui innimesed, teid minno pärrast laimawad, ja taffakiusawad, ja rāgiwad keik suggu kurja teie wasto, kui nemmad wassetawad. Rõmustage ennast, ja olge wägga rõõmsad, sest teie palk on suur taewas.

Omme Jüingrittel, kes Jeesuse armo õppetusese kuulutamise läbhi, pidid ma ilma õpetajaks sama, ütles Jeesus: Teie ollete selle Ma sool, Orsekui lihha, sola läbhi mädanemise eest hoitakse; nenda peab ka ma ilm, minno õppetusese läbhi, mis teie peate kuulutama, parrandatud, ja hukkasamise eest hoitud sama.

Teie ollete ma ilma walguš, ma ilm peab minno õppetusese läbhi, mis teie peate kuulutama, walgustud ehk õiete õppetud sama.

Ei süta ka ükski künalt, ja ei panne sedda wafka alla, waid küünla jalla peäle, siis paistab temma keikile kes kotas on. Nenda paistko teie walguš innimeeste ees, et nemmad teie head teud näwad, ja auustawad teie Jäsa, kes taewas on.

Urge mõttelge, ütles Jeesus jälle keikile, et ma ollen tulnud käske ellik Prohwetid kautama; minna ei olle tulnud neid kautama, waid tõeks teggema, parreminne ärraselletama ning laiemaks ja täiemaks teggema.

Teie ollete kuulnud, et wannemille on räkitud: Sinna ei pea mitte tapma; agga kes ial tappab, on kohto wäärt, saab kohto polest hukkatud.

Agga minna ütlen teile, et iggäiks, kes omma wenna, liggimesse, peäle ilmaasjata wiha kannab, ning tedda sõimab ja teotab, on kohto wäärt.

Siin peab wahhet teggema õige ja pühha wiha, ning kurja wiha wahhel. Kui kohtowannemad ja wannemad wihaseks sawad, omma allamatte, laste ja perre kurja teggude pärrast, ja neid farristawad; siis on se

üks õige ja pühha wißha, mis armastusfest tulleb, sest se läbbi tahtwad nemmad neid hukatusse eest hoida.

Agga allamatte seltsis peab wißha lämmatadama, ning teine peab teisega heal meel leppima. Se lähhäb nenda tarwis, et muido ka Jummal tenistus on tühhine.

Sepärrast kui sinna omma ande, ohwrit, altari peäle tood, se arwati siis üllemaks Jummal tenistusseks, ning selle wißiga sünnib ühte risti innimesse Jeesusse lauale käiminne, ja seäl so mele tulleb; et sinno wennal, liggimeses, middagi on sinno wasto, siis jätta senna omma ande altari ette, ja minne, ja leppi enne omma wennaga ärra, ja siis tulle ja to omma ande.

Olle pea heamelelinne omma wißha mehhe wasto, künni sinna temmaga tee peäl olled iggawesse põlwe pole, et se wißhamees sind ei anna ärra kohtomoistja kätte, ja kohtomoistja sind ei anna ärra sullase kätte, ja sind ei wißlata wangitorni. Tõest, minna ütlen sulle: sinna ei peäse seält wälja, ennego sinna ka wiimse ringa saad ärramaks nud, keif sinno patto wõlg, saab siis ka sinno käest takkaetud.

Kui kaks riidlewad, siis arwab iggäuks ennesel õigust ollewad. Agga Jummal, kes õiete kohhut moistab, leiab siis wahhest, et sinnul, kes sa arwad ennesel õigust ollewad, üllekohhus on, ning et sinna sepärrast hukka moistmisse wäärt olled.

Teie ollete kuulnud et käskus on sõldud: Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

Agga minna ütlen teile, et iggäuks kes wõära

naese peale watab, tedda himmustades, ning selle furja himmo wasto ei panne, egga sedda ärra ei woita on jo abbiello temmaga ärrarikkunud ommas jüddames.

Kui sinno silm, käsfi ehk jalg sind pahhandab, furjaks kiusab, siis küssu sedda wälja, raiu sedda mahha ja wiska ennesest ärra, sest sulle on parrem, et üks sinno liifmittest hukka lähhäb ja keif so ihho ei heideta pörausse.

Nä waewa ommad furjad himmud ärrawoites, olleksid nemmad sulle ka ni armsad kui so silm ehk käsfi, ja kannata enneminne ajalikko kahjo, mis sul ni haiget teeb, kui et sa peaksid silma wäljakiskma ja kät mahharajuma, ennego sa furjad himmud, löppetaksid, mis sind iggawesse hukkatusse, pina ja wallo sisse sadaks.

Ta ollete kuulnud et on sõldud: Sinna ei pea üllekohto wanduma, waid sinna pead Jõsandale ommad wanded piddama.

Agga minna ütlen teile, et teie ei pea mitte wanduma, muido, kui kohto polest kästakse, Jumala auuks ja liggimesse heaks.

Agga teie kõnne olgo jah mis jah, ei mitte, mis ei mitte; agga mis ülle sedda on, se on sest tiggedast.

Teie kulete et monned ütlewad: Sinna pead omma liggimest, sõbra, armastama, ja omma wiwhameest wihkama.

Agga minna ütlen teile: Armastage ommad wiwhamehhed, õnnistage neid, kes teid ärrawanuwad,

nuwad, tehke head neile, kes teid wihtawad, ja palluge nende eest, kes teile liga tewad, ja teid takkakiusawad, et teie woiksite sada omma isäa lapsiks, kes taewas on; sest temma lasseb omma päikesest kurjade ja heade ülle tousta, ja lasseb wihtama saddada õigede ja üllekohtuste peäle.

Teie peate täieste waggad ollema, nenda kui teie Jäsa kes taewas on, täieste wagga on.

6. Peatükist.

Katske et teie omma waeste andid innimeste nähhes ei anna, se nouga ükspäinis, et teid neist peab nähtama, muido ei olle teil palka teie Jäsa jures, kes taewas on.

Kui teie Jummalat pallute, siis teie ei pea paljo lobbisema, nenda kui pagganad ja sallalikud. Sest teie taewane Jäsa teab, mis teil tarwis on, ennego teie tedda pallute.

Sepärrast luggege, ja ihhaldage sedda keigest südamest nenda.

Meie Jäsa, kes sa olled taewas.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Oh Jummal, sind sago meitest ja keigest innimestest õiete tuntud ja auustud.

Tulgo meile sinno riik.

Sagem meie sinno armo riki lapsed, kes sinno sanna uskwad ja sinna mele pärrast ellawad.

Sinno tahtminne sündko, kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Sago so hea nou ja tahtminne meitest innimestest

Ka nenda tehtud, kui Inglid taewas ja muud lomad sedda temad.

Meie iggapäwast leiba anna meile tänapääw.

Anna meile igga päwa, mis meie ihho toiduseks ja üllespidamiseks tarwis lähhab; ning et meie sedda ka moistama, ja tännoga wasto wottame.

Anna meile andeks meie wõllad, kui meie ka andeks anname omma wõlglastele.

Anna meile andeks, keik meie pattud ja eksitused, meie tahhame ka omma liggimeste nõdruste ja eksitustega kannatada, ja heal meel liggimessega leppida, ning wiyhameestel ka head sowida ja tehha.

Ärra sada meid mitte kiusatusse sisse.

Hoia meid kurja kiusatusse eest, ja kui meid peaks kiusatama, siis aita, et meie kummatagi wiimselt ärrawoidame ja woimust same.

Waid peästa meid ärra sest kurjast.

Aita et meie wimati keigest kurjast peasterud, ning sinno au ja römo riki sisse same.

Sest sinno pärralt on se riik, ja se wäggi, ja se au, iggaweste. Amen.

Sinna jouad ja tahhad meile, sinno allamattel ja lastel keik head anda ja tehha, et meie sind se eest woime iggaweste kita ja tännada.

Kui teie inimestele nende eksitussi mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie Jäsa teie eksitussi mitte andeks.

Rogguge ennestele warrandust taewas, kus sa egga koi egga wooste ei rikku, ja kussa wargad läbbi ei laewa egga warrasta. Kui

Kui teie Jummalala tahtmisse järrel moistlikkud ja head ollete, siis on teil üks warrandus mis iggaweste jääb, kui keif ajalikkud warrandusjed on hukkalainud.

Noudke esite Jummalala riki ja temma digust mis hinge önnistusjes tarwis lähhäb, et teie Jummalala mele pärrast, moistlikkud ja head ollete, siis sedda keif mis teile ihsolikkult tarwis lähhäb, peab teile peälegi antama.

7. Peatükkist.

Ärge moistke ilma armota kōhhut, et teie peäle ka nenda kōhhut ei moisteta. Sest mis kōhtoga teie kōhhut moistate, sega peab teie peäle ka kōhhut moistetama, ja mis moōdoga teie moōdate, sega peab teile jälle moōdetama.

Agga mis sa sedda pinda, pissokestwigga nääd, mis so wenna silmas on, agga sedda palki, suremat wiggadust omma ennese silmas, ei panne sa mitte tãhhele.

Oh sinna sallalik! küssu esite sedda palki ommast silmast wälja, ja siis selletad sinna wälja isãkuda sedda pinda omma wenna silmast.

Keif niūd, mis teie ial tahhate, et innimesjed teile peawad teggema, nendasammoti tehke ka teie neile, ja mis teie ei tahha et teised teile peamad teggema, sedda ärge tehke neile ka mitte, sest keif mis kãsk liggimesse armastusjes küssib, on selle sees ühheskous.

Omna ello sees, mis üks teekãminne on iggawesse põlwe pole, Minge sisse kitjast kurjade himmude ärrawoitmisse ja melepärrandamisse wãrrawast. Sest

se wärraw on lai ja patto tee on suur, mis hukka-
tusse sisse wiib, ja palju on neid, kes sealt sisse
lähhawad. Agga se wärraw on kitsas, ja patto
wasto woitlemisse tee on waewalinne, mis ello, rõs-
sise õnnistusse sisse wiib, ja piisut on neid, kes
sedda leidwad.

Nende wiljast, sest mis inimessed tewad, ja kuu-
das nemmad ellawad, peate neid tundma.

Ei sa keik taewa riki, kes minno wasto ütles-
wad: Issand, Issand; kes risti inimeste nimme
kandwad, waid kes tewad minno Issa tahmist, kes
taewas on.

Sepärrast iggawiks, kes need minno sannad
kuleb ja teeb nende järrele, tedda pean ma ühhe
moistlikko mehhe sarnatseks, kes omma kooda kaa-
jo peäle on ehitanud.

Ja raske saddo tulli mahha, ja wolas wessi
tulli, ja tuled puhhusid, ja kaisid selle koia peäle,
ja temma ei langend mitte mahha; sest temma al-
lus olli kalso peäle tehtud.

Ja iggawiks, kes need sanna sed minno sann-
nad kuleb, ja neid ei te, tedda peab jölleda mehhe
sarnatseks petama, kes omma kooda liwa peäle
ehitanud.

Ja raske saddo tulli mahha, ja wolas wessi
tulli, ja tuled puhhusid, ja löid wasto sedda koo-
da, ja temma langes mahha, ja temma langmin-
ne olli suur.

10. Peatükkiſt.

Olge moſtliktud kui uſſid, ja waggurad kui tuikeſſed.

Ärge kartke neid mitte, kes ihho ärratapwad, ja ei woi mitte hinge tappa, agga kartke ennant Sedda, kes hinge ja ihho woiſ rikkuda pörgus.

Eks kaſs warblaſt müda weringe eest, ja ei lange ühteainuſt neist mahha ilma teie iſſata. Agga ka teie juukse ka wad keik on ärraloetud.

Jummal kannab hoolt ka teie wähhemate aſjade eest, ſepärraſt ärge olge liigkartliktud, waid lootke Jumala peale.

11. Peatükkiſt.

Jefuſ ütles: Tulge minno jure keik, kes waewatud ja koormatud ollete, ja minna tahhan teile hingamiſt ſata.

Wotke enneſte peäle minno ikke, õppetuſt, ja õppige minnuſt, et minna ollen taſſane ja jüddameſt allandiſ, ſiis leiäte hingamiſt enneſte hingedele. Seſt minno ikke on hea ja minno koorm on kebia, omma õppetuſtega minna nouan ükſpäinis teie töſſiſt ja iggaweſt õnniſtuſt.

12. Peatükkiſt.

Ükſ innimenne olli, kelle käſſi olli ärrakui nud, ja nemmad, need wariferid Jefuſſe waenlaſed, küſſiſid temmalt: kaſ ſünnib hingamiſſe päiwil terwekſ tehha? et nemmad woikſid temma peäle kaebada.

Agga Jefuſ ütles nende waſto: Miſſuggu-

ne on teie seast, kennele on üks lammas, ja kui se hingamisest ehk pühha päwat auks langeb, eks ta sest kinni ei hakka ja wälja ei tomma?

Kui palju üllele on nüüd inimenne, kui lammas? sepärrast sünnib kül head, mis meie ja ligimesest abbiks ja kasuks tulles, tehha hingamisest päwit.

Süis ütles temma selle inimmesest wasto: Sirruta omma kät, ja temma sirutas sedda, ja se sai jälle terweks otsego se teine.

Hea inimenne sadab head ette sest hea süddame warrandusest; ja kurri inimenne sadab kurja wälja, sest kurjast süddame warrandusest.

Ugga minna ütlen teile, et inimmesest peawad arro teggema kohto päwat, iggaühhest tühjust sannast, mis nemmad on räginud.

13. Peatükki st.

Jesüs rägis rahwa wasto tähhändamisest sannade läbbi.

Wata üks külwaja läks wälja külwama. Ja kui temma külwas, kukkus muist tee äres; süis tuli lid linnud, ja söid sedda ärra. Ugga muist kukkus kaljo pealse Ma peale, kuska temmal ep olnud palju mulda; ja tousis pea ülles. Ugga kui päike tousis, wottis poud sedda kinni, ja et temmal juurt ep olnud, kuiwis temma ärra. Ugga muist kukkus ohhakatte sekka, ja need ohhakad kaswid ülles, ja lämmatasid sedda ärra. Ugga muist kuk-

kus

Kus hea Ma peäle, ja monni kändis jaa wõrra, monni fue kumne wõrra, agga monni kolmekumne wõrra wilja.

Nenda on se luggu ka innimestega, kenneel Jesusse õppetus kulutakse. Monned ei panne sedda tähhele, siis se lähhab kauks nende eest. Monned tewad head hakatust õigusses, agga ei kesta kauaks, kui nemmad peawad waewa näggema ehk middagi kannatama, siis taganewad ärra. Paljo innimeste jures, nende hea tundmine saab ihholikkude murrette ja teggude läbbi lämmatud, et nemmad hea teggude wilja ei kanna. Agga monnede sees toob Jesusse õppetus hea teggude wilja, ommeti ühhe jures ennam kui teise sees.

Teist tähhendamisse sanna ütles Jesus: Üks mees külwas head semet omma põllo peäle. Agga õsel tulli temma waenlane ja külwas umbrohto kess nisso sekka ja läks ärra.

Sullased küsissid siis maja Jõsanda käest: Kas sa tahhad et meie sedda umrohto peame wälja kiskma? Agga ta ütles: ei mitte, et teie ühtlase sega sedda nisso wälja ei kisu, kui teie sedda umrohto kofkologgute.

Laske mollemad ühtlase kastwada leikusseks, ja leikusse aial tahhan minna leikajattel õolda: kogguge enne sedda umrohto, ja sidduge sedda wihko, sedda ärrapõlletada, agga sedda nisso pange kofko minno aita.

Innimesed ei arwa ikka õiete ärra, mis hea ja mis kurri on. Agga tullemas sures kohtus, Jummal, kes uspainis woib õiete ärraarwada mis tõeste hea ja mis kurri

Kurri on, wottab kurjad ja head ühhest ärralahhutada, ja iggaühhel tasfuda temma teggude järrele.

15. 16. Peatükki.

Mis suun sisse lähhäb, ei se te innimest rojaseks; agga mis suust wäljatulleb, se teeb innimest rojaseks. Sest süddame seest tullewad wälja, kurjad mötlemisfed, tapmisfed, abbiellorikmisfed, horajahhid, wargusfed, walletunnistursfed, teotamisfed. Need asjad on, mis innimest rojaseks tewad

Mis kasso on innimesfel sest, kui temma keif se ma ilma kassuks saaks, agga omma hingele kahjo teeks; ehk mis lunnastamisie hinda woib innimenne anda omma hinge eest, kui se temma holetusse ja rummalusse läbbi on bukkalainud.

18. Peatükki.

Jesus ütles: kui legi ühhe nisugguse lapso kesse minno nimmel, minno pärrast, wastowottab, se wottab mind wasto.

Agga kes pahhandab ühhe neistsinnatsist piisofesist, kelle sü läbbi nemmad rummalamaks ja kurjemaks sawad, sel on parrem, se on wäärt, et weski kiw wi temma faela peaks podama, ja tedda ärraupputadama süggawama merre kosta. Hädda selle innimessele, kelle läbbi pahhandus tulleb. Katske et teie mitte üht neistsinnatsist piisofesist ärra ei põlaa; mötteldes et nemmad ei moista, egga tähhele ei panne mis teie nende nähhes ja kuuldes kurja räkite ja tete, jekt minna ütlen teile, et nende inglid tae
was

was allati näwad minno Jäsa palae, kes taewas on. Sest innimesse poea Jesus Kristus on tulnud õnsaks teggema, mis on ärrakaddunud, agga need, kes lapsi pahhandawad ehk kurja õppetawad, keelwad neid õnsaks samast.

22. Peatükki st.

Üks käsotundja küsis Jesust, mis saggune on se suur ehk keige üllem käsjo sanna käsus. Agga Jesus ütles temma wasto: Sinna pead Jäsfandat omma Jummalat armastama keigest ommast süddamest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast melest, ja keigest ommast wäest. Sesamma on se esäsinne ja suur käsiosanna.

Agga teine on selle sarnane: Sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast.

Neis kahhes käsjo sannas on keik se käs ja prohwetid kous, keik mis Jummal nende sees käsib.

25. Peatükki st.

Jesus õppetäs, kuis innimesjed peawad omma hinge ja ihho wäed, Jummalala auuks, isseenneste ja liggimesse heaks prugima, se tähhändamisse sannaga.

Üks innimenne, kes wõõra male läks, andis omma sullastele omma warrandust kätte, et nemmad peaksid sellega kauplema, ni kaua kui ta ärra olleks. Üks neist mattis omma jaggo mahha, ei pruginud sedda Jäsanda tahtmisse järrele. Selles moistis Jäsand sedda kohhut: Sedda kõlbmatta sullast heitke wälja keigesuggawama pimmedusse

sisse;

sisje; seäl peab ollema ulluminne ja hammaste firristaminne. Algga neile sullastele, kes sellega mis Jhsand nende kätte uskrud, omma Jhsanda nou ja tahtmisse järrele ollid teinud, ütles temma: se on hea, sinna hea ja ustaw sullane, sinna olled ülle pisko ustaw olnud, minna tahhan sind ülle paljo panna; minne omma Jhsanda rõms sisse.

Kui innimesse poeg Jesus Kristus tulles omma au sees, kohtomoistmiseks ja keif pühhad inglid temmaga, siis istub temma omma au järje peäl.

Ja siis peab keif rahwast temma ette koggutama. Ja temma lahbutab neid ühhest ärra, nenda kui karjane lambad ärralahbutab sikkudest. Ja temma pannes lambad, õiged, omma parrema kääle, agga sikkud, kurjad, pahhama kääle seisma.

Suus wottab õõlda kunningas neile, kes temma parremal kael on: Tulge tenna, minno Jhsa õnnistud, pärrige sedda kunningriiki, õnnistust mis teile on walmistud ma ilma asutamisest.

Algga neile uskmatta ja kurjadele, kes pahhama kael on, wottab kunningas õõlda: Minge ärra minnust teie ärraneetud, iggawesse tullesse, mis walmistud on kurratile ja temma inglidele.

Ja needsinratsed kurjad lähhawad iggawesse wallusse, agga need kes õiged kes omma usko hea teggude läbbi tõeks teinud iggawesse ellusse.

* * *

Markuse

Ewangeliummi ramatus.

3. Peatükki.

Jesús õppetäs üksford paljo rahwast; siis õõlbi temmale: Wata so emma ja so wennad on oues ja otsiwad sind. Siis ütles temma: Kes ial Jummalatahtmist teeb, se on minno wend, ja minno õdde ja emma.

9. Peatükki.

Parrem on sul, et sinna siin armo aial, patto wasto pannes, ja kurjad himmud ärrawoites, wae wa naad, kui et sind omma kurjade himmude ja wiisidega, põrgo kustrutamatta tullesse heidetakse, kus nende us, se kahhetseminne et nemmad nenda rummalad olnud, ei jurre, ja se tulli ärra ei kustu.

14. Peatükki.

Walwage ja luggege, pange omma süddant ja ello hästi tahhele, ja finnitage ennast seks se läbbi, et teie ikka Jummalat meles peate, kes keikis paikus on, keik naad ja teab, et teie kiusatusse sisse ei sa, et teie ei sattu eksima ja kurja teggema. Waim on kül walwis, aaga lthha on nõdder.

Monnel innimesel on kül hea nou, agga kui ta isfennast ei panne hästi tahhele, siis woib ta pea eksitusse sisse langeda.

* * * * *

Luka.

Ewangeliummi ramatust.

2. Peatükfist.

Jesuse wannemad käisid temmaga Jerusalemma linna, kui ta kahheteistkümnne aastane olli. Kui nemmad jälle koddõ pole läksid; siis nemmad ei pannud tähhele, et Jesus ep olnud nendega, waid mõtlesid, et ta küll peaks suggulaste ja tutwade seltsis järrele tullesma.

Ugga kui temma ei tulnud, siis läksid nemmad taagasi, tedda otsima. Kolme päwa pärrast leidsid nemmad tedda pühhas koias istmast kess õppetajatte seas.

Ugga keif, kes tedda kuulsid ehmatasid ärra, temma moistusse ja kostmist pärrast.

Kui siis temma emma temmal ütles: Wata meie olleme sind oiete waewaga otsinud; siis Jesus ütles: minna pean ses ollema, mis mo Issa pärralt on. Pärrast sedda läks temma omma wannemattega Naatsaretti linna, ja kulis nende sanna. Ja Jesus kaswis tarkusses ja pikkusses, ja armus Jummal ja innimeste jures.

Sellega on Jesus lastele ja noortele innimestele tähte jätanud, et nemmad peawad temma jälgede sees käima, nores põlwes oiete tähhele pannema, Jummalat ja Jummalikkud asjad õppima hästi moistma, ning sepärrast heal meel moistlikkude ja waggade innimeste seltsis ollema, kus nemmad head näwad ja kuulwad.

7. Peatükfist.

Üks sõapealik olli kapernaummi linnas, kes kül ei olnud Israeli rahwa koggodusjest, waid paggana ussust, agga siiski üks Jummala kartlik wagga mees.

Selle sullane olli haige surremisse peäle. Temma läktias siis omma sõbrad Jesusse iure, tedda palluma, et ta tahhaks temma sullast terweks tehha. Se jures olli temma nenda allandik, et ta ennast ei arwand wäärt, et Jesus temma kat- tusse alla tulleks, waid uskus, kui Jesus agga ühhe sanna ütles, siis saaks ta sullane terweks. Jesus ütles siis et temma ka Israeli rahwa seas ei olleks sõhhardust usko leidnud, ning teggi sul- last terweks.

Sest peawad perrewannemad õppima et nemmad et pea omma perre abbita jätma egga ärralütkama, kui haigeks ehk wannaks sawad, waid nende eest hoolt kand- ma ja aitma, ni paljo kui joudwad, mötteldes et nem- mad terwes jo nores põlwes neid teninud.

9. Peatükfist.

Ühhel aial läktias Jesus ennese ele käskusid ühhe Samaria rahwa allewiése, temmale õmaja walmistama, ja nemmad ei wotnud tedda mitte wasto.

Siis ütlesid kaks temma Jüingrittest: Jõsland tahhad sa, siis tahhame meie käskida tuld taewast mahhatulla ja neid ärrarikkuda. Agga Jesus põ- ris ennast ümber, sõitles neid ja ütles: Teie ei tea

mitte, mis sugguse waimo parralt teie ollete. Minna ep olle tulnud, innimeste hinged hukka saatma, waid arrapeastma.

12. Peatükki.

Jesús räkis neile ühhe tähhändamisse sanna ja ütles: Ühhe rikka mehhe põld olli hästi wilja kaswatanud.

Ja temma mõtles is sienneses ja ütles: Mis pean ma teggema? sest mul ei olle maad, kuhho ma omma wilja woin kocko panna.

Süis ütles ta: Sedda tahhan minna tehha: ma tahhan ommad aidad mahhakisuda ja suremad ehhitada, ja tahhan senna kogguda keik omma wilja ja omma warra.

Ja tahhan omma hingele dölda: Hing, sul on kocko pandud suur warra mitmeks aastaks: olle nüüd rahhul, sö, jo, ja olle rõmus.

Agga Jummal ütles temmale: Sinna meletto, selsimatsel ösel noutakse sinno hing sinnult ärra; agga kellele saab, mis sa olled walmistanud? Nenda on selle luggu, kes ennesele warra koggub, ja ei olle rikkas Jummalala sees.

Jesand Jesús ütles: kes on nüüd üks ustaw ja moistlik maja piddaja, kedda Jesand omma perre ülle panneb, neile öigel aial seätud roga andma? Önnis on se sullane, kedda Jesand tulles nenda leiab teggemast. Töest minna ütlen teile, et ta tedda keige omma warra ülle panneb.

Agga

Ugga kui se sullane ommas süddames mõtleb: Minno Jssand wibib tullematta: ja hakkab peksma sullased ja tüdrukud, ja söma ja joma ja joobnüks sama: selle sullase Jssand tulleb sel päwal, millal ta tedda ei ota, ja sel tunnil, millal temma ei tea, ja lõhub tedda, ja annab temmale palka nendega kes üskmatta.

Ugga se sullane, kes omma Jssanda tahtmist on teadnud, ja ei olle ennast walmistanud, egga temma mele pärrast teinud, se peab paljo hawo sama. Ugga se kes ei olle mitte teadnud, ja hawade wäärt teinud, peab piisut hawo sama. Ugga paljo küsitakse iggaühhe käest, kelle kätte paljo on antud: ja kelle hõleks paljo on antud, selle käest peab weel ennam noutama.

15. Peatükkiist.

Wariseerid ja kirjatundjad laitsid Jesust se pärrast et temma ka Tolnerittega ja pattustega seltsis olli, kened nemmad wägga ärrapõlgfid ja alwaks piddasid, ja neid õppetäs, kuis nemmad woitsid meles parrandamise läbbi weel õnjaks sada. Se peäle ütles Jesus neile se tähhändamise sanna: Missugune inimenne on teie seast, kennele sadda lammas on, ja kui ta ühhe neist ärrakautab, eks ta jätta ühheksakümmend peäle ühheksa, kõrbe, ja eks ta lähhä selle järrele, mis on ärrakaddunud, kinni ta sedda leiab. Ja kui ta saab leidnud, siis panneb temma sedda omma ollade peäle rõmoga.

Ja kui temma koio saab, siis kutsus ta kofko sõbrad ja naabred ja ütles neile: Olge minnoga rõõmsad, sest ma ollen leidnud omma lamba, mis ärrakaddunud olli. Minna ütlen teile, et nenda on rõõm taewas, Jummalala inglide ees, ühhe pattuse pärrast, kes meelt parrandab.

Ja ütles Jesus: Ühhel innimesesl olli kaks poega. Ja norem neist ütles Issa wasto: Issa, anna mulle se warra, mis minno ossaks tulleb, ja temma jaggas neile se warra. Ja ei mitte kuu pärrast sedda aega, koggus se norem poeg keik kofko, ja läks ärra kaugele male: ja seal pillas ta ennese warra ärra, ja ellas õnnetumas ellus. Agga kui ta keik sai ärrahukkanud, tulli senna male kange nälg, ja tühhi hakkas temma kätte tulles. Ja temma läks, ja seisis ühhe koddanikko jures seal maal, ja se läkkitas tedda omma wäljale siggo hoidma. Ja temma püdis omma kõhto taita tühjest lestidest, mis need sead sõid, ja ükski ei annud temmale.

Agga kui ta parremad mõtted sai, ütles temma: Mitto palgalist on mo issal, kel leiba küll on, agga minna lähhan hukka nälja pärrast? Ma tahhan kätte wotta, ja omma issa jure minna, ja tahhan temmale õolda: Issa ma ollen patto teinud taewa wasto, ja sinno ees, ja minna ei olle teys wäärt, et mind so potaks hütakse: pea mind kui ühte omma palgalistest.

Ja temma wottis kätte ja läks omma issa jure;

jure; agga kui ta weel kaugel ärra olli, näggi teda temma isä, ja temmale sai halle meel: ja ta jooksis ja hakkas temma ümber kaela, ja andis temmale suud. Algga se poeg ütles temmale: Isä ma olen patto teinud taewa wasto, ja sinno ees, ja ei olle tepe wäart, et mind so pojaks hütakse.

Algga isä ütles omma sullaste wasto: Toge keige kallimat kuba, ja pange temma selga, ja andke sõrmust temma sõrme, ja kingi temma jalga. Ja toge sedda nuumwasikast ja tapke sedda, ja sögem ja olgem rõõmsad: Sest sesinnane mo poeg olli furnud, ja on jälle ellawaks sanud: ja temma olli ärrakaddunud ja on leitud.

17. Peatükki.

Jesús ütles: kui so wend, liggimenne, sinno wasto eksib, siis nomi tedda; ja kui ta sedda kahhetseb, siis anna temmale andeks.

Kui teie ollete keik teinud, mis teid on käsitud; siis ärge surustellege sepärrast; Waid üttelge: Meie olleme kõlwatumad sullased, sest meie olleme agga teinud, mis meie kõhhus olli, ja seddagi mitte nenda täieste, kui kõhhus olleks olnud.

19. Peatükki.

Kui Jesús Jeriko linna tee peäl olli, siis üks Tõlneritte, kes Tõlli rahha sisse ajasid, üllem, Sakkeus nimmi, üks rikkas mees, tahtis heal meel Jesust nähha. Algga et temma maddal mees olli, ning sepärrast rahwa hulga pärrast ei woinud Jesust nähha sada, astus temma ühhe pu peäle. Kui

Jesus senna tulli, siis ütles ta temma wasto: Sakkeus tulle usinaste mahha, sest tänna minna pean sinno kotta jama. Sakkeus panni sedda ennesel sureks auuks ja õnneks, ja wottis tedda rõmoga wasto. Kullab Juda rahwas laitsid Jesusust sepärrast, et ta nisugguse pattuse mehhe kotta läks, kedda nemmad wiiksid ja ärtapõlgfid. Uuga Jesus teadis temma pattust pöörwa süddant. Sakkeus ütles siis, Jesusse heldust rundes: Wata Isfand, minna annan omma poolt warrandust waestele, ja kui ma kellelegi ollen üllekohto teinud, annan minna neljawõrra tagaasi.

Se on õige ja tõssine meleparrandamine, mis sin Sakkeusse sees on näha, et ta sedda kahjo, mis ta omma patto ja üllekohtoga olli teinud, jälle heaks teggi ja tasjus.

* * *

Joannesse Ewangeliummi ramatus.

1. Peatükki.

Jesus näggi Natanaeli ennese jure tulleswad, ja ütles temmast: Ennä! üks tõssine Israeli mees, kenne sees ei olle kawwalust.

Se on üks suur au ja õn, kui se ühhest inimessest woib ooida. Uuga iggaüks woib sedda au sada, kes aguga isse tahhab nisuggune olla.

2. Peatükki.

Kui Jesus Paja pühhal Jerusalemmas olli,
siis

siis uskfid paljo temma nimmie sisse, kui nemmad
naggid temma immetähhed, mis ta teggi. Al-
ga Jesus isse ei uskud ennast mitte nende kätte,
et ta feik ärratuudis; ja et temmal ei olnud tar-
wis, et legi ühhest innimesest piddi tunnistama,
sest temma moistsis, mis innimesse sees olli.

Nenda meie ei pea ka ennast kohhe iggaühhe kätte
uskma, waid neid essite oppima tundma, kennega mell
on teggemist.

3. Peatükki.

Nenda on Jummal ma ilma, innimeste suggu,
armastanud, et temma omma ainosündinud poia
on annud, et ükski, kes temma sisse usub, ei
pea hukka sama, waid et iggawenne ello temmal
peab ollema.

Alga se on se hukkamoistminne, et Walgus,
Jesus oppetus, on tulnud ma ilma sisse, ja paljo in-
nimesed armastasid pimmedust, pattust ello, ennast
kui sedda Walgust; sest nende teud ollid kurjad.

Sest iggaüks, kes kurja teeb, wihkab sedda
Walgust, ja ei tulle Walgusse jure, et temma
teggusid ei pea laidetama. Alga kes töt, mis Jum-
mal oppetab meie õnnistusseks tarwis ollewad, teeb, se
tulleb Walgusse jure, et temma teud woiksid aw-
walikkuks sada, sest nemmad on Jummalala sees
tehtud.

4. Peatükki.

Jummal on üks Waim, ja kes tedda kum-
mardawad, need peawad waimus jo toes kum-
mar-

mardama, moistlikko melega, ning se läbbi, et nemmad rewad mis õige ja hea on.

Minno roog, armsam tõ, on se, et ma teen selle tahtmisse järrele, kes mind on läkitand, ja lõpetan temma tõ.

5. Peatükkist.

Tund tulleb, millal keik, kes haudade sees on, peawad temma, Jesusse, heält kuulma, ja wäljatullema; kes on head teinud, õnsa ello ülestoumisseks, agga kes on pahha teinud, hukkamõistmisse ülestoumisseks.

Kui kegi Jummalata tahtmisse järrele tahhab tehha, küi se tunneb isseenneses, et minno õppetus on Jummalast.

8. Peatükkist.

Jesus olli pühhas koiat rahwa õppetamas. Agga kirjatundjad ja Bariseerid tõid ühhe naese temma jure, se olli abbiello rikmisest leitud. Ja kui nemmad tedda senna keik patka said pannud, ütlesid nemmad temmale: Õppetaja, sefinnane naene on leitud, abbiellorikmisie tõ peäl ollemast. Agga Moses on kässo-õppetuses meid käsknud, nisuggused kiwwidega furnuks wisjata, agga mis sinna ütled? Agga sedda ütlesid nemmad tedda kiwjata, et neil piddi kaebamist ollema temma peäle. Jesus ei kostnud neile mitte se peäle. Agga kui nemmad küsides temma peäle ajasid, siis ütles Jesus neile: Kes teie seas ilma-pattota on, se olgo esimine, kes temma peäle kiwwi wisjab.

Agga

Agga kui nemmad sedda kuulsid, ja süddame tunnistusfest märko said, läksid nemmad wälja, üks teine teise järrele, ja hakkasid ärraminnema wannemist wiimsist sadik. Siis ütles temma sel naes sel: kus on need sinno peäle kaebajad? üks ükski sind olle hukkamoistnud? Se naene kostis: ei ükski, Jõsand. Siis ütles Jesus: egga minnagi ei moista sind hukka: minne ja ärra te mitte ennamm patto.

9. Peatükki st.

Kui Jesus omma Jüngerittega tee peäl käis; siis näggid nemmad ühhe innimesse, kes pimme olli sündinud.

Jüngerid küsisid siis: Öppetaja, kes on patto teinud, sesinnane, woi temma wannemad, et ta pimme on sündinud?

Jesus kostis, et se pimmedus ei selle innimesse, egga temma wannematte isse patto pärrast olleks sattunud, waid et Jummal teud temmas piddid arwalikkus sama.

Nenda lasseb Jummal pimmedad, lurdid ja muud wiggased, siiski arwaste, innimeste seas olla, et teised peawad tundma ja moista, mis kallid andid näggemine, kuulminne ja muud meled ja liikmed on, ja Jummalat se eest tännama.

Siis süllitas Jesus Ma peäle, ja teggi mudda, ja woidis sedda mudda selle pimmeda silma peäle, ning ütles temmale: Minne pesse silmad Siloa tikis. Temma läks senna, ja pesis filmi, ja tulli näggew taggasi. Need

Need naabred nüüd, ja kes tedda enne ollid näinud pimme ollewad, ütlesid: Eks sesinnane se olle kes istus ja kerjas? Teised ütlesid: Se on sesinnane; agga teised: temmal on sesamma näggo; temma isie ütles: minna ollen se.

Süis ütlesid nemmad temmale: Kuida on sinno silmad lahti tehtud. Temma kostis: Se innimenne, kedda Jesusseks hütakse, teggi ühhe mudda, ja woidis sega minno silmad, ja ütles minnule: Minne Siloa rigi jure, ja pesje silmad; agga kui ma senna läksin ja silmi pesin, sain minna nägataks.

Süis wisid nemmad tedda, kes enne pimme oll, Bariseeride, ehk Juda rahwa sure kohto koggodusse, jure. Agga se olli hingamisje pääw, kui Jesus, kedda mudda teggi, ja temma silmad lahti teggi. Süis küsüsid seä kohto jure jälle, kuida temma olli nägataks sanud. Ta ütles neile jälle, kuida se olli sündinud.

Need Bariseerid, kes ei tahtnud, et se immeteggo piddi töeks jäma, ütlesid: Sesinnane ep olle Jummalast, et ta hingamisje päwa ei pea. Teised ütlesid, kuida woiß üks pattune innimenne nisugused imme tähhed teha? ja nende seas olli riid.

Juda rahwa kohto wannemad ei usknud mitte et ta olli pimme olnud, ja nägataks sanud, kunnit nemmad temma wannemad kutsusid. Ja nemmad küsüsid neilt: Kas se on teie poeg? Temma wannemad kostsid: Meie teame, et se on meie poeg, ja et ta pimme on ilmale tulnud. Agga kuida

fuida temma nüüd näab, ei tea meie mitte, ehk kes temma silmad on lahti teinud. Temma on wanna küü, küüsfige temmalt; küü ta isšiennese ees kostab. Sedda ütlesid temma wannemad, et nemmäd Juda rahwa illemad kartsid; sest need ollid jo isšekeskes sedda nou wotnud, et kui fegi tedda Kristusšeks, tootud lunnastajaks, piddi tunnistama, sedda piddi koggodusšest wäljalükkatama. Se arwati siis wägga rasšeks nuhtlusšeks.

Siis nemmad kutsusid teist korda sedda innimest, kes pimme olli olnud, ja ütlesid temmale: Anna Jummalale au, Meie teame, et Jummal Mosesšega on rākinud, agga seddasinnast ei tea meie mitte, kust ta on.

Se innimenne kostis: Se on ommeti dieteimme, et teie ei tea, kust ta on, kas temma on Jummalast, ja temma on minno silmad lahti teinud. Agga meie teame, et Jummal pattusid ei kule, waid kui fegi Jummalakartlik on, ja teeb temma tahtmisše järrele, sedda kuleb temma. Ma-ilma algmisšest ei olle mitte kuuldud, et fegi on lahti teinud kellegi silmad, kes pimme on sündinud. Kui sešinnane ep olleš Jummalast, siis temma ei woiks sesuggust immeteggo tehha.

I I. Peatükkišt.

Laatsarus, Maria ja Marta wend, olli haige maas Betania allewis. Siis läkkitahid temma šed Jesus jure temmale ütlemä: Jesand, wata, sedda sinna armastad, se on haige. Agga kui Jesus

sus sedda kulis, ü les temma: Gesinnane haigus ei olle surmaks, waid Jummal aauks, et Jummal Poega se lbäbi peab auustadama.

Jesus wibis weel kaks päwa enne kui ta Petania läks, ja ütles Jüngrittel: Laatsarus meie söbber maggab, agga ma lähhan tedda unnest üles ärratama. Jesus räkis temma surmast, agga Jüngrid mötlesid, et temma unnemaggamisest piddi räkima.

Agga siis ütles Jesus julgeste: Laatsarus on ärrasurnud. Ja se on hea teie pärrast, et ma seäl ei olle olnud, et teie usk se immeteo läbbi mis peab sündima, peab kinnitud sama. Agga läkki nüüd ärra temma jure.

Kui Jesus Petania tulli, leidis temma et Laatsarus jo nelli päwa haudas olli. Marta ütles: Oh Issand! olleksid sa siin olnud, minno wend ei olleks mitte surnud. Agga nüüdki minna tean, et Jummal sulle annab, mis sinna ial Jummal kääst pallud. Jesus ütles: Sinno wend peab ülestouma. Marta wastas: Ma tean, et ta peab ülestouma ülestoumisest wiimisel päwal. Jesus ütles: minno läbbi saab ülestouminne ja ello.

Nemmad läksid siis hana jure, ja paljo rahwas nendega, kes ollid tulnud neid trööstima. Keik nutsid ja Jesus nuttis ka. Haud olli sure kiwwiga kinnikaetud.

Jesus käskis sedda ärratõstma; Marta ütles,

les, temma haies jo, jest temma on jo nellu päwa haudas olnud.

Ugga Jesus küssendos sure heäleaga: Laatsarus tulle wäha. Ugga se surnud olli jalgust ja käsist, furno mähtmettega mähitud, ja temma filmad ollid higgsi rättikoga ümbermässitud. Jesus käs kis neid lahti wotta, et ta woiks ilmafeel matta kääia.

Süis usküd paljo Juda rahwast, tedda se tootud lunnastajat ollewad, kes Jummalast läkkitud. Ugga temma waenlased, Juda rahwa üllemad kartsid, et se immereggo, mis nemmad ei woinud ärrasalgada egga walleks ajada, keif Juda rahwast wotaks ajada, temma sisse uskma; ja wotid ommas sures kohtus sedda nou, Jesust ärratappa. Se pärrast se suur kohhus andis käske, et iggawiks peaks tedda kinniwotma, ja kui wangi nende ette toma.

13:15. Peatükki st.

Jesus ütles wümselt omma Jüingrittel: Nut kässo sanna annan minna teile, et teie teine teist peate armastama, nenda kui minna teid ollen armastanud, et teie ka teine teist peate armastama. Suremat armastust ep olle ühhelgi, kui se, et temma omma ello jättab omma sõbrade eest. Sest sammast tundwad keif, et teie minno Jüingrid ollete, kui teil on armastus issekeskis.

Kui teie mind armastate, siis piddage min-

no käsjo sannad. Teie ollete minno söbrad, kui teie tete, mis minna teid käsfin.

20. Peatükki st.

Ugga Jesus on küi nuud paljo immetähte teinud onma jüngritte ees, mis ep olle üleskirjotud sesinnatse ramato sisse. Ugga needsinnarsed on kirjotud, et teie peate uskma, et Jesus on se Kristus, se tootud lunnastaja, Jummal poeg, ja et teie peate uskma, ja ello sama temma nimme sees, temma rärast ja temma läbbi.

Paljo muud Jesusse õppetused, kõnned ja immeteud juttustakse nende Ewangeliummide sees, mis feige aasta läbbi kirrikus ettelotakse ja ärraselletakse. Nendafammoti need sündinud asjad Jesusse kannaramisest, surmast, ülestousmisest ja taewa minnemisest, leitakse koddõ ja karriko ehk laulo ramato sees ülesõantud, mis iggaüks seäl woib luggeda. Sepärast ei olle se mitte siin üleskirjotud.

* * *

Apostlide Teggude Ramatus.

Selle ramato sees juttustakse, kuis Jesusse Jüngrid, need Apostlid, isseärranis Petrus ja Paulus, pärast Jesusse taewaminnemist Jesusse armoõppetust kulutanud, ja paljo ristiinnimeste koggodusi istutanud, nende linnade ja made sees, kuhho nemmad said, ja kus enne ehk Judaliste ehk pagganatte usk olli olnud.

10 Peatükki st.

Apostli Peetrusse jutlus.

Nuud moistan minna tõeste, et Jummal ei
pea

pea luggu, mis suggusest suggust innimenne on, Judaliste ehk pagganatte ussust, ja souust, waid keige rahwa seast on se, kes tedda kardab, ja õigust teeb, armas temma melest.

Se on se janna, mis Ta Israeli lastele on läkkitanud, ja on lastnud rahho kulutada Jesusse Kristusse läbbi; sesamma on keikide Jesand.

Teie teate sedda asja mis on sündinud keik se Juda ma läbbi: Jesusiest, kes on Naatsaretist, kuida Jummal tedda on woidnud, mma lunnastamisse ammetiks kõlbawaks teinud, pühha Waimo ja wäega, kes on möda maad käinud, ja hea teinud ja terwist saatnud keikile, kelle peäle kurrat olli woimust sanud, sest Jummal oli temmaga.

Ja meie olleme keige nende asjade tunnistajad, mis ta on teinud Juda rahwa maal ja Jerusalemmas; sedda nemmad on tapnud, kui nemmad tedda pu külge said ponud.

Sedda on Jummal üllesärratanud kolmandamal päwal, ja on tedda lastnud ilmsiks sada. Ei mitte keige rahwale, waid neile tunnistajatele, sedda Jummal enne olli ärrawallisenud, meile kes meie temmaga olleme sõnud ja jonud pärrast sedda, kui ta surrust sai üllestõusnud.

Ja temma on meid käsknud rahwale kulutada, ja tunnistada, et sesamma on se Jummalast seätud ellawatte ja surnutte kōhtomoistja. Eest-sinnastest tunnistawad keik Prohwerid, et temma nimme läbbi keik, kes temma sisse ussuwad, peawad pattude andeks andmist sama.

17. Peatükki.

Apostli Paulusse Jutlus, Atena linnas, mis se kuul-
sam ja surem lin Kreka maal olli, pagganatte ussust.

Atena mehhed, minna nään et teie keikpidi
di ommad Jummalad surema hõlega, kui mu rah-
was tenite. Sest ma ollen läbbiminnes, ja teie
Jummala tenistusse wiisid watades, ka ühhe al-
tari leidnud, mis peäle olli kirjutud: Selle tund-
matta Jummalale. Redda teie nüüd teadmatta
tenite, sedda kulutan minna teile.

Jummal, kes ma- ilma on teinud, ja keik,
mis seal sees on, sesinnane et temma taewa ja Ma
Jssand on, ei ella mitte nende Templide sees, mis
kättega on tehtud. Sedda ei tenita ka mitte in-
nimeste käsist, otsego olleks temmal middagi
wata; ta annab isse keikile ello ja õhko, ja keik,
iggaühhe hingamisse ehk õhko tombamisega peab ta
meid ellus ülles.

Ja temma on teinud ühhest werrest keik in-
nimeste suggu, keige Ma peäl ellama, ja on mä-
ranud sedda aega, mis ta enne on seadnud, ja
raiad, kus nemmad peawad ellama. Et nemmad
sedda Jssandat piddid otsima, kas nemmad ted-
da kül woiksid otsego kättega katsuda ja leida, ehk
temma kül iggaühhest meie seast kangel ep olle.
Sest temma sees ellame ja ligume ja olleme meie;
nenda kui monningad laulo teggiad, kes teie ju-
res on, ka ütelnud: Sest meie olleme ka temma
suggu. Kui meie nüüd Jummalala suggu olleme,
jüs

siis ei pea meie mitte mõtlema, et se Jummalik ol-
 leminne kulla ehk hõbbeda ellik kirwi kuo sarna-
 ne on, mis innimeste kuni ja mõtte läbbi on teh-
 tud. Sepärrast on Jummal käl mitto rumma-
 lusse aega sallinud; agga nüüd kulutab temma
 keikile innimestele, keikis paikus, et nemmad pea-
 wad meelt parrandama, sepärrast, et temma üh-
 he päwa on seädnuud, miillal ta ma ilma peäle tah-
 hab kohhut moista õigusse, ühhe Mehhe läbbi,
 kedda temma seß on seädnuud, ja paksub usko,
 Jesusse õppetusse wastowotmist, keikile, pärrast sed-
 da, kuita tedda on surnust ülesärratanud.

24. Peatükki st.

Paulus ütles: Mul on se lotus, Jummal peäle, et õigede ja üllekohtuste surnutte ülestous-
 minne peab tulles. Ja selle sees püan minna
 allati ühhe puhta süddame tunnistusse hoida, Jum-
 mala ja innimeste wasto.

* * *

Apostli Paulusse ramatust

Roma rahwale kirjutud.

I. Peatükki st.

Minna ei häbbene mitte Kristusse armo õppe-
 tussest, se on Jummal wäga õnnistusseks ig-
 gauhhele, kes ussub. Sest Jummal õigus
 misuggused innimesed peawad ollema, et nemmad tõs-
 siseks õnnistusseks kõlawad, ilmutakse selle sama sees.

R

Agga

Ugga ka Jummalala wiha ilmutakse taewast keige se innimeste jummalakartmatta ello ja üllekohto peäle, kes tõt üllekohto sees kinni piddawad, et nemmad ommad furjad himmud, wisid ja kumbed ei tahha mahhajatta, mis nende õnnistust ärrakeelwad, ning parremal möttel ei anna maad ommas süddames.

Sest et se, mis Jummalast on teada, on awwalik nende sees, sest Jummal on sedda neile teada annud.

Sest tenma näggematta asjad, ni hästi tenma iggawenne wäggi, kui Jummalik olleminne, näikse ma ilma lomissest, kui neid tähhele panakse neist teggudest, nenda et nemmad ei woi endid wabbandada, rummalussega, et nemmad sedda ei teadnud.

Sepärrast etnemmad, need pagganad, Jummalat, kui nemmad tedda tundsid, mitte ep olle kui Jummalat auustanud egga tannanud; waid on omma mõtlemiste sees tühhiseks, ja nende mõistmatta südda on pimmedaks läinud.

Kui nemmad endid targaks arwasid, on nemmad jölledaks sanud. Ja on selle hukkaminematta Jummalala au, kadduwa innimesse, ja lindude ja neljajalgste ja romajatte kuto sarnatseks muutnud.

Sepärrast on Jummal neid ka ülle annud nende süddame himmude sees rojusseks, et nemmad ommad ihhud issekeskes teotasid. Ni hästi meeste kui naeste rahwas on sedda lodud ühtepiddamist

mist teisiti põrnud, kui lodud on, ja said omma eksitusse palka, nenda kui kohhus olli, isfenneste kätte.

Ja otsego nemmad ei holind Jummalat õiete tundmast, nenda on Jummal neid ka ülleannud, ühhe kõlwatuma mele sisse, sedda tehha, mis ei sünni; et nemmad ollid keik üllekohhut täis.

Täis horust, kurjust, ahnust, riggedust; täis kaddedust, tapmist, rido, kawwalust, pahha wisti. Ja ollid kelekandjad, kelepessiad, Jummalala wihtkajad, laitjad, surelissed, hoopliad, targaad kurja peäl, kes wannematta sanna ei kuulnud. Ja ollid moistmatta, leppitusse rikjad, kes ommaksid ei armasta, leppimatta, ilma hallastusseta. Kes kui nemmad Jummalala kohto teadsid, et need kes nisuggust tewad, surma wäärt on, ei te seddasamma ükspäinisi isse, waid neil on ka hea meel neist, kes sedda teggewad.

2. Peatükki.

Põlgad sa, oh inimenne, Jummalala heldusse ja kannatusse ja pitka mele rikkust? eks sa ei tea, et Jummalala heldus sind meleparrandamisest pole sadab?

Algga sinna foggud isfennesele omma kangusse ja pattusipõõrmatta süddamega, wiha otse kui warrandust, sel wiha ja Jummalala õige kohto ilmutamisest päwal; kes iggauhhele makjab, temma teagude järrele.

Kül neile iggawest ello, kes head tehhes kan-

natussega au ja kitust ja hukkaminnematta õnne otsivad.

Agga kanget hirmo ja wiחה neile, kes riakad on, ja tõe sanna ei kule, agga wotwad üllekohto sanna kuulda. Willetsus ja ahhastus tuleb iggaühhe innimesse hinge peäle, kes kurja teeb.

6. Peatükkist.

Sepärrast ärgo wallitsego pat mitte kui kuningas teie surrelikko ihho sees, et teie wottaksite temma sanna kuulda temma himmude sees.

Ärge andke ka mitte õmmad liikmed üllekohto sõbariistuks pattule: waid andke ennast isse Jummalale, kui need, kes surnust, rummalast ja kurjast innimestest, on ellawaks sanud, Jesusse õppetusse läbbi moistlikuks ja heaks innimesseks sanud.

8. Peatükkist.

Neid ei moisteta hukka, kes Jesusse Kristusse sees on, kes temma sanna uskwad ja temma meele pärrast ellawad. Kes ei käi lihha järrele, waid waimo, pühha waimo juhhatamise järrele.

Sest kui teie lihha järrele, kurjade himmude järrele wottate ellada; siis peate surrema, õnnetumaks sama; agga kui teie waimo ue meele läbbi, ihho teud wottate surretada, siis peate teie ellama. Sest ni mitto kui Jummalala waimo läbbi juhhatakse, needsinatsed on Jummalala lapsed.

Minna arwan, et sellesinnatse aia kannatamisest ep olle ühtegi wäart selle au wasto, mis melle peab ilmutadama.

Üks Jummal meie eest, kes woib meie wästo panna? kes omma ennese Poialege polle armo annud, waid on tedda meie teikide eest ärraannud, kuis ei peaks temma mitte ka sellesammaga meie teik armust andma?

Kes woib meid lahutada Kristusse armastusfest? willetsus ehk ahhastus, ehk takkakiusamine, ehk nälg ehk allastus, ehk hädda ehk mood? Selle teige sees same meie woimust kül, selle läbbi, kes meid on armastanud.

12. Peatükki st.

Sepärrast maenitsen minna teid, wennad, Jummal sure süddamelikko hallastusse läbbi, et teie annate ommad ihhud ellawaks, pühhaks ja Jummal melepärralisteks ohwriks, ilma laitmat- ta ja Jummal melepärrast ellades.

Se olgo teie moitiik Jummal tenistus.

Minna ütlen iggaühhele, kes teie seast on, et temma ei arwa ennast targemaks, suremaks ja parremaks, kui sünnib arwata; waid et iggaüks ennesest arwaks, nenda kui kohhus on arwata, sedda möda, kui Jummal iggaühhele usso mödro on jagganud.

Sest otsego meil ühhe ihho sees paljo liikmed on; agga teikil liikmettel ep olle ühtesuggust tööd: Nenda on meid paljo üks ihho Kristusse sees; agga iggaüks ennese kohhal olleme meie teine teise liikmed.

Armastus ärgo olgo mitte sallalik; hirm olgo teile kurja eest; hoidke sedda head takka.

Armastage teine teist ellaste kui wennad. Teine joudko teise ette auustamisega.

Ärge olge laisad ses, mis teie peate teggema; olge tullised waimus; pange oega tähhele.

Olge rõõmsad lotus'es, kannatlikkud ahha'stuses, jäge kindlaste palwesse.

Äitke need pühhad, kennel pudo on; püüdke heal meel woõraid wastowotta.

Õnnistage neid, kes teid takka kiusawad; õnnistage, ja ärge wanduge mitte.

Olge rõõmsad rõõmsadega, ja nutke nutjatega. Olge ühhomelelised teine teise wasto. Ärge noudke kõrki asjo, kuid heitke ennast allandikkude seltsi.

Ärge olge enneste melest moistlikkud, ennast täis.

Ärge makske ühhelegi kurja kurjaga; woudke häid asjo, keikide inimeste nähhes. Kui se woib olla, siis pidage teie inimestega rahho, ni paljo, kui teie polest sünnib.

Ärge makske isse kurja kätte, armad, waid andke maad Jummalale wihhale, sest kirjutud on: Minno pärralt on se kättemaksminne, minna tahhan kätte maksta, ütleb Issand. Kui nüüd sinno waenlasel nälg on, siis söda tedda, kui temmal janno on, siis joda tedda: sest kui sa sedda teed, siis koggud sinna tullisid süüsi temma Pea peale.

Tasfase melega ja heateggemistega sullatad sa omma wihamehhe kowwa süddant, et ta sulle jalle sõbraks saab.

Ärra anna ennast kurjast ärrawoita, kuid woida sinna kurja ärra heaga.

13. Peatükki.

Jgga hing heitko ennast üllematte alla, kellel keige üllem melewald on; sest üllemaid ep olle muido kui Jummalast; agga kes üllemad on, need on Jummalast seätud, meie heaks ja kaitsemisfeks. Kes nüüd üllematte wasto panneb, se panneb Jummalala seadmissse wasto; agga kes wastopannewad, need saatwad isseenneste peäle nuhtlust. Sest wallitsejad ei olle hirmuks heateggudele, waid kurjadele; agga kui sinna ei tahha selle üllema hirmo karta; siis te head, ja sinna saad kitust temmalt. Sest temma on Jummalala tener, sinno heaks; agga kui sa kurja teed, siis karda, sest ta ei kanna moõka, waimust nuhhelda, mitte ilmaasjata; sest temma on Jummalala tener, kättemaksija, nuhhelda sedda, kes kurja teeb.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allaheldate ei mitte ükspäinist nuhtlusse, waid ka süddame tunnistusse pärrast, et Jummal sedda on kasknud. Sepärrast makske ka maksjo; sest nemmad on Jummalala sullased, kes teie kaitsemisse, ning hea ja rahholisse põlwe eest murret kandwad.

Süis tasjuge müüd keikile, mis teie koshhus on: maksjo, kellele maksjo: tolli rahha, kellele tolli rahha: kartust, kellele kartust: au, kellele au, tulleb anda.

Argo olgo teil ühtegi wõlga ühhegiga, kuid et teie teine teist armastate, sest kes teist armastab, se on kasko täieste piddanud. Sest se: Sinna ei pea abbiellorikkuma: sinna ei pea mitte tapma; sinna ei pea mitte warrastama, sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama, waltetama; sinna ei pea mitte kurja himmustama, ja kui weel üks teine kask on, sedda pannekse sellesinnatse sanna siise ühte, se on selle tees: Sinna pead liggimesse armastama, kui ishiennast. Armastus ei te liggimesse kurja; siis on nüüd armastus kasko täitminne, piddaminne.

Ellagem aujaste kui päwa aial, ei mitte praßimisses egga liajomisses, ei mitte abbiello ärrateotamisses egga fimalusses, ei mitte ridus egga kaddedusses. Waid ehhitage ennast Jesusse Kristussega, noudte temma sarnatskks sama, ja ärge kandte lihha eest hoolt nenda, et kurjad ja ropapud himnud sest touswad.

14. 15. Peatükki.

Agga wotke tedda wasto, kes nõdder on uskus, kannatage sellega, kes nõrk on moistusses, ja ärge saatke tedda mitte kassipiddi mõtlema.

Kes sinna olled, et sa teise sullase peäle kohut moistad? Temma seisab ehk langes omma Issandale. Jummal on wägrew tedda finnitama.

Ehk meie ellame ehk meie sureme, siis olleme Issanda pärralt.

Iggauks meist peab isseennese eest Jummalale aris andma.

Noud-

Noudkem nüüd sedda takka, mis rahhüks ja parrandusseks teile issefeksis tarwis tulleb. Iggaüks meist olgo liggimesse melepärrast, temma heaks, se on parrandusseks.

* * *

Apostli Paulusse esimesest ramatust Korintusse linna rahwale kirjutud.

1. Peatükkist.

Jesus Kristus on meile Jummalast sanud tar-
kusseks, ja õigusseks, ja pühhitsemisseks, ja
lunnastamisseks.

3. Peatükkist.

Ekš teie ei tea, et teie Jummalal Tempel,
pühha kodda ollete, ja et Jummalal waim teie sees
ellab? Kui kegi Jummalal Templi ärrarikkub,
roppude himmude ja teggude läbbi, tedda tahhab Jum-
mal ärrarikkuda.

4. Peatükkist.

Kui Issand tulleb kohtomoistmisseks; siis ta
tõstab ka pimmedusse sallajad asjad päwa ette,
ja teeb ka süddamette nouud arwalikkus.

Kes teeb sinno ja teise wahhel wahhet? agga
mis on sul, mis sinna ei olle sanud Jummalal käest;
agga kui sa olled sedda sanud, mis ja siis kiitled,
otsekui ei olleks sa sedda mitte sanud?

6. Peatükkist.

Ekš teie ei tea et illekohtused ei pea Jumma-

la riki parrima? ärge eksiige mitte; ei horapidada-
jad, egga wõdra Jummalala teenrid, ei abbiello-
rikjad, egga sallaja roppud, egga poiste naerajad,
ei wargad, egga ahned, ei jodikkud, ei laittajad,
egga riisujad ei pea Jummalala riki parrima.

Ja teie ollite monningad seluggused; agga
teie ollete ärrapestud, teie ollete pühhitse ud, teie
ollete õigeks tehtud, Jõsanda Jeesusse nimme sees,
ja meie Jummalala waano labbi.

Et's teie ei tea, et teie ihhud Kristusse liik-
med on? pean minna siis Kristusse liikmed wot-
ma, ja neid hora liikmiks teggema? ärge sedda
sündko.

Wõggenege hora tõ eest; igga pat, mis in-
nimenne ial teeb, se on wäljaspidi ihho, agga kes
hora-tõõd teeb, se teeb patto omma ennese ihho
wasto.

Teie ollete kallid hinnaga õstetud; separrast
auustage Jummalat ommas ihhus ja ommas war-
mus, mis Jummalala parralt on.

7. Peatükki st.

Hora tõ eest hoidmisse parrast olgo iggaühhel
omma naene, ja iggalühhel naesel olgo omma mees.

Mees tehko omma naesel sedda melehead, mis
temma kohhus on, ja nendasammoti ka naene om-
ma mehhele.

Iggauks jägo se kutsmisse sisse, mis sees
temma on kutsutud. Olled sinna kui sullane orri,
kutsutud, siis ärre murrekse, sinnul on wähhem mur-
re

ja arroteggeminne Jummalala ees, kui sellel kes suurte sammu, wäggen ja rikkas on, ja kui sa omma kääga tööd teed, on sul kowwam terwidus, kui neil, kes laiskuses omma aega witawad.

10. Peatükki.

Ehk teie sõte ehk jote, ellit mis teie tete, sedda tehke keif Jummalala auuks.

Mõttelge sõmisses ja jomisses Jummalala peäle, kes sedda on lonud ja teile annud, kes teid ka on nenda lonud, et teile sest hea meel on, ja tännage Jummalat selle eest.

13. Peatükki.

Kui ma inimeste ja inglide keeltega räägin, agga mul ei olle armastus, se nou liggimesse heaks ja kasuks olla; siis olleksin minna üks wast, mis kummiseb, ja kelloke mis elliseb.

Armastus on pitka meelinne ja näitab omma heldust ülles, armatus ei olle kadde, ei te waltatust, mis läbbi teist wihhastakse, temma ei surustele. Temma ei näita ennast kurjaste, temma ei otsi üks päinis omma kasso teiste kahjoga, temma ei sa wihhaseks, temma ei mõtle kurja peäle.

Temmal ei olle rõmo üllekohtust, agga tõe pärrast, sest mis tõeste hea on, on temmal teistega rõõm. Temma sallib keif, ta usjub keif, ta lo dab keif, temma kannatab keif.

Armastus ei wõpsi ial ärra,

kui temmal ka on waewa näggemist teiste heaks.

Nüüd jääb usk, lotus, armastus, need kolm; agga surem neist on armastus. Noudke armastust takka,

15. Peatükkist.

Ärge eksiige mitte: kurjad kõnned rikkuvad head kõmbed ärra. Ärkage õiete ülles, ja ärge tehke mitte patto.

Sest monningad ei tea ühtegi Jummalast, sedda ürlen minna teile häbbiks.

Monni wottab õõlda: kuidas peawad surnud üllestouema? Nummal! mis sa külwad, ei se sa ellawaks, kui temma ei surre. Ja kui sa külwad, ei külwa sa sedda ihho, mis peab sündima, waid paljast iwwa, olgo nisso ehk teist suggu wilja. Ägga Jummal annab temmale ihho, nenda kui ta tahhab, ja iggaühhe seemnele omma ihho.

Nenda on ka surnutte üllestoueminne. Kaduwas põlwes külwatakse ihho, hukkaminnetata põlweks ärratakse sedda ülles. Auta külwatakse, auga ärratakse ülles.

Mõdrusses külwatakse, wäes ärratakse ülles. Üks lihhalik ihho külwatakse, üks waimolik ihho ärratakse ülles.

Sepärrast, mo armad wennad, olge kindlad, liikumatta, ja sage ikka täiemaks Jõsanda tõ sees, head õppimas ja teggemas, et teie teate, et teie tõ Jõsanda sees ei olle mitte üks tühhi assti, ei ja mitte ilma armo palkata.

16. Peatükkist.

Walwage, seiske uskus, olge kui mehhed, sage kangelõs. Keik teie asiad sündko armastusses.

* * *

Apost

Apostli Paulusse teiseft ramatusft Korintusse rahwale kirjotud.

4. 5. Peatükkiſt.

Meie willetsus, mis on silma pilkmisse ajaks, kui sedda iggawesse põlme wasto armatakse, ja ker-ge, sadab meile iggawest ja üpris wägga suurt au. Sest et meie mitte tähhele ei panne sedda mis nähta-
taw, waid mis näggematta on; sest nähtawad asiad on ajalikkud, agga näggematta asiad on iggawessesed.

Sest meie teame, kui meie maja mullane hõ-
ne mahhakistakse, et meil üks ello-asse on Jum-
mala käest, üks hone, mis ei olle kättega tehtud, ja on iggawenne taewas.

Meie peame keif arwalikkus sama, Kris-
tusse kohto järre ees, et iggauks peab sama sedda
mõda, kui ta ihhus, ses ajalikkusellus, on teinud,
olgo hea ehk kurri.

Jummal olli Kristusse sees, ja leppitas ma
ilma isse ennesaga ärra, ja ei arwand neile mitte
nende ülleastmisset süüks, ja temma on meie sisse
pannud ärraleppitamisse sanna. Sepärrast olle-
me nüüd käsſud Kristusse assemel, otsego
maenitſeks Jummal meie läbbi, siis pallume meie
nüüd Kristusse assemel: Andke ennast Jumma-
laga ärraleppitada. Sest temma on tedda, kes
ühhestki pattust ei teädnud, meie eest patto oh-
wriks teinud, et meie piddime Jummalaga õigus-
seks sama temma sees.

6. 7. Pe-

6. 7. Peatükki st.

Ugaa meie kui abbimehhed maenitseme teid ka, et teie Jummalale armo ei pea asjata wastot wotma, kui kurjad jääksite, olleks se ilmaasjata.

Arge weddage mitte woõras ikkes uskumatta rahwaga; sest mis on õigusel teggemist üllekohtoga? mis on walgusel teggemist pimmedusega. Sepärrast minge nende seast ärra, ja lahutage ennast, ütleb Jssand, ja arge puduge mitte waimolikko rojase ehk patto külge, siis tahhan minna teid sisse wotta. Ja ma tahhan teile Jssaks olla, ja teie peate mulle poegekse ja tütrekse ollema, ütleb keige wäggewam Jssand.

Et meil niüd nisuggused tootused on, minno armad, siis tehkem ennast keigest lihha ja waimo rojussest puhtaks, ja lõppetagem sedda pühhitsemist Jummalale kartusse sees.

13. Peatükki st.

Mis muud, wennad, olge rõõmsad, sage ikka parremaks, wotke maenitsust, olge ühhomeelised, piddage rahho, kül se armastusse ja rahho Jummal on siis teiega.

* * *

Apostli Paulusse ramatust
Kalatia rahwale kirjutud.

5. Peatükki st.

Kristusse Jssusse sees ei maksa mu, kui se
usk

ust, mis Jummalala ja liggimesse armastusse, ehk pühha ja Jummalala kartlikko ello läbbi teggew on.

Kuit se kass saab täis ühhes sannas selle sees: sinna pead omma liggimest armastama, kui isseennast.

Agga kui teie isseeskiis purrelete, ja teine teist sõte, siis katske, et teid teine teisest ärra ei neelta.

Agga minna ütlen: Käige Waimus, ellage Jesusse õppetusse järrele, siis ei te teie mitte lihha himmude järrele. Sest lihha himmustab Waimo wasto, ja Waim lihha wasto; agga needsinna sed on teme teise wasto, et teie sedda mitte ei te, mis teie ial tahhate.

Agga awalikkud on lihha teud, mis on needsinna sed: abbtellorikminne, horus, rojus, kimalus, woõra Jummalala tenistus, waen. riud, kadde wiha, wihaastellemis sed, riiolemis sed, lahkumis sed, seggased õppetus sed, kaddeus, tapmis sed, liigjominne, prassiminne, ja mis nende sarnas sed on, mis minna teile enne ütlen. nenda kui minna ka enne ollen ütelnud, et need kes nisuggust tewad, ei pea Jummalala riki pärrima.

Agga Waimo kasso, kui innimenne pühha Waimo juhhatamis se järrel temma sanna sees ellab, on armastus, rõõm, rahho, pitkmeel, heldus, headus, truus, tassandus, kassinus.

Agga kes Kristus se pärrast on, need on omma lihha risti lõnud ihhaldamiste ja himmudega, woitwad furjad himmud ärra.

Kui meie waimus ellame, parremad tundmist ja moistaustit janud, siis käigem ka Waimus, ellagem ja tehkem ka se järrele.

Urge olgem tühja au peäle ahnet, teine teist ärritades, ja teine teist kaetsedes.

6. Peatükki.

Wennad, kui innimenne ka ühhe eksitusse sisse sattuks, siis parrandage nisuggust jälle räsase Waimoga, kes teie Waimolikkuud, moistolikkuud ja head ollete, ja wata hästi isitiennese peäle, et sind ka ei kiusata, matle et sinnu! ka nõdrused ja wiggadused on. Kandke teine teise koormad, ja nenda täitke Kristusse käske.

Sest kui kegi mõtleb ennast middagi ollewad, kui temma ühtegi ep olle, se pettab ennast omma mõttega. Agga iggäiks näitko omma teggo laimatta ollewad, ja siis on temmal ennesest ükspäinis kiitlemist, ja ei mitte teisest, ennast paljo parremat arwades kui teist. Sest iggäiks peab omma koorma kandma.

Agga kedda õppetakse sannaga, se jaggago leit head sellele, kes tedda õppetab.

Urge eksige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilkada; sest mis innimenne ial külwab, sedda temma ka leitab. Sest kes omma lihha peäle külwab, kurjade himmude järrel ellab, se leitab lihhasi hukkatust; agga kes Waimo peäle külwab, pühha Waimo juhhatamise järrel ellab, se leitab waimust iggawest ello.

Agga kui meie head teme, siis ärge tuddigem mitte ärra, sest meie peame ommal aial leikama, kui meie järrele ei anna.

Sepärrast nüüd, et meis ajalif armo aega on, tehkem head teikile, agga teigeennamiste neile, kes meiega ühhes uskus on.

* * * * *

Apostli Paulusse ramatust Ewesusse linna rahwale kirjoutud.

4. Peatükki st.

Sepärrast ütlen minna, ja tunnistan Issanda sees, et teie ei pea enam nenda käima, kui muudke pagganad käivad, omma tühja mele sees: kes ommas meles pinnedaks sanud, ja on kangel Jummalala ellust ärra, se rummalusse pärrast, mis nende sees on, nende süddame kowwadusse pärrast: kes pärrast sedda, kui nemmad tuimaks läinud, isseennast on ärraannud kimalusse peäle, teik rojust ahneste teha.

Agga teie ep olle Kristust mitte nenda õppinud; sest teie ollete tedda kuulsud, ja temma läbbi õppetud otse nenda, kui tõdde on Jesusse sees, et teie enneste peält peate ärrahetma endise ellu polest sedda wanna innimest, kedda rikkutakse pettusse himmude läbbi. Kurjad himmud on pettised, sest et nemmad rõmo ja õnne tootawad, agga kurvastust ning õnnetust andwad, kui nemmad on lõppetud. Agga

et teie peate ues sama, omma meele wainus, ja enneste peale wotma sedda uut innimest, kes Jummal sarnatseks on lodud, tõssise õigusse ja pühhitsusse sees.

Sepärrast jätke mahha wallet, ja räfige töt iggaüks omma liggimessega, sest et meie olleme teine teise liikmed.

Olge wihsased kes üllemaad ja wannemad on, peawad omma allamatte ja laste kurja teggude peale wihsased ollema, ja sedda kurja keigel wisil ärrakeelma, ni sugune wihsa tulleb armastussest, ja on pühha wihsa, agga ärge tehke mitte patto. Ärge laste päwaloja minna omma wihsastamisse ülle, ja ärge andke maad kurratile.

Kes warrastanud on, se ärge warrastago mitte ennam, waid tehko enneminne tõõd, ja saatko kättega head, et temmal olleks sellele jagada, kannel tarwis on.

Ärge laske ei ühtegi nurjatumat sanna ommast suust wäljamina, kuid se, mis hea on parrandamisefks, kui tarwis on, et se armo annab, neile, kes sedda kuulwad.

Keik wihsastus ja tulline wihsa, ja wihsa, ja karrin, ja teotaminne sago kargel teitest ärra keige kurjussega.

Ägga olge teine teise wasto helbed, südamest halledad, ja andke teine teisele andeks, nenda kui ka Jummal Kristusse sees teile on andeks annud.

6. Peatükfist.

Süis olge nüüd Jummalala järrel káiab, kui armad lapsed, ja káiige armastusse sees, nenda kui Kristus meid on armastanud, ja on isseen-
nast meie eest ärraannud.

Agga horajaht ja feik rojastus ehk ahnus olgo nimmetamatta teie seas, nenda kui pühhadele sünnib. Ja häbbematta rõ ja jölle kõnne, ehk nalja heitminne, mis ei sünni, waid enneminne tännamist olgo teie seas. Sest sedda teate teie, et ei ühhelgi horapiddajal, egga roppul, egga ahnel, kes on woõra Jummalala tener, ex olle pär-
rimist Kristusse ja Jummalala rikis. Ükski ärgo petko teid tühja sannadega, sest nende asjade pär-
rast tulled Jummalala wiha, sanna kuulmatta laste peäle. Sepärrast ärge sage mitte nende selt-
simehhiks.

Argo olgo teil teggemist pimmedusse siggi-
matta teggudega, agga nomige neid enneminne. Sest mis neist sallaja sünnib, on ka häbbi ütteldes.

Urka ülles, kes ja maggad waimolikkult, ja touse ülles surrust, pattusest ellust; süis wottab Kris-
tus sind walguštada.

Sepärrast katske, kuida teie diete hästi el-
late, ei mitte kui rummalad, waid kui taraad. Ja piddage aega kalliks, mil teie weel wolte head
tehha, sest need päwad on pahhad. Sepärrast
ärge olge rummalad, waid moisske, õppige ja mõt-
telge järrele, mis Issanda tahtminne on. Ja är-
ge

ge joge ennast täis wina, kusi üks õnneto ello tul-
leb, waid sage täis waimo, orsige waimolikko rõmo,
se jääb ikka. Ja tännage ikka keikide asjade eest,
Jummalat ja Issa, meie Issanda Jesusse Kris-
tusse nimmel, ja olge allandikkud teine teise was-
to, Jummalala kartusse sees.

Apostli Paulusse ramatus

Wilippi linna rahwale kirjutud.

I. Peatükki st.

Ma tännan omma Jummalat, ni saggedašte,
kui minna teie peäle mõtlen, kes minna igga kord
keiges ommas palwes teie keikide eest rõmoga pal-
wet teen; teie osasamisse parrast armo õppetus-
sest, esimessest päwast, siit sadik. Ja ollen se peä-
le julge, et se, kes teie sees on alganud sedda head
tööd, ka sedda lõppetab Jesusse Kristusse päwani.

Nenda kui se ka minno kōhhus on, sedda
teist keikist mõttelda, separrast et teie ollete mo-
süddames. Ja sedda pallun minna, et teie ar-
mastus, weel enam ja enam rohkemaks saaks
moistmiseses, ja keiges tundmiseses, et teie woiksite
läbbi katsuda, mis ühte ei sünni, et teie olleksite
selged, ja teisi ei pahhanda Kristusse päwast sa-
dik, täidetud õigusse kassoga, mis Jesusse Kris-
tusse läbbi tulleb, Jummalala auuks ja Kitusseks.

2. Pea-

2. Peatükkiſt.

Kui nüüd mingisuggune maenitsus Kristusſes, kui mingisuggune armastusse rõmustamine, kui mingi ſuggune Waimo õsſasaminne, kui mingisuggune süddamelik hallastus ja ärras meel teil on; Siis täitke minno rõmo, et teie wottakſite ühhemeleliſſed olla, ja ühtſuggu armastuſt pidada, kui üks hing ja ühes mees.

Urge tehke ühtegi ei rio egga tühja au pärraſt; waid arwage allandusse läbbi, teine teiſt üllemaks kui iſſeennast.

Urgo wadago ükski ükspäinis ſe peäle, miſ temma omma kaſſuks tulles, waid iggaüks wadago ka ſe peäle, miſ teiſte kaſſuks tulles. Seſt ſeſammaſuggune meel olgo teie ſees, miſ Jeſuſſe Kristusſe ſees ka olli.

3. Peatükkiſt.

Õeſte minna arwan teik kaſjuks, alwaks, minno Jſſanda Jeſuſſe Kristusſe wägga kalli tundmiſſe waſto.

Ei mitte et ma olleſſin ſedda jo kätte ſanud, ehk et ma olleſſin jo täieſte walmiſtud, agga ma nouan ſedda takka. Minna kiuſan ette ſeätud märki pole, ülleweltſe Jummalala kütſmiſſe woidoſanni pole, Kristusſe Jeſuſſe ſees.

Räige minno järrel, wennad, ja wadage nende peäle, keſ nenda käiwad, kui meie teile märgiks olleme.

Seft mitto käiwad, ellawad, kellest ma teile sagedaste ollen ütelnud; agga nüüd ütlen minna ka nuttes, neid Kristusse risti waonlased olewad, kelle ots on hukatus, kelle Jummal on se köht, ja kelle au on nende häbbi sees, kes ükspäinis ma peälled asjad nõudwad.

Agga meie ellaminne on taewas, taewa pole pöördud, kust meie ka otame Ünnisteggiat Jesandad Jesust Kristust, kes meie alwa ihho tahhad muta, et se temma ärraselletud ihho sarnatseks peab sama, sedda wägge möda, misga temma ka keik asjad woib ennese alla heita.

4. Peatükist.

Olge ikka rõõmsad Jesandas, Jummalaka heldust ja heateggemissi meles piddades; ta ütlen minna: olge rõõmsad.

Teie järrele andminne sago tutwaks keikile innimestele: Jesand on liggi omma armo ja abbiga. Urge murretsege ühtegi; waid laske keikis ommad pallumissed pahwe ja õhkamisese läbbi tännoga Jummalale teada sada. Siis Jummalaka rahho, mis üllem on, kui keik moistus, hoiab teie siidbamed ja teie meled Kristusse Jesusse sees.

Mis muud, wennad, mis tõssine on, mis aus, mis õige, mis kassin, mis löbbus: mis hea on kuulda, kui üks hea kombe, ja mis kitusse wäärt on, se peäle möttelge.

Mis teie ka ollete kuulnud ja õppinud ja sanud ja näinud minust, sedda tehke: ja se rahho Jummal on siis teiega. Apostli

Apostli Paulusse ramatust Kolossusse rahwale kirjutud.

3. Peatütkist.

Ehitage ennast kui Jummalat ärrawallitsetud, pühhad ja armastud, süddamelikko hallastussega, heldussega, allandussega, tassandussega, pirkamelega. Kannatage teine teisele, ja andke andeks teine teisele, kui kellelgi on middagi kaebamist teise peäle; kui Kristus teile ka on andeks annud, nenda tehke ka teie. Kristusse sanna ellago rohkeste teie sees.

Naesed kuulge omma meeste sanna, nenda kui kohhus on Jhsanda sees. Mehed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihhaseks nende wasto.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna keige asjade sees, mis ep olle Jummalat kässo wasto; sest se on Jhsanda melepärrast. Jhsad, ärge äriritage mitte omma lapsi, moistmatta wihha ja ilmaaego nuhtlusse läbbi, et nemmad meelt ärra ei heida.

Sullased, kuulge keikis asjus, mis ep olle otse kohho Jummalat kässo wasto, nende sanna, kes teie Jhsandad on, ei mitte silmakirjaks, kui need, kes innimeste melepärrast püüdwad olla, waid waggaga süddamega, Jummalat kartes. Ja kett, mis teie ial wottate tehha, sedda tehke süddamest, nenda kui Jhsandale, ja ei mitte ükspäinis innimestele; ja teadke, et teie Jhsanda käest parrandusse

Palta peate jama, ſei teie teinute Iſſandat Kriſtu: Nagga keſ üllekohto teeb, peab ennese kätte sama, miſ ta on üllekohto teinud, ja ſiin ei peta luggu, ei ühheſtki ennam kui teiſeſt.

Iſſandad, tehke ſedda ſullaſtele, miſ õige ja kohtuſ on, ja teadke et ka teil Iſſand on taewas.

* * *

Apoſtli Pauluſſe I. Namatuſt Theſſalonika rahwale Kirjotud.

4. Peatükkiſt.

Wennad, meie pallume ja maenitſeme teid, Iſſanda Jeſuſſe ſees, nenda kui teie ollete meie kääſt ſanud ſedda, mil wiſil teie peate ellama, ja Jum-mala melepärraſt ollema, et teie weel täiemakſ ſate.

Seſt ſe on Jummalatähtmine, teie pühhiſeminne, et teie ehnaſt hoiate hora elio eeſt; et ig-gaüks teie ſeaſt teakſ omma aſija, ihho, hoida pühhiſemisse ja au ſees; ei mitte himmo tõwweſ, nenda kui pagganadke, keſ Jummalat ei tunne; et ükſki ei te üllekohto, egga petta omma wenda ſeſinnatſe aſija ſeeſt, ſepärraſt et Iſſand on kätte-makſja keige nendefinnatſe aſjade pärraſt, nenda kui meiegi teile olleme enne ütelnud ning tunniſ-tanud. Seſt Jummalapõlle meid mitte kutsu-nud rojuſſekſ, waid pühhiſemiſſekſ.

Nagga meie maenitſeme teid wennad, et teie wottaſite täiemakſ minna, keige hea kombede ſees;

Ja nouda waiksed olla ja omma tehha, ja omma ennašte kättega tööd tehha, nenda kut meie teid olleme kasknud, et teil ühtegi ei läh-hä tarwis küsida teiste käest.

Meie pallume teid: maenitsege neid, kes ep olle wisi pärrast, rõmustage arrad, aitke nõdrad, olge pitka melega keikide wasto. Katske et üks-ki kurja kurjaga ühhelegi ei maksa, waid noudke ikka sedda head takka, ni hästi issekestes, kut keikide wasto.

Olge ikka rõõmsad. Palluge lõpmatta Jummalat. Tännage keige asja sees, sest se on Jummalatahtminne. Katske keik läbbi; pid dage kinni mis hea on. Hoidke ennast keige se eest, mis näitab kurja ollewad.

Algga se rahho Jummal isse pühhitsego teid läbbi ja läbbi, ja keik, mis teil on, waim ja hing ja ihho, sago hoitud ilmalaitmatta meie Jhesanda Jესuse Kristuse tullemiseses.

Apostli Pauluse teisest ramatust Thessalonika rahwale kirjutud.

3. Peatükki st.

Siis kui meie teie jures ollime, kasksimme meie teitid sedda, et kes ei tahha tööd tehha, se ei peage mitte sõma.

Sest meie kuleme, et monningad teie seas,
 £ 5 ilma

ilma hea wisita ellawad, ja ei te mitte tööb, waid aiawad tübjad asjad takka. Alga nisuggusid käsime ja maenitsemme meie Jhesanda Jhesuse Kristuse läbbi, et nemmad waitfel wisil tööb tehhes, omma ennaste leiba peawad söma.

* * *

Apostli Pauluse esimesest ramatust õppetajale Timoteussele kirjutud.

1. Peatükki.

Ustaw on se sanna ja keige wastowotmise wäärt, et Kristus Jeesus ma ilma sisse on tulnud, pattused õnsaks teggema.

2. Peatükki.

Minna maenitsem keige esite, et peab tehtama pallumisii, palwesid, pallumisii teiste eest, ja tännamisii keikide innimeste eest, Kuningatte ja keikide eest, kellel keigeüllem melewald on, et meie rahholist ja waitlist ello woiksime ellada keige Jummalakartuse ja ausa ello sees. Seest se on hea, ja armas Jummal meie õnnisteggia melest, kes tahhab et keik innimesed peawad õnsaks sanna, ja tõetundmissele tullesma.

4. Peatükki.

Jummal on roga lonnd, usklikkuise ja neile kes töt tundwad tännoga wastowotta. Seest keik Jummal loom on hea, ja ühtegi ep olle kõlwato, mis tännoga wasto woetakse. Seest sedda pühhitsetakse Jummal sanna ja palwe läbbi. Op.

Õppetä isseennast ikka peäle Jummalat kart-
ma. Jummalakartus sadab keikile asjadele ka-
so, ja sellel on sellesinnatse ja tulleva ello tootus.
Ustaw on se sanna, ja keige wastowotmisse
wäärt.

5. Peatükkist.

Kui kegi enneje ommade, keige ennamište
koddakondste eest ei kanna murret, se on usko är-
rasalغانud, ja on kurjem kui üks uskmatta inni-
menne.

6. Peatükkist.

Sullased, ni mitto neid ikke al on, need
piddago ommad isсандad keige auustusse wäärt,
et Jummalala nimmi ja õppetus ei sa teotud.

Agga kellel usklikkud Isсандad on, need är-
go põlgago neid sepärrast, et nemmad wennad on,
woid tenigo neid weel ennami, sest et nemmad
usklikkud ja armsad on, ja sullaste head teggemist
hästi wastowõtwad. Sedda õppetä ja maenitse.

Jummalakartus on suur kasso, kui meie
ommaga rahhul olleme. Sest meie ep olle ühtegi
ilmale tonud, awalik on, et meie middagi ei
wot ma ilmast ärrawia. Agga kui meil peatoidust
ja ihho kattet on, siis peame sega rahhul ollema.

Agga kes tahtwad rikkaks sada, need lange-
wad tiusatusse ja kōie sisse, ja mitme rummala
ja kahjoteggewa hinno sisse, need wautawad in-
nimesed alla, hukkasamisse ja ärrarikmisse sisse.
Sest rahha ahnus on keikide kurja asjade juur,
mis

mis monninaad on püüdnud, ja ussust ärraeksinud, ja on issennast paljo walloga läbbipistnud. Agga sinna, oh Jummalä innimenne! pöggene se eest ärra: agga noua takka digust, Jummalä kartust, usko, armastust, kannatust, tassandust.

Kässi neid, kes rikkad sešsinnatses maailmas, et nemmad ei pea surelissed ollema, egga kadduwa rikkusse peäle lootma, waid ellawa Jummalä peäle, kes meile keif rohkestē annab tarwidusses: et nemmad peawad head teggema, ja hea teggude sees rikkaks sama, heal meel andma ja teistele jaggama, ja ennastele warrandust kogguma heaks allusses tullewa peäle, et nemmad iggawest ello woiksid kätte sada.

* * *

Apostli Paulusse teisest ramatust Timoteussele kirjotud.

I. 2. Peatükkišt.

Ma tean, kedda ma ollen usknuđ, ja ollen se peäle julge, et ta wäggew on, minno tallele pandud warra hoidma selle tullemisse päwani.

Jummalä rata seisab kindlastē, ja temmal on sešinnane pitseri märk: Issand tunneb neid, kes temma ommakšed on, ja sešt üllekohtust tagganego iggawiks, kes Kristusse nimme nimmetab, kes töššine risti innimenne tahhab olla.

3. Pea

3. Peatükkist.

Agga se olgo julle teäda, et wiimsil päiwil hirmsad aiad peawad ollema. Sest siis on innimesesed, kes isseennesest palju luggu piddawad, kes rahha ahned, hooplikkud, surelisesed, teotajad, wannematte sanna põlgjad, tännamatra, pühhitsematta on, kes ommakšid ei armasta, lep-pitusse rikjad, laitjad, praššjad, waljud, kes head ei armasta, pettijed ärraandjad, kes on äkkirise melega, uhked, kes lihha himmuw ennami armastawad, kui Jummalat, kellel on Jummalat kar-tusse näggo, agga selle wägge salgawad nemmad ärra. Ja neist lahku.

Agga sinna ja selle sisse, mis sa olled õppi-nud, ja sest märko sanud. Ja et sinna lapses-t sadik pühhad kirjad tunned, need woiwad sind targaks tehha õnnistusseks usso läbbi, mis Kris-tusse sees on. Keik pühha kirri on Jummalast sisse antud, ja sadad kasso õppetusseks, nomi-misukseks, parrandamisukseks, juhhatamisukseks, mis õigusse on, et üks Jummalat innimenne woiks täieste kõlbolinne, ja keige hea tõle täieste wal-mistud olla.

* * *

Apostli Paulusse ramatusst Titussele

Kreta sare õppetajale kir jotud.

I. 2. Peatükkist.

Puhhastele on kül keik asjad puhtad, agga ro-jastele

jästele, ja neile, kes uskumatta on, polle ühtegi puhhas, waid rojane on ni hästi nende meel, kui siidame tunnistus. Nemmad tunnistawad üles, et nemmad Jummalat tundwad, agga tegudega salgawad nemmad sedda ärra; sest nemmad on Jumjala melest hirmsad, ja ei tule sanna, ja on keige hea tõle kõlwatumad.

Ugga sinna rāgi sedda, mis sünnib terwe õppetuse järrele.

Et wannad mehhed peawad ollema kašsinad, ausad, moislikkud, terwed uskus, armastuses, ja kannatuses.

Selsammal kombel peawad wannad naesed ollema ommas ridis, nenda kui pühhade kohhus on, ei mitte teotajad, ei mitte, kes paljo wina laffuwad, waid kes head õppetawad; et nemmad nored naesed wotwad moislikkult õppetada, et nemmad peawad ommad mehhed armastama, lapsed armastama, moislikkud ollema, kašsinad, majapidajad, head, omma meeste sannakuuljad, et Jumjala sanna ei saaks teotud.

Nendasammoti maentse nored mehhed, et nemmad peawad moislikkud ollema.

Keikipiddi näita isfennast ülles hea tegude märgiks, ja õppetades olle selge ja ausa wiisiga.

Sullased käesi omma ennaste isfandatte sanna kuulda, keikis asjus nende melepärrast olla, ja et nemmad ei hauku wasto, ja ühtegi kõrwale ei sada, waid et nemmad keik head truust üllesnäitwad,

wad, et nemmad Jummalala meie õnnisteggia õp-
petussele keikipiddi woiksid illo tehha.

Sest Jummalala arm, mis õnnistust sadab,
on ilmunud keikile innimestele, ja juhhatab meid,
et meie peame ärrasalgama, mahhajatma, jummalala-
kartmatta ello, ja ilmalikkud himmud, ja peame
moistlikkult, ja õiete ja jummalakartlikkult ellama
sesinnatses ma-ilmas, ja ootma sedda õnnist lo-
tust, ja se sure Jummalala ja meie õnnisteggia Je-
susse Kristusse au ilmunist; kes issennast meie
eest on annud, et ta meid piddi ärralunnastama
keigest üllekohtust, ja puhhastama ennesele issi-
rahwaks, mis ussin on hea tõle. Sedda rägi ja
maenitje ja nomi keige kinnitamisega.

* * *

Alpostli Peetrusse esimesesest ramatust
keige usklikkude heaks kirjotud.

I. 2. Peatükki st.

Urge wotke mitte nende endiste himmude
wiisi järrele ellada, kui teie ommas runmalustes
ollite; waid nenda kui se, kes teid on kutsnud püh-
ha on, sage ka teie pühhaks keige omma ello sees,
sest et kirjotud on: Olge pühhad, sest minna ol-
len pühha.

Ja kui teie tedda Jõsaks hüate, kes ilma in-
nimesse luggu piddamatta ko hur moistab igga-
ühhe teo järrele, siis ellage Jummalala Kartusses,
kunni

Kunni teie siin ellate kui majalissed. Kes teie ollete ueste sündinud ei mitte kadduwast, waid hukkaminnematta seemnest, ellawa Jummalala sanna läbbi, mis ka iggaweste jääb.

Siis pange nüüd mahha keik kurjust, ja keik pettust, ja kawwalusset, ja kaddedusset, ja keik kelekandmisset, ja himmustage otsego praego sündinud lapsokessed, sedda Jummalala sanna selget pima, et teie selle läbbi woite kaswada. Armad! minna maenitsen teid kui majalissed ja wõõrad, et teie ennast hoiate lihhalikko himmude eest, mis hinge wasto söddiwad.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla Jõsanda pärrast, olgo Kuninga kui üllema alla, ellik pealikude, kui nende alla, kes temmast on läkitud, kurjateggiattele kül nuhtlusseks, agga heateggiattele kitusseks. Auustage keiki, armastage wende, kartke Jummalat, auustage Kuningast.

Teie sullased, kuulge keige kartussega omma Jõsandatte sanna, ei mitte ükspäinis heade sanna, kes järrele andwad, waid ka nende tiggedatte sanna, kes waljud on. Sest se on arm, kui kegi südame tunnistusse pärrast Jummalala ees keik kurwastust heaks wottab, ja üllekohhut kannatab. Sest mis kitus on se, kui teid sü pärrast peksetakse, ja teie nenda kannatlikkud ollete? agga kui teie head tehhes, ja kurja nähhes, kannatate, se on arm Jummalala jures. Sest seks ollete teie kirsutud,

et ka Kristus on teie eest kannatanud, ja teile tähte jätnud, et teie peate temma jälgede sees käima, kes ei olle patto teinud, ja kelle suust polle peitust leitud; kes ei sõimand wasto, kui tedda sõimati, kes ei ähwardand, kui ta kannatas, waid andis selle Jummalale hõlks, kes õiete kõhnut mõistab, siis ei mitte Jummalale nuhtlust takkakiusajatte peäle palludes, waid ta pallu: Issa anna neile andeks, sest nemmad ei tea mis nemmad tewad

Kes meie pattud isje on kannud ommas ihhus üles pu peäle, et meie piddime pattust ärrasama, ja õigusetele ellama, kelle wermede läbbi teie ollete terveks sanud. Sest teie ollite kui efsiad lambad; agga nüüd ollete teie pöördud, omma hinge karjatse ja üllewaatja pole.

3. Peatükki.

Kes ello tahhad armastada ja häid päiwi nähha, se watgistago omma keelt kurja eest, ja ommad mofkad kawwalust räkumast. Temma pöörgo ennast kurjast ärra, ja tehko head, temma otsigo rahho, ja noudko sedda takka.

Sest Issanda silmad watawad õigede peäle, ja temma kõrwad kuulwad nende pallumist, agga Issanda palle on wasto neid, kes kurja tewad. Ja kes on, kes teile peaks kurja teggema, kui teie head takkanouate? Ja kui teie ka peaksite kannatama õigusse pärrast, siis ollete teie õnsad; agga ärge kartke nende hirno, ja ärge ehmatage wägga ärra. Agga pühhitsege Issandat Jummalat,

kelle woimusse al ka teie taffakiusajad on, omma süd-
damette sees.

4. Peatükki st.

Sedda möda kui iggäuks on armo- andi sa-
nub, nenda aitage teine teist sellega, kui Jumma-
la monnesarnatse armo head majapidajad.

Minno armad, ärge pange sedda pallawat
risti willetsust, mis teile juhtub, mitte woõraks, mis
teile kiusatus seks juhtub, otsego juhtuks teile üks
woõras asst; waid nenda kui teil Kristusse kan-
natamisest oõsa on, nenda olge rõõmsad, et teie
ka temma au ilmunisses sure rõõmoga woite rõõm-
sad olla. Agga ärge kannatago ei ükski teie seast
kui tapja, ehk kui warras, ehk kurjateggia, ehk
kui se, kes teiste asjade kulaja on; waid kui tem-
ma kui risti-innimenne kannatab, niisuggust willet-
sust, mis temma ep olle omma kurjateggude ehk hole-
tusse läbbi ennese peäle saatnud; siis ärge häbbene-
go temma mitte, waid ta auustago Jummalat
se polest.

5. Peatükki st.

Teie nored olge wannematte wasto allan-
dikkud, agga keif olge teine teise wasto allandik-
kud, ja ehhitage ennast seestpidi allandikko mele-
ga; sest Jummal panned sureliste wasto, agga
allandikkuike annab temma omma armo.

Sis allandage ennast nüüd Jummalala wäg-
gewa kae alla, worke keif heaks, mis Jummal teiega
teeb, ja kuidas temma teie asjad seab, et temma teid
woiks

woiks üllendada õigel aial. Heitke keik omma
murret temma peäle, sest Ta murretseb teie eest.

* * * * *
* * * * *

Apostli Peetrusse teifest ramatust keige usklikele heats kirjutud.

I. Peatükki st.

Randke keikipiddi hoolt, ja näitke üles ommas
uskus head kindlat noud, ja wäggewas nouus
tundmist, ja tundmisses kassinust, ja kassinus-
ses kannatust, ja kannatusses Jummalakartust,
ja Jummalakartusses wendade-armastamist ja
wendade armastamisses armastust keikide wasto.
Sest kui teil need asjad on, ja need rohkesti teie
jures on, siis ei jätta need teid mitte laisaks egga
sugguta meie Issandat Jesust Kristust tundmast.
Agga kelle jures neid ei olle, se on waimolikkult
pimme, ja ei nä mitte kaugele, ja on unnusta-
nud omma endiste pattude puhkastamist.

Sepärrast, wennad, olge sedda ussinamad
omma kutsmist ja ärrawallitsemist kinnitama, sest
kui teie sedda tere, siis ei kommista teie ial. Sest
nenda antakse teile rohkesti sedda sisse-minnemist
meie Issanda ja Onnisreggia Jesusse Kristusse
iggawesse kuningriigi sisse.

3. Peatükki st.

Jummal on pitkamelega meie wasto, ja ei
M 2 tabha

tahha mitte, et monned peawad huffaminnema, waid et keif peawad mele-parrandamist kätte sama.

Et nüüd se ma-ilm peab ärralõpma, misfugugused teie siis peate ollema keiges pühhas ellus ja Jummalakartuses. Agga meie otame ued taewad, ja uut maad temma tootusse järrele, kus õigus sees ellab. Sepärrast, mo armad, et teie sedda otate, siis katske hästi, et teid temmast ilma wiggata ja laitmatta rahho sees leitakse.

Hoidke ennast, et teid üleannerud rahwa efsituisse läbbi ühtlase efsituisse sisse ei sadeta, ja et teie ärra ei lange ommast kinnitusest. Agga kaswage meie Issanda ja Onnisteggia Jesusse Kristusse armus ja tundmiseses. Sellesammale olgo au, ni hästi nüüd, kui iggawesjel ial. Amen.

Apostli Joannesse esimesest ramatust keige usklikude heaks kirjutud.

I. Peatükki st.

Kui meie walgusse sees, Jesusse õppetusse järrele, káme, nenda kui temma isse walgusses on, siis on meil issekeskes ossa, ja Jesusse Kristusse temma poia werri teeb meid puhtaks keigest pattust. Kui meie ei ütse ennesel patto ollewad, siis petame meie isseennast, ja tõdde ep olle mitte meie sees. Kui meie ommad pattud tunnistame, siis on Jummal ustaw ja õige, et ta meile pattud andeks annab, ja teeb meid puhtaks keigest ülleohtust.

2. Peatükki st.

Minno lapsoksesed, sedda kirjotan minna teile, et teie mitte ei pea patto tegaema, ja kui kegi on patto teinud, agga sedda kahhetseb ja mahhajättab; siis on meil eestkostja Jõia jures, Jesus Kristus, kes õige on. Ja temma on ärraleppitaminne meie pattude eest. Ja sest tunneme meie, et meie tedda olleme tunnud ning temma lunnastamisest os-
sa ja kas'o sanud, kui meie temma kässofannad peame. Kes ütleb: minna tunnen tedda, ollen risti-
innimenne ja ei pea mitte temma kässofanno, se on wallelif, ja selle sees ei olle mitte tõdde.

Urge armastage mitte liaste ma- ilma, egga sedda, mis ma- ilmas on; kui kegi ma- ilma en-
nam kui kohhus on armastab, selle sees ei olle mitte taewase Jõia armastus. Sest keif, mis ma- il-
mas on, lihha himmo, ja silma himmo, ja ello kõrkus, ei olle mitte Jõlast, waid se on ma- il-
mast. Ja ma- ilm lähhäb hukka, ja temma him-
mo, agga kes Jummalala tahtmist teeb, se jääb ig-
gaweste, saab iggaweste õnsaks.

3. Peatükki st.

Lapsoksesed, är'o ükski teid eestitago; kes õigust teeb, se on õige, nenda kui temma, Jesus Kristus, õige on. Kes meel patto teeb, se on kurratist, sest kurrat teeb patto algmisest; seks on Jummalala poeg arwalikkus sanud, et temma kurrati teud, patto, pididi ärrarikkuma.

Sest näitse, kes Jummalala lapsed, ja kes

Kurrati lapsed on: ei ürti, kes õigust ei te, ei olle Jummalast ueste sündinud Jummalalaps, egga se, kes omma wenda ei armasta.

Ses olleme meie sedda Jeesuse armastust tunnud, et temma omma ello meie eest on jätnud, ja meie peame ka ello wendade eest jätna, kui meie kutsimane ja liggimesse õnnistus sedda küsib.

Ugga kel ma ilma pea toidust on, ja näab ommal wennal middagi tarwis ollewad, ja panneb omma süddame temma eest finni, kuidas jääb Jummalal armastus temma sisse? Minno lapses kesed, ärge armastagem mitte ükspäinis jannaga, egga kelega, waid teoga ja tõega.

Mo armad, kui meie südda meid hukka ei moista, siis on meil julgus Jummalal pole. Ja mis meie ial pallume, sedda same meie temmalt, sest meie peame temma kässofannad, ja teme, mis temma melepärrast on.

4. Peatükki st.

Jummal on armastus, ja kes armastusse sees jääb, se jääb Jummalal sees, ja Jummal temma sees. Armastagem tedda, sest temma on meid enne armastanud.

Kui keige ütleb: ma armastan Jummalat, ja wihtab omma wenda, se on wallelik. Ja se si mane kässo sanna on meile temmalt, et se kes Jummalat armastab, se peab ka omma wenda armastama.

5. Peatükki st.

Se on Jummal armastus, et meie temma kässofannad peame, ja temma kässofannad ep olle mitte raske;

Sest Jummal ei kela muud, kui sedda mis meid wottaks hukka sata, ja ei kassi muud, kui sedda, mis meie tõsiseks õnnistuseks tarwis lähhab. Se ei pea meile raske ollema.

* * *

Apostli Pauluse ramatust Ehrea rahwale kirjutud.

4. Peatükki st.

Et meil nüüd üks suur üllempreester on, Jesus Jummal poeg, kes taewad läbbi on lainud, siis piddagem kinni sest tunnistamisest. Sest meil polle üllematpreestrit, kel ei peaks ärrast meelt ollema meie nõdruste pärrast, waid kes keikis on kuusatud otsego meie, siiski ilmapattota.

Sepärrast läkki nüüd julgussega armo aujärje jure, et meie hallastust same, ja armo leia me sel aial, kui meil abbi tarwis on.

7. Peatükki st.

Selsinnatsel Jesusel on sepärrast, et ta igga weste jääb, ilmalõpmatta preestri ammet; Sepärrast woib temma ka allati ja täieste õnsaks teha neid, kes temma läbbi Jummal jure tullewad, ja ellab ikka seks, et ta nende eest pallub. Sest

sesuggune üllempreester läks meile tarwis, kes piddi ollema pühha, ilmašuta, puhhas, pattustest ärralahhutud, ja kõrgem kui taewad; kel ei olle tarwis iggapäiw nenda kui üllemit preestrit wanna Seadusse aial, essite omma pattude eest ohwrit wia, parrast rahwa pattude eest; sest sedda on temma üksford teinud, kui ta isseennast risti külge üllendas.

10. Peatükkišt.

Pangem t. ine teist tähhele, et meie teine teist armastusse ja hea teoade pole kihhutame. Ja ärge jätkem mitte mahha omma koggodust, nenda kui monnel se wiis on, waid maenitjegem teine teist, ja sedda paljo ennam, et teie näte sedda surma ja kohto päwa liggi tulleswad.

Sest kui meie melega patto teme, ehk patto sees jame parrast sedda, kui meie tõe tundmist olleme šanud, siis ei jä ennam leppitamisse ohwrit ülle pattude eest, waid hirmus kohto ja tullise wišha ootimine, mis neid wastopannejaid peab ärrasšoma. Kes wanna Seadusse aial Mosesse käsšo õpetust on ärrapolanud, se peab ilma armota kahhe ehk kolme tunnistaja läbbi šurrema. Kui paljo kurjema nuhtlusse arwate teie tedda wäart ollenswad, kes Jummalä poia iolgega tallab, ja seadusse werd rojaseks panneb, ja kes armo Waimo teotab.

Sedda tewad need, kes omma meelt ei parranda, waid omma kurja ello sees jäwad ellama, ja šiski armaswad,

wad, et nemmad Jesusse lunnastamisse ossalisfeks ja õnsaks woiksid sada.

Sei meie tunneme sedda, kes ütleb: kätte-
maksminne on minno pärralt, minna tahhan jäl-
le kätte maksta, ütleb Jõsand; ja ta: kõi Jõsand
moistab kõhnut omma rahwa peäle. Hirrus on,
pattust pöõrmatta süddamega ellawa Jummal kätte
langeda.

12. Peatükki.

Mo poeg, ärra arwa mitte alwaks Jõsanda
hirmo andmist, ja ärra sa mitte nõrgaks, kui
sind temmast nomitakse. Sest kedda Jõsand ar-
mastab, sellele annab temma hirno. Kui teie
hirmo andmist kannatate, siis pakkub Jummal
ennast teile kui lastele; sest mis saggune poeg on
se, kellel isä hirno ei anna?

Agga keik hirno andminne, kui se lä on, ei
sedda arwata rõmo, waid kurbdusse ollewad;
agga kõi ta wimaks rahholist õigusse kasso neile
annab, kes se läbbi on hästi õppetud. Sepär-
rast tõstke jälle waimolikkult ülles laisad käd, ja
nõrgad põlwed, ja tehke õiged raad omma jalgele,
et se mis lonkab, kõrwale ei lähha, waid et se en-
neminne terweks saaks.

Rinnitage ennast ue wäe- ja rammoga, sedda tegge-
ma mis ristiinnimesse kõhhus on.

Noudke rahho teikidega takka, ja pühhitse-
mist, ilma selleta ei sa ükski Jõsandat nähha,
eht õnsaks sada.

13. Peatükkiſt.

Keikide jures olgo abbiello au fees, ja abbiello wodi olao rojastamatta; agga käl Jummal nuhtleb horapiddajad ja abbiellorikjad.

Teie ello wiſid olgo ilma rahha ahnuſeta, ja olge rahhul ſega, miſ käl on; ſeſt Lemma on dõlnud: Ei tahha ma ſinnuſt mahhajada, egga ſind ei paigõſt mitte mahhajatta.

Nenda et meie julgeſte woime dõlda: Jõſand on minno abbimees, ja minna ei tahha mitte karta, miſ woib mulle innimenne tehha.

Mõttelge omma juhhatajatte peäle, keſ teie Jummal sanna on räkinnud, pange tähhele nende ello wiſi otſa, ja käige nende uſſo järrele.

Urge laſke ennäſt mitmesugguſte ja woõra õppetuuſſega wintsutada, ſeſt ſe on hea, et armo läbbi ſüddant kinnitakſe.

Urge unnuſtage mitte ärra head tehha, ja teiſtele jaggada; ſeſt niſugguſed ohwrid on Jummal melepärraſt.

Kuulge ommad juhhatajad, õppetajad, keſ juhhatajad on taewa tee peäl, ja wõtke nende sanna; ſeſt nemmad walwawad teie hingede eest, nenda kui need, keſ waſtuſt peatwad andma; et nemmad ſedda rõmoga tewad, ja ei mitte õhkades, ſeſt teil polle ſeſt mitte kaſſo. Tehke palwed meie eest; ſeſt meie olleme julged ſe peäle, et meil hea ſüddame tunniſtus on, ja tahhame keige aſjade fees häſti ellada.

Agga

Ugga se rahho Jummal, kes surrust on wäl-
jatonud sedda lammaste suurt karjast, meie Jesan-
dat Jesust, se walmistago teid keige hea teggude
sees, temma tahtmist tehha, ja saatko teie sees
sedda, mis temma melepärrast on, Jesusse Kris-
tusse läbbi; sellele olgo au iggaweste iggawesjeks
aiaks. Amen.

Apostli Jakobusse ramatust keige uskittude heaks kirjutud.

I. Peatükki st.

Minno wennad, pange selgeks rõmuks, kui teie
mitmesuguste kiusatuste sekkä sattute, ja moistke
et teie usk, mis on läbbi katsitud, sadab kannat-
tust. Ugga kannatusse tō jāgo otsani täieks, et
teie woite olla täieste waggad ja ilmalaitmatta,
ja et teil ühtegi ei pudu.

Ugga kui kellelgi teie seast tarkust pudub, se
pallugo Jummalala käest, kes keikile üksipiddisest
melest annab, ja ei haukuta, siis antakse sedda
temmale.

Snnis on se mees, kes kiusatust kannatab,
sest kui temma saab läbbikatsitud sanud, siis peab
ta ello Kroni sama, mis Jesand on tootanud
neile, kes tedda armastawad.

Urgo üttelgo ükski, kedda kiusatakse: Mind
kiusatakse Jummalast, egga wabbandago omma kur-
jad

jad teud sega, et ta kurratist seks kiusatud sanud. Agga igitte kiusatakse, kui ta omma ennese himmust watakse, ja arwatelletakse. Pärast kui himmo ennast wasto sanud, kui inimenne kurjal himmul moad annab ommas süddames, ning sedda ei lammata; siis temma toob patto ilmale, agga kui pat saab täiestetehtud, siis sünnitab temma surma, kurwastus, hädda ja nuhtlus tulles se järrele.

Keit hea andmine, ja keit teis and on illewelt, ja tulles mahha walguste Isfast, kelle juures ei olle muutmist, egga wahhetamise warjo. Temma on meid sünnitanud omma tahtmisse järrele tõe sanna läbbi, et meie piddime kui üks esimeenne suggu ollema temma lomade seast. Sepärast, minno armad wennad, olgo igga inimenne nobbe kuulma, pitkalinne räkima, pitkalinne wihhale. Sest innimesse wihha ei te mitte, mis Jummalala ees õige on. Sepärast heitke enneest ärra keit rojust ja kurjust, ja wotke tasfase melega wasto sedda sanna, mis teie siisse on ietutud, ja woiw teie hinged õnsaks tehha. Agga olge sanna teggiad, ja ei mitte ükspäinise kuuljad, et teie wallemõtlemisse läbbi ennast ei petta. Sest kui kegi on sanna kuulja, ja ei mitte teggia, se on selle mehhe sarnane, kes omma ihholikko pallet peeglis katseb. Sest ta on ennast katsnud ja äraralainud, ja seddamaid ärraunnustanud, mis sugune temma olli.

Kui kegi teie seast ennast arwab Jummalal
tenia

tenia oluwad ja ei talluse mitte omma keelt, waid pettab omma süddant, selle Jummal tenistus on tühhine.

Üks puhhas ja laitmatta tenistus Jummal ja Jõsa ees, on se: waeste laste ja leßnaeste järrele kulama nende willetsusse sees, ja isseennast ilma wiagata ma ilmast, kurjade innimeste wiisdest ja kombedest piddama.

2. Peatükkist.

Kohhus peab ilmahallastusjeta káima selle peäle, kes ei olle hallastanud. Mis kasso on sest, mo wennad, kui kegi ütleb ennesele usko ollewad, agga teggusid ep olle temmal? Kas se walle usk woib tedda õniaks tehha? Uaga kui üks wend ehk õdde allasti ollets, ja neil puduks iggapáwane toidus, ja üks teie seast peaks ütlesma nende wasto: Minge rahho sees, sojendage ennast, ja söge kóht táis, agga teie ei anna neile mitte ihho tarwidust, mis sest kasso? Nenda ka usk, kui temmal ei olle head teggusid, on isseenneses surnud.

Sa ussid, et Jummal on üks ainus: sa teed hásti; kurjad waimud uskwad se da ka, ja wárrisewad. Uaga tahhad ja teáda, oh tühhine innimenne, et usk ilma teggusitta on surnud. Sest otsekui ihho ilma waimota on surnud, nenda on ka usk ilma hea teggusitta, surnud.

3. Peatükkist.

Keel on üks pissoke like, ja surustelles wáaga; wata, mis suurrt metsa wottab pissoke tullitüüa?

süta? Ka keel on tulli, ja üks ma ilm täis üllekoh-
hut, nisuggune on keel meie liikmede seas, mis
roiafeks teeb keik ihho, ja sütab põllema meie el-
lokorra sündimisest surm. st jadik, kui sedda põr-
gust sütafse.

Kes teie seast on tark ja moistlik, se näitko
heast ellust ommad teud üles targa tasandussega.
Agga kui teil wihha-kadedust ja rido teie südda-
mes on, siis ärge kitelge, ja ärge walletage mitte
tõe wasto. Sest kussa kadedust ja rido on, seal
on üks seggane ja selge pahha tõ.

Agga se tarkus, mis üllewelt tulleb, on es-
site puhhas, pärrast rahholinne, annab järrele,
on sannawõtlik, täis hallastust, ja keik head kas-
so, ei pea ennam luggu ühhest kui teisest, ja ep
olle sallalik. Agga õigusse seme külwatafse rah-
ho sees, nende heaks, kes rahho noudwad.

4. Peatükki st.

Kust tullewad sõddimised ja taplemised
teie seas? eks sest, teie himmudest, mis sõddi-
wad teie liikmede sees. Teie himmustate, ja teil
ei olle middagi: teie tappate, ja kaetsete, ja ei
woi kätte sada: teie taplete ja sõddite, agga teil
polle middagi, sepärrast et teie mitre ei pallu. Teie
pallute, ja ei sa mitte, sepärrast et teie pahhaste
pallute, nenda et teie sedda omma himmude sees
woiksite kullutada.

Zuloe Jummalä liggi meleparrandamise läbbi,
siis temma tulleb teie liggi armoga: puhhastage
käed,

Käed, teie pattused, ja kashige sübdamed, teie kashpididise melega innimesesed. Öppige omma hädda tundma. Üllandage ennast Issanda ees, siis wottab temma teid üllendada. Urge kandke keelt teine teie peäle, wennad.

Wennad, kui kegi teie seast tõe tee peält är-raeksid, ja kegi põrab tedda jälle ümber teie; se peab teadma, et kes ühhe pattuse temma eksitusse tee peält ümberpõrab, se peastab hinge surmast, ja kattab pattude hulka kinni.

* * *

Apostli Juda ramatust.

Kui need roja märgid teiega wooras peul on, täitwad nemmad iseenmast ilma kartmatta.

Wata Issand rulles mitme tuhhande püh-haga, kohhut piddama keikide peäle, ja nomima keik neid, kes jummalakartmatta on, keige nende jummalakartmatta ello teggude pärrast, mis nemmad jummalakartmatta wisil on teinud, ja keige kowwade sannade pärrast, mis jummalakartmatta pattused temma wasto on räkinnud.

* * *

Se wiimne remat, mis Piibli ramatus leitakse, nimetatakse Joannesse ilmutamisse ramatuks. Selle sees on palju näggemist ja ennekulutamissi, mis ristilõgodusfes

dusses piddid sündima. Agga ükski innimenne siit saidi, ei woinud sedda öiete moista egga ärrafelletada.

Wotkem siis agga sedda, pühhasi kirjast tähhele panna, mis selge on, ja mis iggaüks woib moista, ning ellagem ja tehkem se järrele, siis saab meile sest kül.

Mis meil siin Ma peäl alles seggane, ja mis meie ei woi weel ärraarmada ja foggone moista, sedda jätkem tullewaks ärra selletamiseks, iggawesses põlwes.

Armas Ma rahwas.

Süit sadik on, mis minna pühhas kirjast lüh-
hidelt wäljakirjotasin. Minna ärrawallit-
sesin neist ramatudest keige ennamiste sedda, mis
selge on, mis iggaüks woib moista, ning mis
keigeennamiste teid woib dige usso, pühha ja tar-
ga ello, ning se läbbi tõsise õnnistusse pole juh-
hatada.

Nüüd minna tahhan weel monned sannad
jure panna, kust teie woite lühhidelt õppida, mis,
pärrast Apostlide surma, meie päiwist sadik, rist-
tikogodusess on sündinud.

Keik se aeg, mis Jesusse Kristusse innimes-
seks-samisest, süit sadik on möda läinud, on sel
aastal, kui teie täht-ramatust teate, üks tuhhat,
seitse sadda ja ühheksa kümme aastad, se on
liggi kahheksateiskümme sadda aastad. Meid
woime jälle kues kolm sadda aastade ja üks jag-
gada, sest et iggaühhes jaus üks Pea aeg on
sündinud, mis ennamiste tulleb tähhele panna.

I.

Pärrast Jesusse Kristusse taewa minnemist,
temma Jüngrid ehk Apostlid läksid, nenda kui
Jesus neid olli käsknud, keiae ma-ilmale, ja ku-
lutasid Jesusse õpperust keige linnade ja made sees,
kühho nemmad woinud sada. Sesamma õppe-
tus sai neist ka nende ramatude sisse ille pandud,
mis ue Testamenti sees leitakse. Meed ramatud

said siis ka koggotud, ja nende ristikoggoduste sees loetud, mis Apostlid ollid istutanud. Selle õppetuse peäle sai siis se ristikoggodus üllesehhitud, nenda kui Apostel Paulus Ewesusse rama-tus teises Peatükis 20 Salmis ütleb, et se on Apostlide ja Prohwetide raja ehk õppetuse peäle ehhitud, kust Jesus Kristus isse se nurga kivi on. Need Apostlid seadsid ka nende ristikoggoduste sees õppetajad, kes nende järrel sedda õpetust pidid kolutama, ja nende koggoduste Piiskopid ehk üllewaatjad pidid ollema. Se risti usk lautas ennast ka ikka kaugemal paljo rikide ja linnade sees.

Agga nende kolme esimese saa aastade ajal wallitsefid Roma riki ülle, mis siis se surem riik ma-ilmas olli, Keisrid, kennele alles Pagganatte usk olli, mis järrele paljo woõraid Jummalaid kumardati ja teniti. Need Keisrid siis ja nende Ma-wallitsejad ja Preestrid ei tahtnud mitte, et nende wanna usk, selle risti usso läbbi pidid kautud sama. Sepärrast kuusafid nemmad risti-koggodust ja selle õppetajaid wägga takka ja tahtsid neid, kes risti-usso peäle heitsid, monne sugguse nuhtlusse ja pina läbbi sundida, et nemmad pidid risti usko mahhajätma, ning jälle pagganatte usso pole pöõrma. Agga need risti-innimesed jäid ennamieste ni kindlaste risti-usso jure, et paljo tuhhat neist, ennast lasksid enneminne mitmesuggusel wiisil ärratappa, moõga ja tulle ja muu

mon

monnesugguse pina läbbi, enne kui nemmad Kristust ja temma õppetust olleksid ärrasalganud, ja mahhajätnud. Need kes nenda Kristusse õpetuse tunnistamisest pärrast omma ello jätsid nimmetakse Martirid. Ugga sedda ennam risti kogodust nenda takkakiusati, sedda ennam kaastis temma, ning se risti usk sai ni hästi Roma rikis, kui teiste made ja rikide sees innimeste suremast hulgast wastowoetud.

2.

Ugga kolm sadda aastad pärrast Kristusse sündimist, üks Roma riki Keiser, Konstantin nimmi, heitis risti usso pole, ja wottis sedda wasto. Siis risti usk sai woimust ma-ilmast, ning pagganatte usk kautati ennamiste ärra Roma riki made sees. Ugga siis hakkasid ka monnesuggused wäljaspiddise Jummalatunistusese wiisid toudma, mis läbbi monned sedda tõsist Jummalatunistust waimus ja tões unnustasid ja mahhajätsid. Nende õpetajatte seas toudsid ka waidlemisest nende õpetuste pärrast, sest et üks pühha kirja sannad ühte wiisi, teine teist wiisi moistsid ja ärraselletasid. Sepärrast keisrid kutsusid monnikord Piiskopid kokko, et nemmad pidid walleõppetust keelma, ja seadma, mis, ja mil wiisil risti kogodusse pidid õppetud sama.

3.

Kuus sadda aastad pärrast Kristusse sündimist toudsid jälle risti usso kõrwa, üks uus usk,

se on Mahometri usk. Se Mahomet ütles ennast Jummalast läkkitud Prohwetit ollewad, kes innimeesi uut usko piddi õppetama. Temma panni omma õpperust Juda rahwa ussust ja risti ussust kofko, ning se sai übbe ramato sees üllespandud, mis Koran nimmetakse. Meist, kes temma õpperust ussid, loagus ta ennesel sõawägge, misga temma paljo rahwad ja maad omma woimusse alla sai, ja neid, kened temma arrawoitis, sundis temma wäggaise temma usso pole heitma. Sest tulles, et ka meie päiwist sadik Turki rahwas ja Tatarid ja muud rahwad hommito ja louna made sees, selle Mahometri ja temma õppetusse sisse uskwad. Siis on nüüd neljasuggune Pea-usk siin Ma peäl.

1. Pagganatte usk, kes õiget ja ainust tõsist Jummalat ei tunne, waid paljo woõraid Jummalaid uskwad ja teniwad.

2. Juda rahwa usk, kes ükspäinis Wana-Testamenti sanna uskwad, agga ei ussu, Jesust sedda roõtud lunnastajat ja õnnisteggiat ollewad. Need Judid on nüüd pärrast sedda, kui nende Tempel ja pea-lin Jerusalem keige Juda-Waga sai arrarikkutud, keige ma-ilma rikide sisse arrapillatud, ja ellawad kui isse usso ja wisiga rahwas meie ajani.

3. On Mahometri usk. Need kened se usk on, uskwad kül, et üks ainus Jummal on, ja Mahomet temma Prohwet, agga nemmad ei ussu, Jesust

sust Kristust Jummalä poia ja õnnisteggiat ollewad, waid ükspäinis Prohwetit.

4. On Kristi usk. Kristirahwas ussub sedda õppetust, mis Wanna ja Ue Seadusse ehk Testamenti sees on üllespandud.

4.

Agga seristi usso õppetus sai keskmissel ajal, kui ühheksa sadda aastad pärrast Kristusse sündimist ollid mõdalainud, wägga seggatud, sest et Piiskopid ja Preestrid paljo woõraid õppetussi jure pannid, mis pühha kirjaga kokko ei sünni. Jsepärranis Roma linna Piiskopid üllendasid ennast keige risti koggodusse Peaks ja üllemaks. Need nimmetakse Paawstiks. Need ütlesid, ennast Kristusse asemel siin Ma peäl ollewad, ning et taewa wormed, ehk se woimus, õnsaks ehk hukka moistma, nende käes olleksid.

Nemmad käksid siis risti rahwast, mitto usi õppetussi uskma, misga nemmad agga noudsid omma ennest au, woimust ja warrandust kaswatada. Sepärrast nemmad õppetasiid, et üks wahhelinne ehk keskminne paik olleks taewa ja põrgo wahhel, kus need hinged saaksid pinatud ja nuhheldud, senni kui nemmad pattudest koggoniste puhhastud saaksid, ning et nemmad woiksid hinged sest peästa, ehk nende nuhtlusse aega lühendada. Seks nemmad pruksid Altari Sakramenti teist wisi, kui Kristus olli seadnud, ja ütlesid et nemmad sedda leppitamisse ohwriks woik-

sid tehha ellawatre ja surnutte eest, ning et need hinged, kenne eest sedda peti, se läbbi sest wahhelisist nuhtlusse paikast woiksid peästetud sada. Selle eest piddi rahha makstama. Altari Sakramentis olli üks päinäs Preestridei lubba, karrika prugima, mu rahwal sai se keeltud. Nemmad seädsid et iggawiks rahwa seas peaks preestril pihatis keik pattud üllesnimmetama, muido ei peaks pattude andeks andmist sama. Nemmad kässid risti rahwas, neitsit Maria ja muud paljo pühaid eestkostjaks Jummalajures uskma, ja neid sepärrast kummardama ja omma lotust nende peäle pannema. Ning et rahwas ei peaks teadma et niisuggused õppetused Jummalajanna wasto olleksid; siis keelsid keik mu rahwa, kes ei olnud Preestrid, pühha kirja luggemast, ning risti rahwas piddi agga sedda uskma ja teggema, mis se Paawst omma Preestride ja Munkade läbbi lastis õppetada ja seäda.

Need Paawstid ehk Roma linna Piiskopid said ka ni ligjulged, et nemmad ka Keisrid ja Kuningad, kes ei tahtnud ennast nende allahetta, ja nende melepärrast tehha, ristifoggodussest wäljalükkasid, ning siis nende allamid sest sannakuulmisest, mis nemmad neile wandunud, lahti woiksid. Nemmad keelsid ka Preestrid ja Munkad abbiello sees ellamast.

5.

Kaksteiskümmend sadda aastad pärrast
Kris

Kristusse sündimist tulli se risti-ust ka meie Liivlandi ja Eesti male, sest enne ollid need rahwad, kes siin maal ellasid, pagganad. Agga se risti-ust oppetus olli siis nenda, kui enne on ööldud, Paawstide läbbi wägga seggatud. Need Piiskopid, Preestrid ja Munkat, kes Saksa maalt seie maale tullid, ristisid rahwast, oppetasid neid monned wäljaspiddised Jummalä tenistusse wisid, ja issearranis Neitsid Maria ja muud pühaid appi hüüdma, agga se öige Jummalä tahtminne ja önnistusse te ei sanud siis mitte Jummalä sannast öiete oppetud.

Sel aial tousid kül monnikord oppetajad ni hästi Saksa. kui muunde Made sees, kes nende Paawstide walle oppetuste ja wäggiwaldse wallitusse wasto räkisid, ja parremad oppetust pühast kirjast tahtsid oppetada. Agga need Paawstid ja nende teenrid, et neil woimus käes olli, takkakiusasid neid tulle ja moögaga. Üs neist, Huf nimmi, üks aus ja wagga oppetaja, sai ühhes Paawsti ja Piiskopide koggodusse awwalikkult tullega ärrapöletud sest et ta julgend Paawstide ja nende walle oppetusse wasto rägida, ja parremad oppetust pühast kirjast oppetada. Nenda wallitessesid need Paawstid ennam kui kuus sadda aastad wägga waljuste risti koggodusse ülle.

6.

Agga wimati, wiisteiskümmend sadda
aasta

aastad pärast Kristusse sündimist, kui nemmad pattude andeks andmisega diere kauplesid, ning sedda omma munkade läbbi keikipiddi rahha eest pakkusid ja ärramüsid; siis hakkas üks aus ja wagga õppetaja, Luterus nimmi, Saksa maal, selle ja keikide teiste walle õppetusse wasto räkima ja kirjutama. Temma wottis õiget õpperust pühhas kirjast jälle ülles, mis Paawstide ja temma Munkade läbbi wagga olli seggatud. Se pärast panni temma pühha kirja Saksa keles ülles, et iggaüks woiks sedda luggeda ja õiget õperust sest õppida; sest enne sedda loeti agga monnet tükkit kirrikus Laddina keles, mis rahwas ei moistnud, nenda kui ka keik se Jummalä tenistus kirrikus Laddina keles peti. Agga Luterusse ajast seati se wäljas piddine Jummalä tenistus nenda, et rahwas Jummalä sanna õppetusse läbbi piddi targemaks ja parremaks sama. Sesamma Luterus kirjotas ka meie Katekismust, ehk meie risti ussu wiis peatükki, risti rahwa eesimesseks õppetusseks. Kullab need Paawstilised tallakiusasid ka Luterust wagga, ja noudsid tedda ärratappa. Agga monned Saksa ma Würstid, kes temma parremad õppetust ollid wastowotnud, kaitsefid tedda. Seiamma Luterusest parrandatud õperus tulli siis ka meie Male, mis enne kolm sadda aastad Paawstide ja Munkade usso al olli olnud, ning sai siin maal wastowoetud. Se saab nüüd liggi kolm sadda aastad

aastad sest aiaſt, kui Luterus ſedda õiget õppetust pühhaſt kirjaſt on jälle ülleſwotnud ja uendanud. Nüüd on ſe riſtikogodus nelli Pea-ja-us, ſeſt et üks kogodus pühha kirja õppetusſi teiſt wiſi moiſtab ja ärraſelletab, kui teine, ning et nemmad omma wäljaſpiddie Jummalä teniſtusſe wiſide ſeſ ep olle ühheſuggued.

1. On ſe Krefa riſtikogodus. Se lahhu-
tas ennast 10 tuhhat aastade eest, Roma Paawſ-
tide kogodusſeſt, enne kui ſe uſſõõppetus ni pal-
jo walle õppetusteſa ſai ſeggatud. Se uſk on
nüüd Wenne maal, ja mu made ſeſ mis hommiko
ja louna pool, Turki Keiſri wallitiuſſe al on.

2. on Paawſtiliſte riſtikogodus. Se uſ-
ſub, mis need Roma linna Piiskopid ehk Paawſ-
tid õpetatiſid ja ſeädiſid, ja mis enne on nimme-
tud. Se uſk on nüüdki meie ajal paljo ſuurte ri-
fide ja made ſeſ, keſ ſelle Paawſti ja temma õp-
petuſſe jures jäid.

3. on ka üks riſtikogodus, keſ nende õppe-
tajaſte Swingliuſſe ja Kalwinuſſe õppetuſſe jär-
rele uſkwad. Need on meie Luteruſſe koggo-
duſſega ſelle ſeſ ühheſuggued, et nemmad en-
nast Paawſti ikkeſt lahti teggid, ning õiget õppe-
tuſt pühhaſt kirjaſt ülleſwotiſid. Se wahhe,
mis meie ja nende wahhel on, on ennamiſte ag-
ga ſe, et nemmad Altari Sakramenti ſannad teiſt
wiſi moiſtwad ja ärraſelletawad, kui meie Lute-
ruſſe

ruſſe riſtikoggoduſſes. Se uſt on ka monne
de rikide ja Made ſees.

4. on ſe Luteruſſe riſtikoggoduſ, miſ ſees
meie olleme. Meie riſtikoggoduſ nimmetakſe
Luteruſſe riſtikoggoduſſeks, ſeſt et meie ſedda
dietet uſſo oppetuiſt uſſume, miſ Luteruſ püh-
haſt kiriaſt jälle on ülleſwotnud.

Se armolinne Jummal andko ja tehko ar-
molikkult, kui Luteruſ meid Katekiſmuſſes õp-
petab, et Jummal ſanna ikka ſelgeſte ja puhtaſ-
te meie jures ſaaks oppetud, ning et meie ka püh-
haſte kui Jummal lapſed ſedda möda ellame;
et meie temma pühha ſanna diete uſſume ja Jum-
mala mele pärraſt ellame, et meie nenda Jum-
mala hea ja armoliſſe tahtmiſſe järrel ſiin Ma-
peäl rahhul, ja ſeäl iggaweſte õnſaks ſame.

Monned sannad mis ep olle diete trüffitud.

Lehes	3	riddas	5	on:	torni	peab	ollem	torni.
—	—	—	7	—	torm	—	—	torn.
—	5	—	16	—	Dise	—	—	Dise.
—	—	—	20	—	wasta	—	—	wasto
—	9	—	4	—	tassasse	—	—	tassase
—	14	—	8	—	kulutaksid	—	—	kulutaksid
—	—	—	24	—	ühtlasse	—	—	ühtlase
—	24	—	2	—	pimmada	—	—	pimmeda
—	—	—	16	—	Zemmaep	—	—	Zemmaep
—	28	—	22	—	Zesai	—	—	Zesai
—	31	—	18	—	püas	—	—	püdis
—	32	—	16	—	waenlasse	—	—	waentaste
—	33	—	25	—	pahhandustanud	—	—	pahhandust annud
—	43	—	2	—	Wimo	—	—	Waimo
—	44	—	27	—	wæd	—	—	mæd
—	53	—	27	—	nattuffe	—	—	nattufe
—	61	—	6	—	öölad	—	—	oälad
—	62	—	2	—	Rütfo	—	—	Riitfo
—	70	—	27	—	moi	—	—	moi
—	76	—	4	—	teiwad	—	—	tewad
—	83	—	15	—	tullis	—	—	tulles
—	84	—	10	—	wannausfes	—	—	wannusfes
—	87	—	27	—	toetajaks	—	—	teotajaks
—	93	—	21	—	asje	—	—	asjade
—	95	—	28	—	Zeotos	—	—	Zeotus
—	99	—	23	—	fes,	—	—	, fes
—	102	—	8	—	ese	—	—	se
—	110	—	9	—	Zehfa	—	—	Zehfe
—	117	—	26	—	sinna	—	—	sinno
—	117	—	6	—	moistama	—	—	moistame

zehhes	128	riiddas	11	on:	pawa	peab	ollema	pawa
—	140	—	3	—	lbabi	—	—	lábbi
—	142	—	16	—	farrifo	—	—	firriko
—	143	—	12	—	hea	—	—	head
—	145	—	23	→	, se on	—	—	fest se on
—	152	—	8	—	pañekse	—	—	pañakse
—	167	—	20	—	ennesaga	—	—	ennesega
—	"	—	21	→	ülleastmisset	—	→	ülleast- misted
—	160	—	4	→	ahnet	—	—	ahned
—	"	—	10	→	isfiennese	—	—	isfeennese
—	"	—	23	—	Jumal	—	—	Jummal
—	167	—	22	→	kohho	—	—	kohhe
—	168	—	20	—	seest	—	—	sees
—	"	—	26	—	minna	—	—	minna
—	170	—	18	—	Seest	—	—	Sest
—	182	—	24	—	keige	→	—	kegi
—	191	—	1	—	pattuseo	—	—	pattused
—	"	—	21	→	remat	—	—	ramat
—	"	—	23	→	näggemist	—	—	näggemisfi

RES-794

Schneelt

REB-791
Schell -A

R 3917